

BULATSA

РЪКОВОДСТВО НА ВЪЗДУШНОТО ДВИЖЕНИЕ

Годишен доклад за дейността
Доклад на независимия одитор
Финансов отчет

ДП Ръководство на въздушното движение

31 декември 2018 г.

Grant Thornton

Държавно предприятие "Ръководство на въздушното движение"
София 1540, Бул. "Брюксел" №1, Тел.: 02 937 1111, Факс: 02 980 0043
www.bulatsa.com

Съдържание

	Страница
Годишен доклад за дейността	-
Доклад на независимия одитор	-
Отчет за финансовото състояние	1
Отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход	3
Отчет за промените в собствения капитал	4
Отчет за паричните потоци	6
Пояснения към финансовия отчет	7

ДП Ръководство на въздушното движение
Годишен доклад за дейността
2018 г.

Годишен доклад за дейността

Държавно предприятие "Ръководство на въздушното движение"
София 1540, Бул. "Брюксел" №1, Тел.: 02 937 1111, Факс: 02 980 0043
www.bulatsa.com

BULATSA

РЪКОВОДСТВО НА ВЪЗДУШНОТО ДВИЖЕНИЕ

ДОКЛАД ЗА ДЕЙНОСТТА
на ДП „РЪКОВОДСТВО НА ВЪЗДУШНОТО ДВИЖЕНИЕ“ (BULATSA)
за 2018 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. МИСИЯ, ВИЗИЯ И СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ	4
I.1. Мисия	4
I.2. Визия	4
I.3. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ НА ДП РВД	4
II. ФУНКЦИИ И УПРАВЛЕНИЕ	4
III. ЦЕЛИ И ОТЧЕТИ НА ПОКАЗАТЕЛИТЕ ЗА ЕФЕКТИВНОСТ	5
III.1. ПЛАН ЗА ЕФЕКТИВНОСТ НА АНО ЗА ВТОРИ РЕФЕРЕНТЕН ПЕРИОД	5
III.2. БЕЗОПАСНОСТ	5
III.2.1. ЕФЕКТИВНОСТТА НА УПРАВЛЕНИЕТО НА БЕЗОПАСНОСТТА	5
III.2.2. ПРИЛАГАНЕТО НА КЛАСИФИКАЦИЯТА НА СТЕПЕНТА НА СЕРИОЗНОСТ, ПРЕДОСТАВЕНА ОТ МЕТОДИКАТА ЗА ИНСТРУМЕНТ ЗА АНАЛИЗ НА РИСКА (RAT)	6
III.2.3. ДОКЛАДВАНЕ ОТНОСНО ТОВА ДОКОЛКО Е НАЛИЧНА ИЛИ СЪОТВЕТНО ЛИПСВА КУЛТУРА НА СПРАВЕДАЛИВОСТТА	6
III.3. КАПАЦИТЕТ	6
III.4. ОКОЛНА СРЕДА	7
III.5. РАЗХОДНА ЕФЕКТИВНОСТ	7
IV. ОСНОВНИ СЪБИТИЯ И ПРИОРИТЕТИ	8
IV.1. Ключови събития с влияние върху нивата обслужван трафик във ВП на Република България и предприети мерки	8
IV.2. РАЗШИРЕНИЕ И МОДЕРНИЗАЦИЯ НА АВТОМАТИЗИРАНАТА СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ВЪЗДУШНОТО ДВИЖЕНИЕ SATCAS	9
IV.3. РАЗВИТИЕ НА DANUBE FAV	9
IV.4. ПОДГОТОВКА ЗА СЕРТИФИЦИРАНЕ НА ДП РВД В СЪОТВЕТСТВИЕ С ИЗИСКВАНИЯТА НА РЕГЛАМЕНТ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ (ЕС) 2017/373.	11
V. ОТНОШЕНИЯ С КЛИЕНТИТЕ И КОНСУЛТАЦИИ С ПОЛЗВАТЕЛИТЕ НА УСЛУГИТЕ	11
VI. МЕЖДУНАРОДНА ДЕЙНОСТ	11
VII. ОПЕРАТИВНА ДЕЙНОСТ	14
VIII. ТЕХНИЧЕСКО ОСИГУРЯВАНЕ НА ОПЕРАТИВНАТА ДЕЙНОСТ	17
IX. АДМИНИСТРАТИВНО ОБСЛУЖВАНЕ НА ДЕЙНОСТТА И УПРАВЛЕНИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ	20
X. УПРАВЛЕНИЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА И КАЧЕСТВОТО	22
XI. ФИНАНСОВО – СЧЕТОВОДНА ДЕЙНОСТ	23
XI.1. СТРУКТУРЕН АНАЛИЗ НА ПРИХОДИТЕ ОТ ТАКСИ ЗА ПРЕДОСТАВЕНО АНО	23
XI.2. АНАЛИЗ НА ОСНОВНИТЕ ВИДОВЕ РАЗХОДИ ЗА ДЕЙНОСТТА	26
XI.3. ФИНАНСОВ РЕЗУЛТАТ	27
XI.4. ФИНАНСОВИ ПОКАЗАТЕЛИ	27
XII. РИСКОВЕ СВЪРЗАНИ С ДЕЙНОСТТА НА ПРЕДПРИЯТИЕТО	27
XII.1. КАТЕГОРИИ ФИНАНСОВИ АКТИВИ И ПАСИВИ	27
XII.2. ЦЕНОВИ РИСК	28
XII.3. ВАЛУТЕН РИСК	28
XII.4. ЛИХВЕН РИСК	28
XII.5. КРЕДИТЕН РИСК	28
XII.6. ЛИКВИДЕН РИСК	29
XIII. ИНФОРМАЦИЯ ЗА СВЪРЗАНИ ЛИЦА	29
XIII.1. СДЕЛКИ С ДРУГИ СВЪРЗАНИ ЛИЦА ПОД ОБЩ КОНТРОЛ	29
XIII.2. СДЕЛКИ С КЛЮЧОВ УПРАВЛЕНСКИ ПЕРСОНАЛ	29
XIII.3. РАЗЧЕТИ СЪС СВЪРЗАНИ ЛИЦА В КРАЯ НА ПЕРИОДА	30
XIV. ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ	31

	ДЛЪЖНОСТ	ИМЕ	ПОДПИС
СЪГЛАСУВАЛИ	Зам. Генерален директор ОД	Иван Дяков	Заличена информация на основание чл.2, ал.2, т.5 от ЗЗЛД
	Зам. генерален директор ТД	Владимир Гочев	
	Зам. генерален директор АД	Илия Манолов	
	Финансов директор и главен счетоводител	Витан Тодоров	
	Директор на дирекция „Безопасност и качество“	Николай Соколов	
ИЗГОТВЯЛИ	Директор на дирекция УВД	Ангел Рачев	
	Директор на дирекция ЕППС	Веселин Стоянов	
	Директор на дирекция КНОиЕМО	Стойчо Аданов	
	Директор на дирекция ИС	Владимир Григоров	
	Директор на дирекция УСиОП	Венцислав Марков	
	Директор на дирекция ЧРиАО	Денислав Йорданов	
	Ръководител сектор АУЦ	Димитър Чунчуков	
	Началник отдела „Безопасност“	Петър Димитров	
	Началник отдела ИСУ	Марин Петров	
	Началник отдела ФАП	Цвета Георгиева	
	Началник отдела ПС	Иван Илиев	

I. МИСИЯ, ВИЗИЯ И СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ

I.1. Мисия

Държавно предприятие „Ръководство на въздушното движение“ (ДП РВД) предоставя висококачествено аеронавигационно обслужване, като поддържа възможно най-високи нива на безопасност, допринася за опазване на околната среда и е значим фактор в системата на въздушния транспорт в Република България и сред международната авиационна общност.

I.2. Визия

Визията на ДП РВД е да бъде сред лидерите по аеронавигационно обслужване (АНО) в Европа. ДП РВД ще се развива като конкурентноспособно, гъвкаво и ориентирано към своите клиенти предприятие, успешно ще се справя с предизвикателствата, поставени от новите реалности в Единното европейско небе (ЕЕН), чрез повишаване на квалификацията на своите служители и реализиране на нови пазарни възможности.

I.3. Стратегически цели на ДП РВД

- Предоставяне на безопасно, качествено, финансово стабилно и ефективно аеронавигационно обслужване и опазване на околната среда;
- Утвърждаване на ролята на предприятието в инициативата ЕЕН;
- Предприятие с квалифицирани и мотивирани служители, които изпълняват качествено своите професионални задължения.

II. ФУНКЦИИ И УПРАВЛЕНИЕ

ДП РВД (BULATSA) е юридическо лице, което притежава свидетелство за извършване на АНО и изпълнява държавни функции по предоставяне на аеронавигационни услуги в обслужваното гражданско въздушно пространство (ВП) на Република България. Основният предмет на дейност на ДП РВД включва:

- управление на въздушното движение (УВД) за постигане на безопасност, ефективност и редовност на полетите в обслужваното гражданско ВП;
- планиране, осигуряване, внедряване, експлоатация и поддържане на съоръжения, системи и оборудване за комуникационно, навигационно, обзорно, енергийно, метеорологично и аеронавигационно осигуряване на обслужваното въздушно движение и съпътстващата инфраструктура;
- комуникационно обслужване, навигационно обслужване и обслужване по обзора;
- метеорологично обслужване;
- аеронавигационно информационно обслужване;
- информационно обслужване на дейностите по търсене и спасяване на въздухоплавателни средства (ВС);
- управление на системата за безопасност на въздушното движение в рамките на предоставената му компетентност;
- изпълнение на задълженията на Република България, произтичащи от международни договори в областта на управлението на въздушното движение, по които Република България е страна;
- събиране на такси за аеронавигационно обслужване.

Оперативното управление на BULATSA през периода се осъществява на база система за управление чрез основни цели и задачи, дефиниране, отчитане и контрол на дейностите, извършвани от отделните териториално и/или функционално обособени звена на предприятието.

III. Цели и отчети на показателите за ефективност¹

Показателите за ефективност на ДП РВД и техните цели за ефективност са заложили в План за ефективност на АНО за референтен период 2 (РП2), ревизиран през 2017 г., и Бизнес план на ДП РВД 2013 – 2019 г., издание 2.0, като са съобразени с изискванията на действащите към момента регламенти. Съгласно Регламент за определяне на схема за ефективност на аеронавигационното обслужване и мрежовите функции се дефинират четири области на ефективност: „Безопасност“, „Капацитет“, „Околна среда“ и „Разходна ефективност“. За втория референтен период (РП2) 2015-2019 г. за всяка от тези области се определят общоевропейски показатели за ефективност и съответни цели за ефективност. Държавите-членки са задължени в рамките на функционалните блокове въздушно пространство (ФБВП) да определят цели на показателите за ефективност, които трябва да допринасят за постигане на общоевропейските цели.

III.1. План за ефективност на АНО за втори референтен период

С решения №№ 1985/31.10.2017 г. и 2376/15.12.2017 г. на Европейската комисия се финализира процеса по ревизиране на Плана за ефективност (ПЕ) на DANUBE FAB за втория референтен период (РП2) в частта, свързана с България. Ефектите от промяна за плана са съществени за ДП РВД и ще осигурят необходимите средства за обезпечаване на дейността на предприятието с необходимите човешки и технически ресурси по предоставяне на АНО до края на настоящия референтен период, във връзка с повишените нива на трафика в следствие на геополитическата обстановка в региона и пускането в експлоатация на новото летище в Истанбул. Очаква се ситуацията по отношение на ВП на Украйна да се запази, което ще бъде в основата за изготвяне на сценарии за трафика през третия референтен период.

III.2. Безопасност

За РП2 в Плана за ефективност на DANUBE FAB за Референтен период 2 и в Бизнес план на ДП РВД 2013 – 2019, издание 2.0. са дефинирани цели по безопасност за ДП РВД.

III.2.1. Ефективността на управлението на безопасността

	Ефективността на управлението на безопасността									
	2015		2016		2017		2018		2019	
	Цел	Отчет	Цел	Отчет	Цел	Отчет	Цел	Отчет	Цел	Отчет
Култура по безопасност	C	D	C	D	D	D	D	tbd	D	
Политика и цели, управление на риска, осигуряване и насърчаване на безопасност	C	C	D	C	D	D	D	D	D	

Таблица 1 Цели и отчети за ефективността на управлението на безопасността на ДП РВД за РП2

¹ Отчетните стойности на показателите за ефективност се предоставят на сайта на Европейската комисия <https://webgate.ec.europa.eu/eusinglesky/>. Някои от стойностите за отчетната година се обработват и публикуват през настоящата година след срока за издаване на настоящия документ, поради което ще бъдат включени в следващото му издание.

III.2.2. Прилагането на класификацията на степента на сериозност, предоставена от методиката за инструмент за анализ на риска (RAT)

Прилагане на класификацията на степента на сериозност, предоставена от методиката за инструмент за анализ на риска (RAT) (%)										
	2015		2016		2017		2018		2019	
	Цел	Отчет	Цел	Отчет	Цел	Отчет	Цел	Отчет	Цел	Отчет
Нарушение на нормите за сепарация	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
Неразрешено навлизане на ПИК	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
Специфични за УВД събития	80	100	85	100	90	100	95	100	100	

Таблица 2 Цели и отчети за прилагането на класификацията на степента на сериозност, предоставена от методиката за инструмент за анализ на риска (RAT) на ДП РВД за РП2

III.2.3. Докладване относно това доколко е налична или съответно липсва култура на справедливостта

Докладване относно това доколко е налична или съответно липсва култура на справедливостта									
2015		2016		2017		2018		2019	
Цел	Отчет	Цел	Отчет	Цел	Отчет	Цел	Отчет	Цел	Отчет
Да	Да	Да	Да	Да	Да	Да	Да	Да	

Таблица 3 Цели и отчети за докладването относно това доколко е налична или съответно липсва култура на справедливостта за РП2

III.3. Капацитет

Чрез определени нива за закъснение по маршрута при управлението на потоците въздушно движение (УПВД) се постигат стойностите на закъснение, зададени от Управителя на мрежата (NM) чрез т.нар. механизъм за планиране на капацитета на въздушното пространство.

УПВД закъснение по маршрута (минути)									
2015		2016		2017		2018		2019	
Цел	Отчет	Цел	Отчет	Цел	Отчет	Цел	Отчет	Цел	Отчет
0.05	0.01	0.05	0.01	0.05	0.0	0.06	0.0	0.07	

Таблица 4 Стойности на показателя за ефективност „Капацитет“ за ДП РВД в Плана за ефективност на DANUBE FAB за РП2

Във връзка с геополитическата обстановка в региона, значителното увеличение на потоците въздушно движение и прогнозата за трайното им запазване поне до края на втория референтен период, а така също и във връзка с надхвърления праг на показателя на ефективност „Капацитет“, Република България предприе действия в периода 2015-2016 г. за ревизиране на Плана за ефективност за РП2 на DANUBE FAB в частта касаеща обслужването във въздушното пространство на РПИ София. Целта е осигуряване на нужния капацитет на въздушното пространство чрез комплекс от мерки и действия за осигуряване на допълнителни човешки и технически ресурси за предоставяне на качествено аеронавигационно обслужване при високи нива на трафик и прогнозирано нарастване на комплексността на въздушното пространство. С набирането на допълнителните ресурси ще

се обезпечи основната дейност и своевременното изпълнение на проекти, които са необходими за развитие на предоставяното обслужване. Допълнителните мерки са включени в Годишните планове на ДП РВД за обезпечаване на АНО. Това ще осигури адекватния принос на страната и в частност на ДП РВД към постигането на целевите нива на ключовите показатели за ефективност в съответните ключови области за ефективност.

Финансовото обезпечаване на тези мерки е отразено в ревизията на Плана за ефективност за РП2 през 2016 г., която бе одобрена от Европейската комисия през 2017 г. на база на положителната оценката на Органа за преглед на ефективността (Performance Review Body), положителното становище на Комитета за единно европейско небе (SSC) и решението на ЕК да допусне ревизиране на плана за ефективност в частта, касаеща Република България.

III.4. Околна среда

За РП2 са приети годишни целеви нива на ключов показател за ефективност „Средна хоризонтална ефективност на действителната траектория в полет по маршрут“ (KEA), които се измерват само на ниво DANUBE FAB.

Средна хоризонтална ефективност на действителната траектория в полет по маршрут” (KEA) на DANUBE FAB (%)									
2015		2016		2017		2018		2019	
Цел	Отчет	Цел	Отчет	Цел	Отчет	Цел	Отчет	Цел	Отчет
1.55	1.26	1.50	1.60	1.46	1.62	1.41	1.82	1.37	

Таблица 5 Цели и отчети на показателя за ефективност „Средна хоризонтална ефективност на действителната траектория в полет по маршрут“ в Плана за ефективност на DANUBE FAB за РП2

Факторите, които влияят върху KEA са от геополитически характер (кризата в Украйна и затварянето на Симферопол FIR) и са извън възможностите за влияние на DANUBE FAB.

III.5. Разходна ефективност

На графиките по-долу е представена информацията относно установените таксови единици при прелитане и в зоните и районите на летищата и отчетните данни² (където такава информация е налична към датата на изготвяне на този доклад). Данните са представени в реално изражение по цени от 2009 г., съобразно решенията за установяване на целите за ефективност на Европейската комисия. Заложеното в ревизирания план за ефективност за РП2 средно намаление на таксовата единица при прелитане по постоянни цени от 2009 г. на годишна база за период 2014-2019 г. ще бъде 5.0% при цел от 3.3%. По отношение обслужването в зоните и районите на летищата не са определени цели за РП2.

Установена таксова единица при прелитане (реално изражение по цени в лв. от 2009 г.)									
2015		2016		2017		2018		2019	
План	Отчет	План	Отчет	План	Отчет	План	Отчет	План	Отчет
57.67	50.63	57.82	49.86	59.68	52.09	58.44	tbd	56.68	tbd

Таблица 6 Установена таксова единица при прелитане и отчетни данни (в реално изражение по цени от 2009 г.) на ДП РВД за РП2

Установена таксова единица в зоните и районите на летищата за Зона 1 (реално изражение по цени в лв. от 2009 г.)
--

² Под отчетни данни следва да се разбира фактически разходи по постоянни цени от 2009 г., разделени на фактическо ниво на обслужените единици за съответната година.

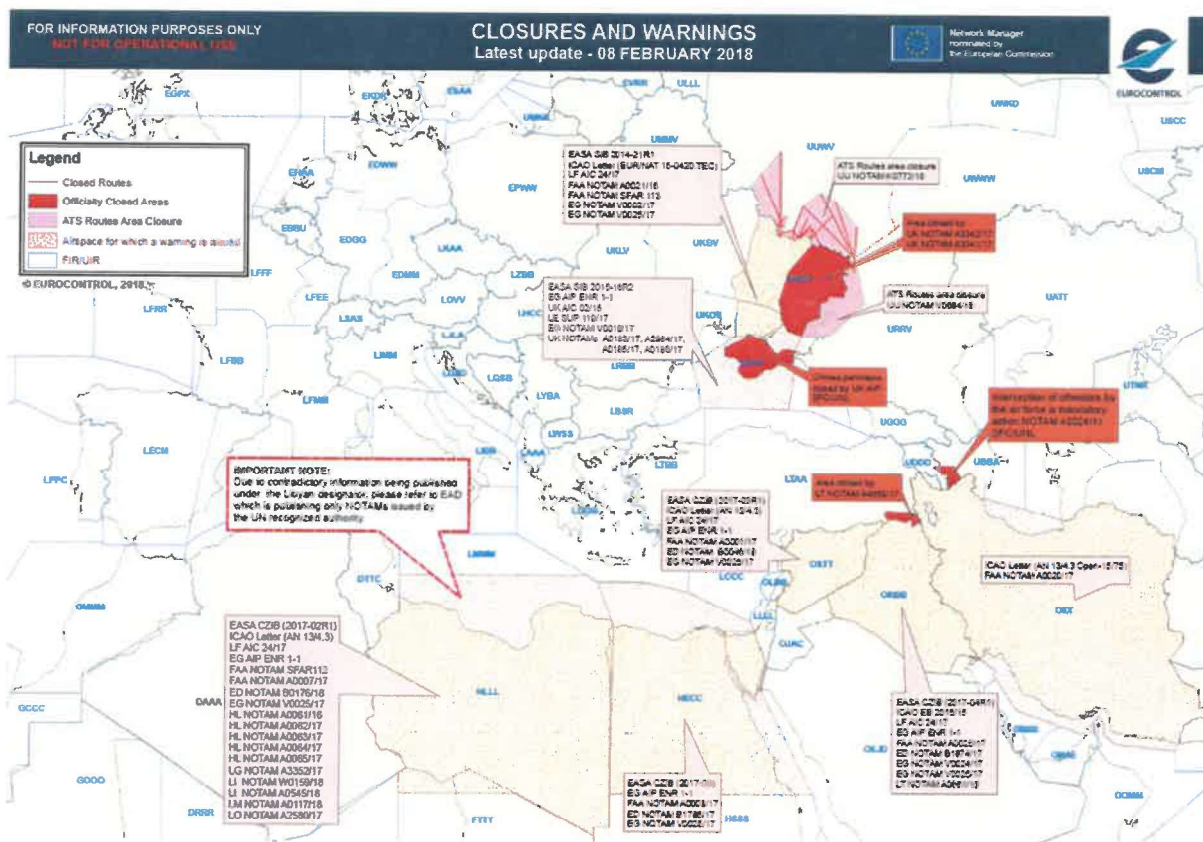
2015		2016		2017		2018		2019	
План	Отчет	План	Отчет	План	Отчет	План	Отчет	План	Отчет
409.61	404.44	395.66	336.08	387.33	331.91	355.82	tbd	342.61	tbd

Таблица 7 Установена таксова единица в зоните и районите на летищата и отчетни данни (реално изражение по цени от 2009 г.) на ДП РВД за РП2 за зона 1 (LBSF) ³

IV. ОСНОВНИ СЪБИТИЯ И ПРИОРИТЕТИ

IV.1. Ключови събития с влияние върху нивата обслужван трафик във ВП на Република България и предприети мерки

През 2018 г. върху потоците от прелитания въздухоплавателни средства продължават да оказват значително влияние редица събития от геополитически характер:

Фигура 1. Значими събития, оказващи влияние върху потоците въздушно движение през 2018 г.

- Ограниченото използване на Район за полетна информация (РПИ) Симферопол от потребителите на ВП в резултат от кризата в Украйна, което доведе и продължава да има за резултат значително увеличение на трафика през ВП на РПИ София на въздухоплавателни средства, които изпълняват полети от/до Близкия изток, Далечния изток, както и на част от трафика от/за Русия до Средиземно море.

- Затварянето за полети на източната част на РПИ Днепропетровск и избягването на целия РПИ Днепропетровск от авиокомпаниите. Това доведе до допълнително пренасочване

³ Съобразно приложимото законодателство схемата за ефективност по отношение таксуването в зоните и районите на летищата е приложима само по отношение на летище София. Останалите четири летища, на които ДП РВД предоставя обслужване, не попадат в обхвата на схемата за ефективност.

и увеличение на трафика през нашето ВП на въздухоплавателни средства, които изпълняват полети основно от/до Далечния изток.

- Въведената през м. октомври 2015 г. забрана руски авиокомпаниии да използват украинското ВП, което доведе до известно намаление в обслужваното ВП на част от полетите, изпълнявани от тези авиокомпаниии.

- Конфликтите в Сирия и Ирак, които все още не дават възможност за пълно използване на ВП над тези държави от полети на гражданската авиация с някои малки изключения (полети с дестинации в тези държави и използване на част от горното ВП на Ирак от последното тримесечие на 2017 г.).

- Ситуацията над Либия, както и над Синайския полуостров, където ВП е затворено до определена височина (последните две ВП имат трудно прогнозируем ефект по отношение на полетите през обслужваното ВП от BULATSA. Отбелязаното дотук заедно с това че капацитетът на Саудитска Арабия, Египет и Кипър е недостатъчен за поемане на допълнителен трафик от/за Персийския залив, предполага основната част от полетите от/за Близкия изток да летят през България, Турция, Иран.

- Динамичната ситуация в Турция, която води до колебания в потока от туристи от Русия и Европа до морските курорти в тази държава. Допълнително този поток бива повлиян от забрана руски ВС да ползват ВП на Украйна. На този етап все още не може да се каже със сигурност дали това ще се превърне в трайна тенденция или представлява временно явление.

- Постигнатото споразумение през 2016 г. между България, Турция, Румъния и Управителя на мрежата за подобряване на интерфейса между България и Турция в района на Черно море, с което се увеличи значително капацитета на ВП в региона и позволи да се поеме допълнителното увеличение на трафика през България без да се отчетат закъснения. По този начин се осигурява достатъчно сигурна и безопасна опция за полетите от/за Близкия и Далечния изток, като ролята на България като надежден партньор в областта на управлението на въздушното движение се засилва и ВП на РПИИ София е част от най-ефективния коридор за обслужване на тези полети.

- Прекратяване на дипломатическите отношения на пет държави от Близкия изток (Саудитска Арабия, ОАЕ, Бахрейн, Египет и Йемен) с Катар от началото на юни 2017 г. Прекъснати са търговските връзки и е въведено въздушно ембарго за полетите на Qatar Airways през ВП, обслужвани от петте държави. Въведените ограничения спрямо Qatar Airways на този етап водят до принудително изместване на използваните маршрути на тази авиокомпания. Ситуацията е динамична и текущо се анализира. На този етап няма яснота докога тази забрана ще е в сила.

IV.2. Разширение и модернизация на автоматизираната система за управление на въздушното движение SATCAS

През 2018 г. са изготвени системна спецификация и задание за модернизиране на автоматизираната система за управление на въздушното движение (АСУВД) SATCAS - V3FR. Финализира се документацията за поръчката и се провеждат преговори за сключване на договор за реализирането на проекта.

IV.3. Развитие на DANUBE FAB

Приоритетна дейност за BULATSA и през 2018 г. е развитието на DANUBE FAB (функционален блок въздушно пространство), установен във ВП на Република България и Румъния. В периода са финализирани и подписани стратегически документи на DANUBE FAB - Годишен доклад за 2017 г., Годишен план за 2018 г. и Стратегическа програма за 2018-2022 г. Подписан е договор за изпълнител на обществена поръчка с предмет: „Услуги по управление на проекта, свързани с функционален блок въздушно пространство DANUBE FAB”. Услугата ще осигури по-ефективно синхронизиране и разгръщане на дейностите в стратегическата програма и годишния план на DANUBE FAB. Проведени са редовните съвещания на управителните органи на DANUBE FAB - Съвет на ДАНО (ANSP Board) и

Управителния съвет (Governing Council) и срещи на Постоянния комитет за стратегии и планиране (SAPSC).

Съветът на ДАНО на DANUBE FAB проведе дванадесето заседание на 23 октомври 2018 г.

През 2018 г. продължиха и редовните консултации със социалните партньори като през м. ноември е проведен Социалния консултативен форум на DANUBE FAB (SCF14) под домакинството на ДП РВД. Целта на форума е да се представят текущите и приоритетни дейности, както и да се обсъди постигнатият напредък със социалните партньори.

В периода 1-3 октомври 2018 г. в гр. София под домакинството на BULATSA се проведе семинар за синхронизираното прилагане на Регламент за изгълнение (ЕС) 2017/373 на Комисията от 1 март 2017 година за определяне на общи изисквания за доставчиците на услуги и надзора при управлението на въздушното движение/аеронавигационното обслужване и други мрежови функции за управление на въздушното движение, за отмяна на Регламент (ЕО) 482/2008 и на Регламент за изгълнение (ЕС) 1034/2011, Регламент за изгълнение (ЕС) 1035/2011 и Регламент за изгълнение (ЕС) 2016/1377, както и за изменение на Регламент (ЕС) 677/2011. Семинарът предостави платформа за обмен на информация и споделяне на най-добри практики между Румъния и България за координиран подход за постигане на съответствие с Регламент (ЕС) 2017/373.

BULATSA взе участие в Световен UVD конгрес, 7-9 март 2018 г., Мадрид, Испания съвместно с ROMATSA като партньор в DANUBE FAB. Бяха проведени редица срещи и организирани ключови дискусии с редица европейски доставчици на АНО (ДАНО) и Европейската комисия (ЕК).

В рамките на Конгреса, в обиколката на SESAR, експерти от BULATSA и ROMATSA представиха проекти, свързани със SESAR - „Предимства и приложения на Новите паневропейски мрежови услуги (NewPENS)“, проект за въвеждане на въздушно пространство за свободно планиране през нощта (SEEN FRA) в Югоизточна Европа, „Инструмент за оценяване сложността на трафика (tCAT)“ в BULATSA, „Пилотна платформа за услуги за достъп до данни от ОРМЕТ (ECAC), (METAR, TAF, SIGMET) във формат WXXM в ROMATSA“, и проект за начално внедряване на SWIM – създаване на локален център за оперативна сигурност в BULATSA.

IV.4. Подготовка за сертифициране на ДП РВД в съответствие с изискванията на Регламент за изпълнение (ЕС) 2017/373.

През 2018 г. се изпълнява утвърдения от ГД ГВА План за постигане на съответствие на ДП РВД с изискванията на Регламент за изпълнение (ЕС) 2017/373 на Комисията от 1 март 2017 година за определяне на общи изисквания за доставчиците на услуги и надзора при управлението на въздушното движение/аеронавигационното обслужване и други мрежови функции за управление на въздушното движение.

V. ОТНОШЕНИЯ С КЛИЕНТИТЕ И КОНСУЛТАЦИИ С ПОЛЗВАТЕЛИТЕ НА УСЛУГИТЕ

В съответствие с годишния план за дейностите по управление на отношенията с клиентите и политиката на предприятието за налагане на прозрачност и доверие с клиентите през м. юни и м. декември се проведеха консултативни срещи с представители на летищни оператори, наземни оператори и авиокомпаниите. На срещата присъстваха представители на Районен център за обслужване на въздушното движение (РЦ за ОВД) София, Летищен център за обслужване на въздушното движение (ЛЦ за ОВД) Варна, ЛЦ за ОВД Бургас, ГД ГВА, ЛЦ за ОВД Горна Оряховица, ЛЦ за ОВД Пловдив, „Фрапорт туин стар мениджмънт“, летище Варна и летище Бургас, Авиоотряд 28, авиокомпаниите „Бългериан Еър Чартър“ и „България Еър“. Дискутирани бяха въпроси, свързани с обслужването на въздушното движение на морските летища през летния сезон на 2018 г. и промените в ОВП планирани за лято 2019 г., последни тенденции при осигуряване на безопасността при УВД/АНО, както и новостите свързани с метеорологичното обслужване и критични явления през зимния сезон.

Консултативните срещи на ДП РВД със заинтересованите страни традиционно способстват за ефективна комуникация и обмен на важна информация с клиенти и партньори.

През 2018 г. са изготвени „Годишен доклад за дейностите по управление на отношенията с клиентите на ДП РВД през 2018 г.“ и „Годишен план за дейностите по управление на отношенията с клиентите на BULATSA през 2019 г.“, които отчитат и планират комуникацията с клиентите на ДП РВД с цел удовлетвореност и обратна връзка за качеството на предоставяните услуги.

VI. МЕЖДУНАРОДНА ДЕЙНОСТ

През 2018 г. ДП РВД продължи своята дейност като активен член и партньор в работата на международните организации в сферата на гражданската авиация – ICAO, Евроконтрол, CANSO и съответните структури на Европейската комисия (ЕК). ДП РВД взе интензивно участие в сесии на Временния съвет и последващи сесии на Комисията на Евроконтрол, Разширения комитет за пътни такси, в заседанията на Съвета за управление на мрежата за УВД (Network Management Board), в съвещания на управителните органи на организацията за аеронавигационни услуги CANSO (ЕСЗ и годишните събрания на изпълнителните директори на CANSO) и нарочните работни групи, както и във форуми на ЕК и ICAO и регионални инициативи.

Продължава работата по платформата за регионално сътрудничество (GATE ONE) между ДАНО на Австрия, България, Чешката република, Хърватия, Полша, Литва, Унгария, Румъния, Словакия и Словения, Босна и Херцеговина, Сърбия и Черна гора и Македония. GATE ONE обхваща три ФБВП (Baltic FAB, DANUBE FAB и FAB CE) и насърчава ефективността на управлението на европейския въздушен трафик, чрез засилено сътрудничество между участващите доставчици на услуги и координирана комуникация на съвместни позиции по водещи теми в областта на АНО.

През м. октомври е проведена среща между ДП РВД и M-NAV, ДАНО на Македония, на която бе подписан документ за сътрудничество между ДП РВД и M-NAV, чиято основна цел е насърчаването и подобряването на сътрудничеството и координацията между ДП РВД

и M-NAV в областта на АНО/УВД. Авиационният учебен център на BULATSA ще обучава ръководители на полети от Република Македония за придобиване на квалификационен клас APS.

ДП РВД и ДАНО на Македония подписаха документ за сътрудничество

Програма SESAR на ЕС за модернизиране на системите за управление на въздушното движение се състои от две направления – развитие и валидиране (SESAR 2020) и разгръщане на SESAR, на вече валидирани функционалности.

В съответствие с Регламент (ЕС) 716/2014, BULATSA участва в процесите по изпълнение на Програмата за разгръщане на SESAR. През 2018 г. продължи работата по редица проекти за разгръщане на функционалностите на SESAR със съфинансиране на дейностите в рамките на Механизма за свързване на Европа (CEF):

- Създаване на локален оперативен център за информационна сигурност (Creating a Local Security Operation Center), който ще подобри възможността на BULATSA да се справя с киберзаплахи;
- Внедряване на Datalink Services (DLS) - етап 2, което цели дефиниране на централизираното разгръщане на многочестотен DLS в Европа (модел D);
- Администриране на управлението на информацията за цялата система (SWIM Governance), което цели въвеждането на правила и управление на разгръщането на SWIM;
- IP – 1 : Оценка на избраното целево решение за DLS в Европа (IP – 1 : DLS European Target Solution assessment);
- Инфраструктура с публичен ключ за управлението на информацията за цялата система (SWIM PKI);
- Разработката и доставка на система за оценка и управление на комплексността на въздушното движение и работното натоварване на ръководителите на полети (Traffic Complexity Assessment Tool – tCAT).

Работата по проекти в програма SESAR 2020 започна в края на 2016 г., след одобрение на проектите, които се финансират в рамките на Хоризонт 2020 (програма за проучвания и иновации на ЕС). BULATSA си партнира в програмата с ENAV SpA – ДАНО на Италия и Leonardo (бивша SELEX ES) - технологична италианска компания.

В рамките на Световния УВД конгрес, 7-9 март 2018 г., ръководители на полети от BULATSA, заедно с инженери от AIRBUS Aircraft и AIRBUS Defence and Space направиха демонстрация на интегрирането на два прототипа на SESAR 2020, разработени в рамките на

SESAR PJ.10 Solution 10.02a – Tactical Encounter Solver Assistant (TESLA) от AIRBUS Defence and Space и BULATSA, и в рамките на SESAR PJ.18 Solution 18.04 – PAS@ATM от AIRBUS Aircraft. Целта на проекта е създаване на иновативни прототипи за откриване и разрешаване на потенциални конфликти по траекторията на самолетите и е част от PJ 10 PROSA (Controller Tools and Team Organisation for the Provision of Separation in the Air Traffic Management) на програма SESAR 2020.

Демонстрация на BULATSA на Световния УВД конгрес в Мадрид през м. март 2018 г.

В периода 15 - 16 май под домакинството на BULATSA се проведе среща на водещи фирми от авиационната индустрия, участващи в проект PJ.10.02a (Separation Management En-route and TMA). На форума присъстваха представители на SESAR Joint Undertaking, Thales, Indra, DSN, Eurocontrol, ANS CZ, ENAV, PANS, AIRBUS Aircraft, AIRBUS D&S, Skyguide, Integra, Leonardo, DFS, NAVIAIR, NATS и BULATSA.

Представители на BULATSA, Airbus D&S и Airbus Aircraft направиха демонстрация на прототипа TESLA и в специално оборудваната тестова платформа „BULATSA innovation grid“, където са разположени симулационни работни позиции за РП и псевдо-пилоти. TESLA подпомага Ръководителите на полети при разрешаването на потенциални конфликти в натоварените райони на летищата и оценява и представя различните възможности за предотвратяването им като следи и анализира траекториите на самолетите. Прототипът показва кои решения са безопасни за всяка конкретната ситуация – дали самолетите да набират височина или да снижават и с каква скорост.

Ръководители на полети от BULATSA проведоха симулации в реално време в централата на Италианския Авиокосмически Изследователски Център (CIRA), съгласно плана за изпълнение на проекта GRADE, с който ДП РВД кандидатства за финансиране по програма SESAR 2020. Проектът има за цел да демонстрира възможността въздухоплавателните средства от авиацията с общо предназначение и хеликоптерите да използват концепциите на програмата SESAR, за да се интегрират във въздушното пространство и летищата.

През м. октомври 2018 г. екипите от специалисти на BULATSA и фирма Leonardo проведоха съвместно валидационното упражнение на прототипа в специално оборудваната тестова система на фирма Leonardo по проекти PJ.03a – Integrated Surface Management (SUMO) и PJ.03b – Airport Safety Nets (SAFE) на програма SESAR 2020. Целта на проект PJ.03a

– Integrated Surface Management (SUMO) е да се повиши ситуационната осведоменост на пилотите и водачите на превозни средства, като им се предоставят допълнителни възможности за управление при всякакви метеорологични условия. Целта на проект PJ.03b – Airport Safety Nets (SAFE) е да подобри нивото на безопасност на летищата с различна оперативна сложност и размер (малки, средни и големи), чрез предоставяне на РП, пилотите и летищните оператори на усъвършенствани функции за подпомагане на безопасността.

VII. ОПЕРАТИВНА ДЕЙНОСТ

През 2018 г. са обслужени общо на брой 882 030 полети, което е с 11.23% повече от 2017 г. Броят на международните полети от и до българските летища е 94 535, което представлява увеличение от 7.82% в сравнение с 2017 г.

През 2018 г. BULATSA изпълни амбициозен план за обслужването на трафика от/за новото летище на Истанбул, чийто ефект върху българското въздушно пространство ще се изрази в значително увеличение на трафика, в сложността на неговото обслужване и в повишаване на комплексността на операциите в РПИ София. Проведена е симулация в реално време за оценка на оперативните последици от увеличаването на трафика. В оперативна зала е интегрирана трансгранична система за управление на долитанията (XMAN) на кацащите самолети на новото летище. Подписано е ново оперативно споразумение с турския доставчик на аеронавигационно обслужване, което дефинира нови оперативни условия за обслужване на трафика. Проведено е и обучение на ръководителите на полети за обслужване на увеличения трафик от новото летище, което се очаква да бъде въведено в експлоатация през 2019 г.

Отчитайки важността на гражданско-военната координация при обслужването на въздушното движение (ОВД) и осигуряване на безопасността на въздушното движение при съвместното използване на обслужваното ВП на Република България, ДП РВА участва в изготвянето на проект на Наредба №19 „Национална политика за управление на въздушното пространство“, чиято цел е удовлетворяване на потребностите на всички видова ползватели на въздушното пространство и хармонизиране на гражданско-военната координация.

Силното нарастване на количеството ВС, обслужвани от гражданските органи за ОВД, мисиите и задачите на военно-въздушните (ВВС) и военно-морските (ВМС) сили, както и въвеждането на нови изисквания за гъвкаво използване на ВП, включително въвеждането на въздушно пространство за свободно планиране (Free Route Airspace) в националното ВП на Република България и във функционалния блок въздушно пространство DANUBE FAB, налагат промени в процедурите за взаимодействие и средствата, използвани в този процес. В тази връзка в BULATSA стартира подготовка и бяха проведени изпитания за приемане на място на средството на Евроконтрол за гражданско-военна координация при ОВД, Civil Military ATM Coordination Tool (CIMAСТ) и изграждането на автономна енергонезависима система за визуализация на радиолокационна информация – „Last Resort System“.

ДП РВА активно участва в координирането на дейностите по ОВД на международно ниво, осъществявано главно чрез срещи и съвещания на различни групи и подгрупи като NETOPS, APDSG и Rulemaking Group for Requirements for ATS, на които основно се дискутират предложения за предстоящи промени в ОВД процедурите, залегнали в документите на ICAO.

Управлението на въздушното пространство (УВП) е ключов фактор за предоставянето на качествено и ефективно обслужване на въздушното движение. През 2018 г. BULATSA продължи да подобрява УВП в контролираните райони на летищата и активно да съдейства за развитието му в национален и международен план.

Разработена е нова организация на ВП и са въведени RNAV процедури за полети на летище Пловдив. Разработени са процедури за полети по ПВП, и начини за деконфликтване на новите процедури, с полетите на ВВС и предоставените от авиобаза „Крумово“ маршрути и пилотажни зони.

Успешно се изпълнява проекта по „Доставка на автоматизирана система за разработване на процедури за полети“. Всички служители ангажирани с разработването и

публикуването на процедури за полети, са преминали успешно обучение в централата на IDS в гр. Рим, Италия.

Във връзка със задачата по въвеждане на обща преходна височина в обслужваното ВП на Република България, в края на 2018 г. е изготвена оперативна концепция.

С ново издание (6.0) е актуализирана е аеронавигационната карта в мащаб 1: 500 000.

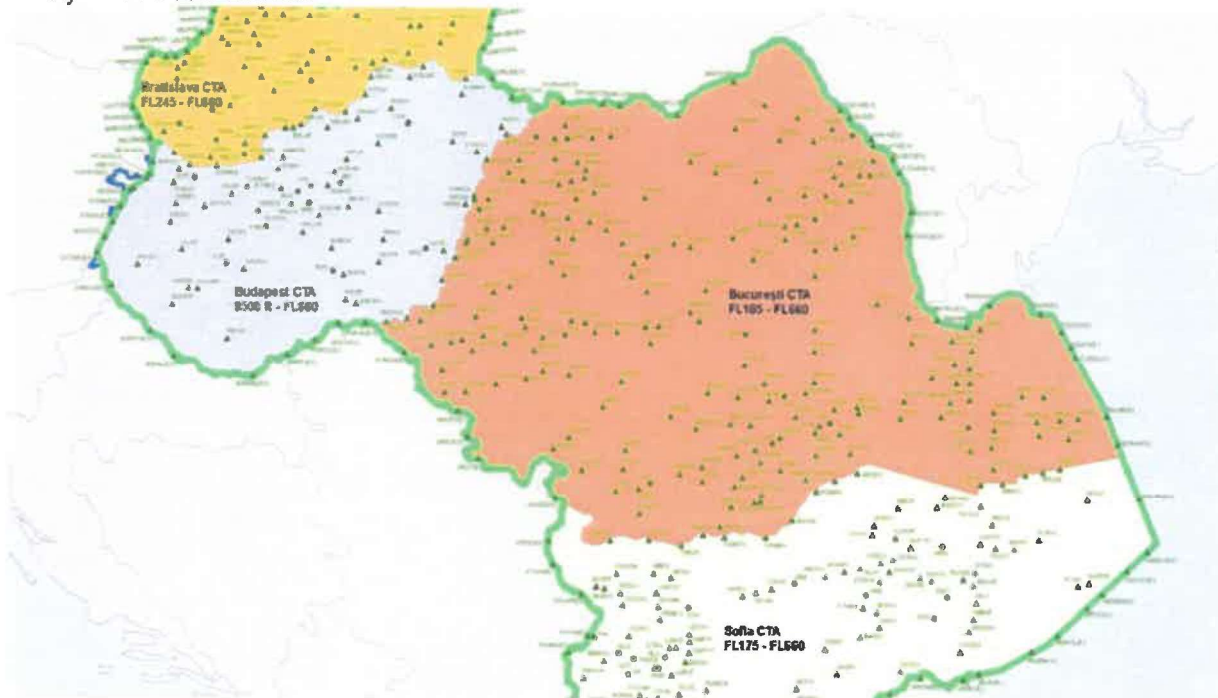
През 2018 г. продължи работата по изпълнение на Проекта за въвеждане на въздушно пространство за свободно планиране (Free Route Airspace), който е един от най-значимите от гледна точка на въздухоплаването у нас.

Успешно беше финализиран проект за преминаване от сезонно към целогодишно използване на Въздушно пространство за свободно планиране в контролираното въздушно пространство на Република България. Влизането в сила на промените е планирано за 28 март 2019 г.

От 6 декември 2018 г. LPS SR, доставчикът на аеронавигационно обслужване на Словакия, се присъедини към въведеното от 30 март 2017 г. въздушно пространство за свободно планиране на полетите през нощта във въздушното пространство SEEN FRA (South-East Night Free Route Airspace) в границите на РПИИ Будапеща, Букурещ и София.

Проектът SEEN FRA позволява на въздухоплавателните средства да летят свободно между публикувани входно-изходни контролно навигационни точки в рамките на въздушното пространство на РПИИ Братислава, Будапеща, Букурещ и София..

Новите правила за планиране на полети значително ще оптимизират маршрутите във въздушно пространство, без ограничения от държавните граници и ще намалят разходите за гориво и вредни емисии от въздухоплаването. Прилагането на концепцията за свободно планиране на полетите ще бъде допълнително разширена (проект SEE FRA) към 7 декември 2019 г. чрез премахване на системата от въздушни трасета през цялото денонощие. Свободното планиране на полети е важен елемент от реализирането на инициативата „Единно Европейско Небе“ и достигането на общоевропейските цели за ефективност на въздушното движение.

Карта на въздушно пространство за свободно планиране на полетите SEE FRA

BULATSA активно участва в координирането на дейностите по УВП на международно ниво, осъществявано чрез съвещания на различни групи и подгрупи на ICAO (RDGE, ICAO EUR PBN Task Force), ЕВРОКОНТРОЛ (RND SG, RAD Management Group, RAISG, Capacity Planning Sub-Group) и семинари. Редовно се провеждаха координационни срещи с органи на съседни държави за обсъждане на оперативни и стратегически въпроси по отношение на граничните интерфейси и организацията на ВП в региона.

Изготвени, публикувани и разпространени са 25 публикации към сборник AIR, от които осем AIRAC поправки, шест обикновени поправки, десет броя циркуляри за аеронавигационна информация и една добавка. Продължи активната работа по проект за изграждане на система за аеронавигационна информация – AIM. Актуализиран е Наръчник за Авиационното информационно обслужване (АИО) с издание 3.14.

Правилното планиране и навременно осигуряване на необходимия брой оперативен персонал – ръководители на полети (РП) за органите за ОВД в страната е необходимо условие за осигуряване на дейността на ДП РВД, свързано с предоставяне на регулярно, ефективно и безопасно обслужване на полетите в България.

По повод на значителното нарастване на прелитания трафик над страната, тенденцията за запазване на значителния ръст през следващите няколко години и в съответствие с ревизирания План за ефективност, и през 2018 г. продължи работата по плана на органа за ОВД София КОНТРОЛ за увеличаване на броя РП работещи на обслужваните от него сектори. Това е свързано с непрекъснатото набиране на документи на кандидати за РП и провеждане на подбори. В резултат от проведените през 2018 г. два външни подбора на кандидати за РП, са одобрени 21 кандидати, като 9 от тях са започнали курс за първоначално обучение в Авиационния учебен център (АУЦ) на BULATSA през м. март 2018 г., а останалите 12 ще започнат курс в началото на 2019 г. Допълнително са подбрани и 11 кандидати за обучение за РП за органите за ОВД Кула в ДП РВД. През 2018 г. са допуснати до самостоятелна работа 21 нови Ръководител полети (РП)-ученици, като от тях 11 са за органа на ОВД София Контрол и 10 са за органите за ОВД Кула.

Продължават и мерките по гъвкаво разпределение и преобучаване на РП на различните работни места.

Аеронавигационното метеорологично обслужване в ДП РВД се осигурява от единен център за прогнози, който изпълнява функциите на Метеорологична служба за следене и от метеорологични станции разположени на съответните международни летища. Метеорологичните станции на летищата София, Варна и Бургас се обслужват от авиодиспечери, а останалите работят в автоматичен режим.

BULATSA като доставчик на АМО изготвя и разпространява метеорологични сведения, прогнози и предупреждения в съответствие с изискванията на Анекс 3 на ICAO. В метеорологичния прогностичен център се изготвят свръхкраткосрочни прогнози предназначени за органите за ОВД, също така е разработен продукт „Прогноза на метеорологични явления влияещи върху капацитета на ВП“. Прогнозата се издава в периода Май – Септември.

В съответствие с „Концепцията за развитие на АМО през 2018 г.“ в рамките на продължаващата модернизация на информационната инфраструктура на АМО бе инсталирана информационна метеорологична система IBL VW&MV, която се очаква през 2019 г. да се бъде въведена като основна система при осигуряване на АМО.

С цел осигуряване на детайлна прогностична метеорологична информация през 2018 г. бе стартиран проект за адаптиране и тестване на регионален числен модел за прогноза на времето „BULATSA WRF“. За интегриране на модела се използва високо производителна система за паралелни изчисления (HPC System), разположена в лаборатория на Сдружение за научно-изследователска и развойна дейност – София. Проектът предстои да завърши в края на първото тримесечие на 2019 г.

Персоналът, извършващ обслужването изцяло отговаря на стандартите за компетентност приети от Световната метеорологична организация. С цел гарантирането на това съответствие в ДП РВД има въведена схема за компетентност на Авиационния метеорологичен персонал.

VIII. ТЕХНИЧЕСКО ОСИГУРЯВАНЕ НА ОПЕРАТИВНАТА ДЕЙНОСТ

Новият радиолокационен комплекс на летище „София“ въведен в оперативна експлоатация през м. януари 2018 г.

През 2018 г. са въведени в експлоатация редица технически средства, които подобряват безопасността и качеството на предоставяното от BULATSA обслужване.

ДП РВД изпълни необходимите действия, съгласно „План за прилагане в Република България на Регламент за изпълнение (ЕС) 1079/2012 от 16 ноември 2012 г. за определяне на изискванията за честотно отстояние между гласовите канали за Единното европейско небе“, чиято цел е да осигури достатъчен капацитет за обслужване на полетите.

През 2018 г. са уточнени количеството честотни назначения, използвани от ДП РВД, които трябва да използват канално отстояние 8.33 kHz към края на 2018 г. и 2025 г. Към канално отстояние 8.33 kHz са конвертирани 16 броя честотни назначения. За запазването до 31.12.2025 г. на 25 kHz канално отстояние за 16 броя честотни назначения, Република България е уведомила и получила одобрение от Европейската Комисия за временни изключения от прилагането на Регламент (ЕС) 1079/2012. Извън приложното поле на Регламента, остават не подлежащи на конвертиране общо 18 броя честотни назначения на ДП РВД, които ще използват канално отстояние 25 kHz.

С цел подобряване на УКВ радио покритието за връзка на РП от АКК с подвижни обекти в районите на летателното поле на петте летища в България е закупено и внедрено ново УКВ радио оборудване с канално отстояние 8.33 kHz.

С цел подобряване на УКВ радио покритието на летище Бургас е внедрено ново УКВ радио оборудване за предоставяне на метеорологична информация в терминалната зона на летище Бургас – ATIS Бургас.

В изпълнение на утвърдената „Стратегия за развитие на IP мрежа за комуникации на оперативни системи в ДП РВД“ са доставени и инсталирани нови активни мрежови устройства и са модернизирани оперативната IP комуникационна мрежа на ДП РВД в страната и международната IP мрежа на организациите, доставчици на АНО в региона.

Организирана е кампания за наблюдение и анализ на състоянието на радиочестотния спектър, предназначен за осигуряване на линия за предаване на данни „въздух – земя“ с национален обхват. Резултатите от направения анализ са представени и обсъдени в групата по мониторинг на радиочестотния спектър на ЕВРОКОНТРОЛ (MOST) на среща, проведена при домакинството на ДП РВД. Кампанията и резултатите са оценени положително като принос към общоевропейските усилия за гарантиране надеждното и безопасно функциониране на линията за предаване на данни „въздух – земя“.

През 2018 г. е стартиран последния етап от проекта за модернизиране на VOR/DME, а именно нова навигационна система DVOR/DME “GRN” при ЛЦ за ОВД Горна Оряховица, който ще бъде финализиран през 2019 г. Целта на проекта е подмяна на остарялото оборудване със съвременни системи, за осигуряване на безопасно и ефективно навигационно обслужване на полетите и намаляване на разходите за поддръжка.

Изпълнен е договор за модернизацията и са въведени в редовна експлоатация в началото на 2018 г. инструментални системи за кацане ILS Варна и Бургас (ILS/DME09 IWN; ILS/DME22 IBG).

През изминалата година приключи успешно изпълнението на договор с фирма Vaisala Финландия за въвеждането в експлоатация на сензори за детекция на мъгли при РЦ/ЛЦ за ОВД и свързването им с Автоматизираните метеорологични наблюдателни системи (АМНС).

Стартиран е проект за модернизация на инструментална система за кацане ILS/DME27 ISF CAT IIIB на летище София. Системата обезпечава навигационно обслужване на ПИК27 в условията на ниска видимост (ICAO CAT IIIB). За изпълнението на проекта е подписан договор за модернизацията с фирма THALES.

Изпълнен е Договор за модернизация на радиолокационните комплекси (РЛК) на ДП РВД с фирма THALES. След ТРАК Черни връх и ТРАК Върбица, новият АРЛК София е въведен в оперативна експлоатация в края на януари 2018 г.

Приключи успешно и изпълнението на проект „Доставка и инсталация на многопозиционна система за независим кооперативен обзор с разширен обхват (WAM – Wide Area Multilateration) за контролираните въздушни пространства на „Подход Бургас“ и „Подход Варна“ и на система за зависим кооперативен обзор (Automated Dependence Surveillance – Broadcast 1090 Extended Squitter – ADS-B 1090 ES) за източната част на ВП, обслужвано от ДП РВД“. Система WAM East е въведена в редовна експлоатация от месец април 2018 г.

Подписан е договор за реализиране на проект „Разширение на системи WAM и ADS-B за ТМА/АСС София“. След проведени успешни изпитания за проверка на системата във фабриката на производителя (FAT), оборудването е доставено в ДП РВД. Работи се успоредно по свързания проект за „Подготвителни дейности и доставки за инсталация и монтаж на КНО оборудване на отдалечени обекти“. Предстоят инсталационни дейности през месец юли 2019 г.

Проведена е процедура и е избран доставчик за проект „Въвеждане на изискванията на Регламент (ЕС) 716/2014 и Програмата за разгръщане на SESAR в предоставяното от ДП РВД аеронавигационно обслужване (АНО)“.

Приключи успешно и изпълнението на проект “Модернизиране на Система за разпространение на обзорни данни". Системата е въведена в редовна експлоатация от месец декември 2018 г.

Стартиран е проект за реконструкция и модернизация на енергийната система в ЕЦ за УВД, целящ повишаване надеждността на ел. захранването за технологичното оборудване.

Извършено е проучване и е изготвен анализ на ползите и разходите от изграждането на система за високоефективно комбинирано производство на електрическа и топлинна енергия в ЕЦ за УВД.

През 2018 г. се проведе успешно регулярен контролен одит по международния стандарт за управление на сигурността на информацията ISO/IEC 27001, от външна организация, на системата за управление на сигурността на информацията (СУСИ), част от интегрираната система за управление.

Продължават дейностите по изпълнението на проекта по разширяването и модернизиранието на ИТ инфраструктурата, чрез реализирането на интегрирано решение с високопроизводителни системи. Чрез него се постигна увеличение на високопроизводителната среда за виртуализация, достигаща 1200 vCPU и 11.5 TB оперативна памет. Следваща година предстои реализирането на третия етап от договора, който ще позволи нарастването на капацитет на високопроизводителната среда на 1760 vCPU и 16.8 TB оперативна памет.

Успешно е изпълнен проект за „Доставка на оборудване за защита на аеронавигационна информация, предоставена на потребителите“, с цел осигуряване на сигурна и надеждна свързаност с основните интернет доставчици и защита от кибер-атаки през Интернет.

Във финален етап е процесът по разработване на софтуер за управление на човешките ресурси в оперативна дейност на РЦ/ЛЦ за ОВД. Чрез изпълнението на проекта ще бъдат актуализирани и допълнени съществуващите критерии за изготвяне на ежедневен и месечен график на ръководителите на полети (РП), така че да се оптимизира и улесни процеса по създаването му.

Въведена бе в експлоатация модернизираната система за проверка на компетентност на оперативен и технически персонал на ДП РВД. Системата може да се използва и за подбор на кадри при вътрешни и външни конкурси на ДП РВД.

Доставката на автоматизирана система за разработване на процедури за полети и организация на въздушното пространство (BAID) е в своя финален етап. Внедряването ѝ ще позволи да се оптимизират и автоматизират дейностите по обмен на информация (данни) за терен и препятствия с други системи и външни доставчици на данни, разработване на процедури за полети, разработване на структури във въздушното пространство, разработване на трасова мрежа и подготовката на документация и карти за летателна проверка и удостоверяване на разработките.

Във връзка с изградената платформа за наблюдение, анализ и контрол на логове, мрежови трафик, системни файлове и управление на инциденти, свързана със създаването на Оперативен център по информационна сигурност (ОЦИС) в ДП РВД, беше разработена и утвърдена стратегия за развитието на ОЦИС. Разработва се и наръчник на ОЦИС, който представлява съвкупност от инструкции за действие при различни кибер атаки и проблеми с информационната и комуникационна инфраструктура.

Реализира се успешно проект „Провеждане на тестове за проверка на устойчивостта на информационната инфраструктура на ДП РВД на кибер-атаки (pen tests)“. Такъв тип тестове се правят регулярно като целта е да се откриват и отстраняват своевременно уязвимости в информационната и комуникационна инфраструктура на ДП РВД.

В ход е проект „Изграждане на Public Key Infrastructure (PKI) инфраструктура за нуждите на ДП РВД“. Успешното му реализиране ще доведе до повишаване на нивото на сигурност при достъп до информационни ресурси.

В ход са дейностите за обновяване на компютърната база на ДП РВД чрез доставка на стационарни и преносими компютри.

Поставено е началото на дейностите по договор за „Изграждане на център за обслужване на крайни потребители, свързан с осигуряването на ИТ услуги“. С въвеждането на центъра, ДП РВД ще може пълноценно да управлява ИТ процесите в предприятието свързани с управление на инциденти, проблеми, промени, конфигурации и др. и ще повиши качеството на предлаганите ИТ услуги.

Успешно приключи внедряването на системата за спомагателна информация IDS (Information display system), която подпомага работата на ръководител полетите и повишава качеството на предоставяното от BULATSA аеронавигационно обслужване. Благодарение на системата, РП имат достъп до метеорологични данни, процедури за аеронавигационно информационно обслужване (АИО), техническа информация и друга оперативна информация.

Предстои стартиране изпълнението на проекта за „Внедряване на единна многофункционална информационна система за корпоративно управление в ДП РВД

Enterprise resource planning (ERP). Системата ще осигури редица процеси в областта на финансите и счетоводството, човешките ресурси, управлението на инвестиционни проекти и др. чрез оптимизиране на съществуващите системи, съхранението на данните в единна база данни и интеграция на цялата налична информация с цел по-ефективното ѝ използване.

Във връзка със значителното нарастване на прелитащия трафик над страната, тенденцията за запазване на значителния ръст през следващите няколко години, в съответствие с ревизирия План за ефективност и допълнителните технически проекти заложи за осигуряване на необходимия капацитет, и през 2018 г. продължи работата по 6 годишен план за кадрово осигуряване на инженерно-техническия персонал, ангажиран с осигуряването и обслужването на средствата за управление на въздушното движение в ДП РВД. Назначени са 42 нови служители в направление „Техническа дейност“, за осигуряване на техническа експертиза и капацитет за реализация на проекти.

IX. АДМИНИСТРАТИВНО ОБСЛУЖВАНЕ НА ДЕЙНОСТТА И УПРАВЛЕНИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

Основните процеси в областта на управление на човешките ресурси през 2018 г. са свързани с повишаване на качеството на кадровия потенциал на предприятието, като основен ресурс за постигане на стратегическите цели и повишаване на ефективността.

През 2018 г. продължи прилагането на политиката за планиране и подбор на персонал. В изпълнение на шестгодишните планове за кадрово осигуряване на основните дейности на BULATSA при подбирането на персонал, в съответствие със завишените изисквания, заложи в нормативните разпоредби, промяната в длъжностните характеристики и изисквания, свързани с лицензирането на оперативния и инженерно-техническия персонал, са заложи както по-високи критерии в изискванията към кандидатите, така и към методите на изпитване и оценяване. Системата за подбор на персонала се усъвършенства и развива чрез провеждане на специализирани и езикови изпити за оценяване, въвеждане на стандартни процедури и повишаване на компетентността на участниците в комисиите за подбор.

В изпълнение на Плана за поддържане и повишаване професионалната квалификация на служителите беше осигурено участие в специализирани курсове по Програмата на Института по аеронавигационно обслужване на Евроконтрол – IANS, Люксембург. Провеждането на обучения в специализирани курсове на IANS, както и обмяната на опит между страните-членки на Евроконтрол, ще позволи на ДП РВД да бъде част от една безопасна и ефикасна европейска система за управление на въздушното движение. В изпълнение на Плана за поддържане и повишаване професионалната квалификация на служителите от BULATSA през 2018 г. са проведени специализирани курсове и обучения за повишаване на професионалната квалификация по основни направления на дейност в страната и чужбина, включително и специализирано езиково обучение по авиационен английски за ръководител полети, провеждано в колежа Мейфлауър, Великобритания. Предостави се възможност за обучение по общ английски език за инженерно-технически персонал, провеждано в България.

В изпълнение на Комуникационния план на ДП РВД за 2018 г. беше осъществявана ефективна комуникация с медиите, общественото и партньорските организации с цел осигуряване на адекватно позициониране и поддържане на положителен публичен образ на предприятието в националната и международната среда. Продължиха активностите по популяризиране на дейността и приноса на BULATSA в работата на международни инициативи и органи на ЕС в областта на АНО, SESAR JU, SESAR DM чрез публично отразяване на участията на предприятието в нея, както на дейностите по DANUBE FAB и сътрудничеството с други ФБВП. С цел привличане на по-голям брой кандидати за обучение за професията, осигуряващ целевата група за външен подбор на кадри за длъжността „Ръководител на полети“, бяха успешно проведени пролетна и есенна кампании за набиране на ръководител полети.

И през 2018 г. в предприятието продължи провеждането на ефективен диалог със социалните партньори.

През 2018 г. продължава да се поддържа актуален регистър на недвижимите имоти на предприятието и паралелно с текущите задачи се работеше по изготвяне на досиета на всички обекти на хартиен и електронен носител, както и допълване на вече изготвените досиета с актуална информация.

Извършват се всички необходими дейности свързани с управлението и поддръжката на имотите. Текущо и при възникнала необходимост се ремонтират сградите, съоръженията и ведомствените жилища собственост на предприятието, с което се гарантира нормална функционалност и експлоатационна годност на сградния фонд, както и се подобряват работните условия на труд. С цел за предприемане на необходимите действия по отношение на доброто състояние на сградите и съоръженията, съгласно „Вътрешни правила за придобиване, управление и разпореждане с недвижими имоти в ДП РВД“ периодично се водят огледи за състоянието на имотите и се съставят констативни протоколи за предприемане на необходими мерки.

Възлагането на поръчки, материално техническото снабдяване и логистичното обезпечаване имат важна роля за осигуряване дейността на предприятието. През 2018 г. в процес на подготовка и реализация са 141 процедури за възлагане на поръчки за доставки, услуги и строителство. В срок са организирани 187 поръчки по реда на директните възлагания.

Основните процеси в системата за управление на сигурността са свързани с поддържане и актуализиране на програма за сигурност на предприятието и вътрешно нормативни документи/политика, планове, инструкции, методики, заповеди и други, съобразени с националното законодателство и със стандартите и изискванията на Европейския съюз, Европейската конференция за гражданска авиация (ЕСАС), ICAO и Евроконтрол. През отчетния период е осъществяван ефективен мониторинг и контрол върху дейността на обектите, средствата и съоръженията, охранявани както с физическа, така и с технически средства за охрана. Изградените технически системи за сигурност на обектите са съобразени с изискванията за защита на стратегическите зони на предприятието, работят нормално и изпълняват своето предназначение. На обектите без физическа охрана е изградена охрана със СОТ и сключен договор с частна фирма за реагиране при извършено нарушение на охраната. Организацията на пропускателния режим и физическата охрана създават необходимите условия за недопускане на нерегламентирано проникване в обектите и съоръжения на предприятието.

Сектор „Контролен дежурен център“ ефективно обработва, обобщава и анализира актуална информация за действия, застрашаващи сигурността на BULATSA, сигнализира и взаимодействия с компетентните служби.

Изготвени и актуализирани са издания на Политика по сигурност на ДП РВД, План за защита при бедствия на ДП РВД и Военновременен план на ДП РВД.

И през 2018 г. продължи активното участие на служители от отдел СЗ в срещите на работната група към Съвета за сигурност в гражданското въздухоплаване, както и в провежданите от ГД ГВА годишни семинари на инструкторите по авиационна сигурност и инспектори по вътрешен контрол на качеството в сигурността.

Работата по защита на класифицираната информация (КИ) през периода е организирана в съответствие със Закон за защита на класифицираната информация (ЗЗКИ) и подзаконовите нормативни актове. Актуализирани са Списък на длъжностите и засемащите ги лица в ДП РВД, за които се изисква достъп до класифицирана информация, представляваща държавна тайна, съгласно чл. 37 от ЗЗКИ и Списък на длъжностите и засемащите ги лица в ДП „Ръководство на въздушното движение“, за които се изисква достъп до класифицирана информация на НАТО и ЕС, съгласно „Задължителни указания на ДКСИ за прилагането на принципите и мерките за защита на класифицираната информация на НАТО и ЕС в областта на персоналната сигурност“. Няма констатирани случаи на нерегламентиран достъп и заплахи за сигурността на класифицираната информация. При извършените годишна и месечни проверки на регистратурата за класифицирана

информация е установено, че работата е приведена в съответствие със законовите изисквания.

През периода работата по пожарна безопасност е изпълнявана в съответствие с изискванията на Закона за министерството на вътрешните работи (ЗМВР) и подзаконовите нормативни актове. Продължи изготвянето и актуализирането на необходимите документи по пожарна безопасност.

Х. УПРАВЛЕНИЕ НА БЕЗОПАСНОСТТА И КАЧЕСТВОТО

Поддържането на постигнатите високи нива на безопасност, в това число и процесите за повишаването и надграждането на тези нива, във всяка една дейност на предприятието са първостепенна организационна цел и основна ценност. През 2018 г. са извършени периодични анализи за влиянието на авиационните събития върху безопасността на системата за обслужване на въздушното движение. Изготвени са „Мониторингов доклад за състоянието на безопасността при УВД/АНО през 2017 г. , за първото полугодие на 2018 г. и се подготвя „Мониторингов доклад за състоянието на безопасността при УВД/АНО през 2018 г.

Съгласно Регламент (ЕС) 2017/373 се проведеха дейности свързани със системата за управление на умората на РП – FRMS, както и обучения на тема „Признаци на умора на РП и стратегии за справяне“. В процес на оценка са състоянието на умора на РП от всички РЦ/ЛЦ за ОВД.

През 2018 г. продължават дейностите за поддържане на високото ниво и подобряване на ефективността на СУБ, в това число изнасянето на лекции в АУЦ пред РП и РП-ученик по „Система за управление на безопасността“ и „Култура на безопасност“, както и подпомагането на РЦ/ЛЦ за ОВД при предоставянето на информация относно проведени разследвания на авиационни и специфични за УВД събития. Изготвят се регулярно оценки и досиета на всички проекти за модернизация на системите за АНО, включително на проектите за „Last resort viewer“, свързан с въвеждането в експлоатация на новата система „СИМАСТ“ – Система за гражданско-военна координация, както и на новите организации на ВП в Р България, част от DANUBE FAB относно стартирането на експлоатация на новото летище в Турция. На годишна база се актуализират оценките по безопасност на всички оперативни системи от РЦ/ЛЦ за ОВД, участващи в предоставянето на УВД/АНО..

През 2018 г. са регистрирани 604 (шестстотин и четири) авиационни събития, свързани с оперативната дейност, като всички са проверени и разследвани. В резултат от тях са установени 2 (две) събития инцидент с клас на сериозност „С“ и 4 (четири) събития с клас на сериозност „Е“ с принос на органите за ОВД. Останалите 598 (петстотин десет и осем) събития са с клас на сериозност „Е“, без принос на органите за ОВД - без последствия за безопасността и клас „D“ - неопределени събития без принос на органите за ОВД. За 2018 г. ДП РВД е постигнало определените от ГД ГВА целеви нива по безопасност. По отношение на ежегодното оценяване на ефективността и зрелостта на СУБ на ДП РВД след последното проведено през 2017 г. съвместно от Евроконтрол и CANSO проучване, нивото на ефективност на СУБ в предприятието е оценено с резултат 92 за 2017 г., което поставя ДП РВД в топ 10 сред участващите 47 ДАНО в Европейския регион.

За поддържане на свидетелството за ДАНО, в съответствие с изискванията на т. 3 от Анекс I на Регламент (ЕС) 1035/2011 г., ДП РВД поддържа интегрирана система за управление (ИСУ), която е сертифицирана за съответствие с международния стандарт ISO 9001:2015, под акредитация на Службата по акредитация на Обединеното кралство (UKAS). Системата е сертифицирана и по стандарти ISO 14001:2015, ISO/IEC 27001:2013 и BS OHSAS 18001:2007, като сертификатите са под акредитация съответно на UKAS и CAI.

В стремежа си за оптимизация на ресурсите и извличане на добавена полза от действието на ИСУ, през годината беше изпълнена в своята цялост годишната програма за интегрирани одити на ИСУ и СУБ. Беше подготвен и успешно проведен външен комбиниран контролен одит на ИСУ за потвърждаване на съответствие с изискванията на ISO 9001:2015, ISO 14001:2015, ISO/IEC 27001: 2013 и с BS OHSAS 18001:2007.

В предприятието е внедрен софтуер за управление и поддържане на процесните модели и БСПЕ, и за наблюдението им в портала на QPR Suite. На ръководството е осигурена непрекъсната информация за статуса на изпълнение на планираните дейности и цели, и за своевременно откриване на рискове, проблеми и възможности.

ДП РВД доказва своя корпоративен ангажимент към околната среда, като поддържа сертифицирана система за управление на околната среда съгласно ISO 14001. Чрез нея се идентифицират и контролират значимите аспекти по отношение на околната среда, и е въведен систематичен подход за поставяне на екологични задачи и цели, и тяхното постигане. През тази година се извърши поредната, пета инвентаризация на емисиите въглероден диоксид от дейностите на предприятието през предходната година, но доклада от инвентаризацията не бе верифициран, съгласно планираното, по решение на ръководството.

През 2018 г. ДП РВД участва в редовната среща на форума „Съвместно управление на въздействието върху околната среда от авиационните дейности в района на летищата София/Варна/Бургас/Пловдив/Горна Оряховица“ (СУВОС), проведена на 28.05.2018 г. под домакинството на „Летище София“ ЕАД. На срещата беше направен преглед на резултатите от годишните акустични анализи на летищата София, Варна, Бургас и на тяхната корелация с оплакванията от авиационния шум, както и на мерките за намаляване на авиационния шум, предприемани от летищните оператори, авиокомпаниите и ДП РВД. От страна на ДП РВД бяха представени въведените от 26 април 2018 г. допълнителни мерки за ограничаване на самолетния шум на територията на летище София. С решение от срещата, ДП РВД е избран за депозитар на документите на СУВОС.

В сектор ОАПТС (Облитане на аеронавигационни процедури и технически средства) са извършени периодични летателни проверки на съоръжения за въздушна навигация и кацане, съгласно утвърдения от ГД ГВА годишен план. Допълнително са извършени специални летателни проверки за въвеждане в експлоатация на ТРАК – Върбица, АРАК – София, ILS-IBG – Бургас, WAM-East и аеронавигационни процедури (RNAV) на летище Пловдив. По договори с външни възложители са облетяни светотехническите системи на всички летища в страната.

XI. ФИНАНСОВО – СЧЕТОВОДНА ДЕЙНОСТ

През 2018 г. финансово-счетоводната дейност бе насочена към осигуряване на потенциал за растеж и развитие на предприятието при спазване на изискванията на националното и европейското законодателство. Разходната политика е насочена към гарантиране на финансовата стабилност на ДП РВД.

През РП2 и в частност за 2018 г., предприятието се придържа към политика за определяне на оптимално ниво на таксовата единица „прелитане“ с оглед осигуряване на необходимия ресурс за финансиране на дейността и предоставяне на качествено АНО във въздушното пространство, обслужвано от ДП РВД.

Събираемостта на таксите за аеронавигационно обслужване се запазва на високи нива - около 99%.

През отчетния период е поддържано подходящо софтуерно осигуряване на финансово-счетоводните дейности с цел отчитане и контрол на финансовите аспекти, свързани с дейността на предприятието. През периода са изготвени необходимите отчети към МТИТС, регулаторните органи, Европейската комисия и други международни организации съобразно приложимото законодателство.

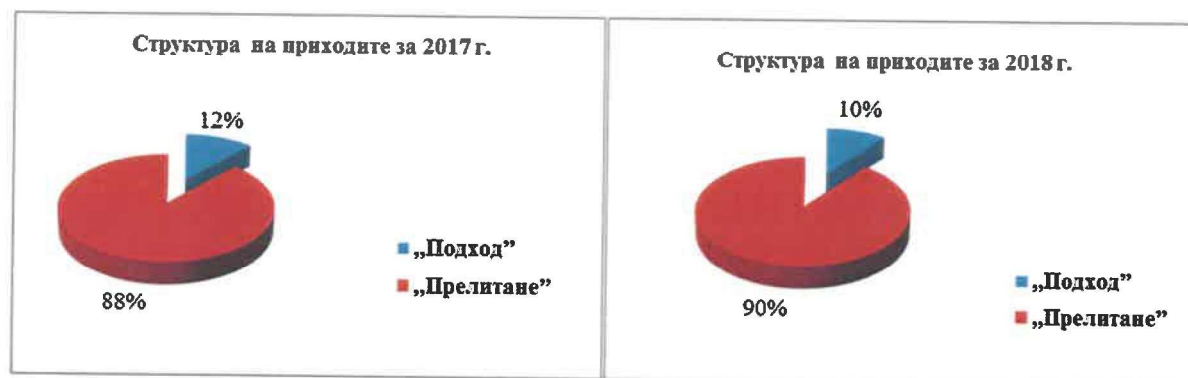
XI.1. Структурен анализ на приходите от такси за предоставено АНО

- **Общ размер и структура на приходите**

Основната дейност на предприятието е насочена към осигуряване на АНО на ВС, прелитащи през въздушното пространство (такси „прелитане“) и на въздухоплавателните средства в зоните и районите на летищата (такси „подход“). Приходите от такси „прелитане“ зависят от комбинирания ефект на динамиката на таксовата единица „прелитане“ и флукуациите в обема обслужен трафик.

През 2018 г. броят на обслужените ВС в зоните и районите на летищата, както и приходите от такси за АНО в зоните и районите на летищата нарастват. Стремешът е да бъде постигнат баланс от началото на референтния период между разходи и приходи, свързани с този вид обслужване, като се използват всички други приходи за покриване на разходите.

Структурата на приходите за 2018 г. по видове обслужване се запазва сходна на 2017 г. Слабото понижение в дела на приходите от АНО в зоните и районите на летищата се дължи на промяната на таксовата единица за летище София.

Фигура 2. Структура на приходите на предприятието

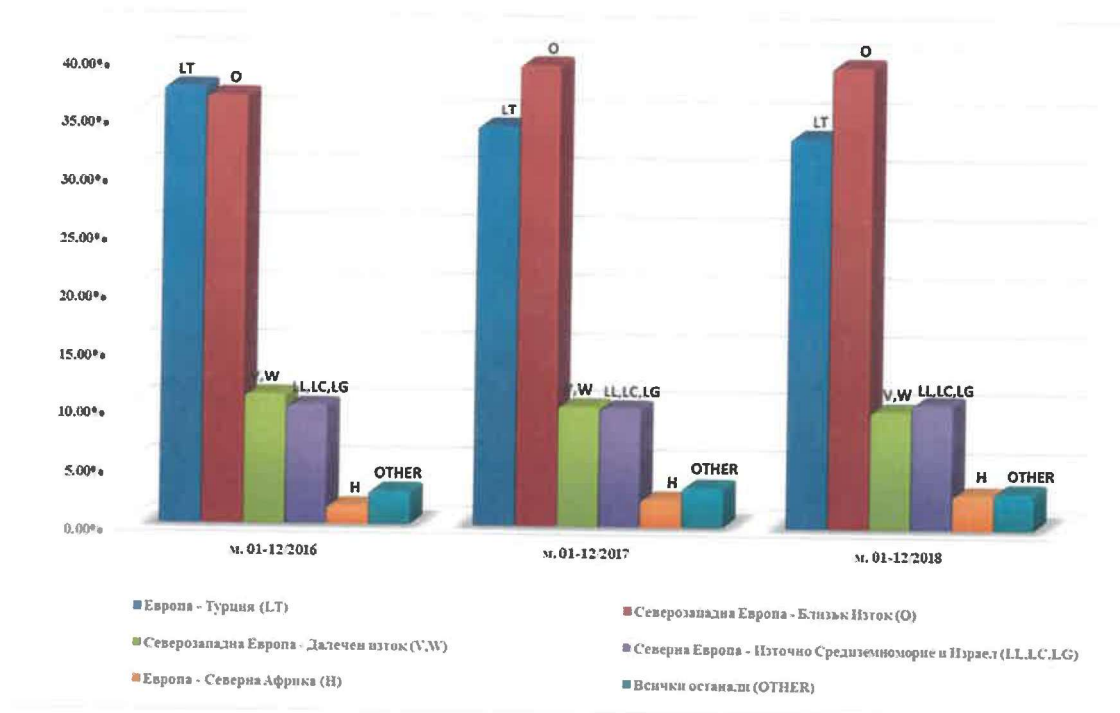
- Структурен анализ на приходите от такси „прелитане“, генерирани от прелитания ВС

Таксите „прелитане“ имат следната структура:

- Прелитаните ВС генерират 95.96% от тези приходи;
- Международните излитания и кацания полети генерират 3.76% от приходите от тези такси;
- Вътрешните полети добавят 0.28% от приходите в тази група.

В резултат на промените в РПИ Симферопол и РПИ Днепропетровск и пренасочване на трафика от м. април и м. юли 2014 г. (вж. раздел IV), прелитаният трафик се установи на ново по-високо ниво и продължава да нараства устойчиво. Значителният ефект от прерутирането на трафика е свързан с потоците от/до Близкия и Далечен изток. При съществуващата в момента организация на използване на въздушното пространство, посочените потоци ще се запазят непроменени. Намаление в техния обем ще настъпи при развитие на ситуацията в РПИ Симферопол и Днепропетровск.

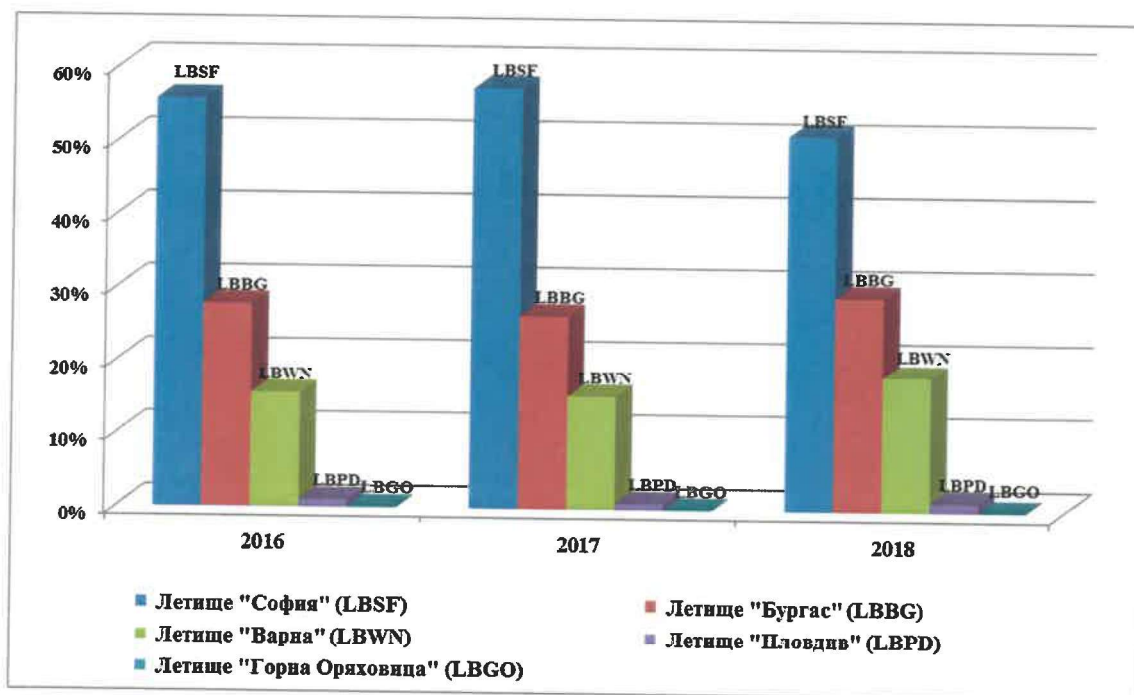
ВС, прелитания през въздушното пространство, респективно приходите от тяхното обслужване, се разделят на 6 основни двупосочни потока. На фигурата по-долу е представена структурата на приходите от такси „прелитане“ по потоци.

Фигура 3. Относителен дял на потоците от прелиташ трафик в приходите от такси прелитане

Над 80% от приходите от такси прелитане, генерирани от прелитания трафик, са свързани с потоците от Европа за Турция, Близкия и Далечен Изток и обратно. Разгледани като бройки въздухоплавателни средства потокът от/за Турция би имал най-висок дял спрямо останалите потоци.

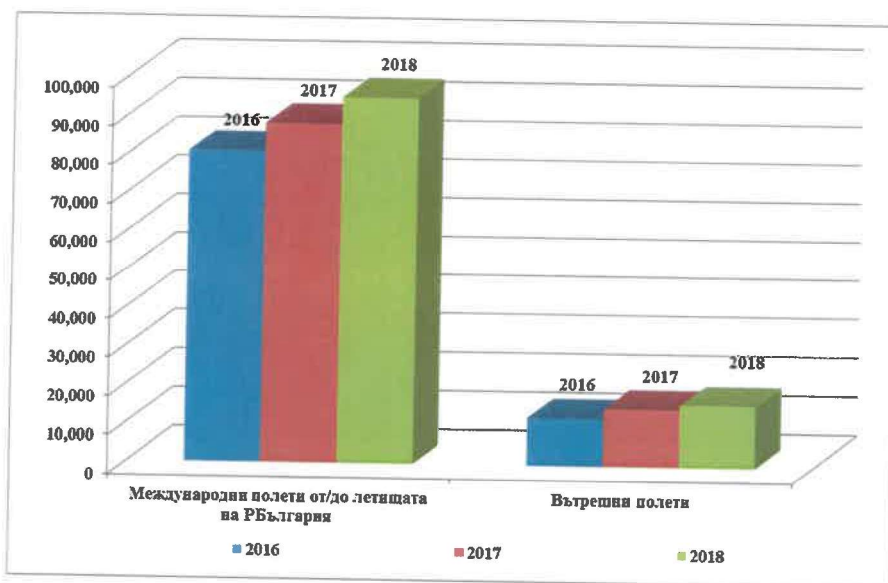
- Структурен анализ на приходите от такси за АНО в зоната на летищата, генерирани от трафика на международните летища, където ДП РВД предоставя АНО;

Фигура 4. Структура на приходите в зоните и районите на летищата

Най-голям относителен дял в приходите от такси за АНО в зоните и районите на летищата за разглежданите години има летище „София“ (над 50%), следвано от летище

„Бургас” и летище „Варна”. Летище „Бургас” и летище „Варна” са с ясно изразена сезонна натовареност през летния период на съответните години.

Фигура 5. Обслужени полети в зоните и районите на летищата

През 2018 г. се наблюдава ясно изразено общо увеличение със 7.84% на обслужените полети в зоните и районите на летищата спрямо предходната година. Полетите от/до летище София са целогодишни в основната си част, докато за останалите международни летища е налице силно изразена сезонна зависимост във връзка с предоставяните туристически услуги.

XI.2. Анализ на основните видове разходи за дейността

Разходите за дейността за 2018 г. на BULATSA по отчета за доходите възлизат на 183,376 хил. лв. Част от перото „Други разходи“ е реинтеграция на провизия за конструктивни задължения към авиопревозвачите съгласно приложимата схема за споделяне на риска в размер на 39,888 хил. лв. Доколкото ситуацията в РПИ Симферопол и РПИ Днепропетровск се запазва, може да се очаква на обслужвания трафик да бъде в съответствие с прогнозата, заложена в Плана за ефективност (ПЕ) на DANUBE FAB за РП2. Налице е цялостна промяна на допусканията, заложи в ПЕ, която не е можело да бъде предвидена към датата на съставяне на ПЕ. На 31.03.2017 г. Европейската комисия обяви, че решението за ревизиране на плана е взето с консенсус от Комитета за единно европейско небе. Впоследствие, това решение на ЕК бе официално публикувано под № 1985/31.10.2017 г. С решение № 2376/15.12.2017 г. е постановено, че преразгледаните цели на България за 2017 г., 2018 г. и 2019 г. са съгласувани с валидните за целия Съюз цели за ключовата за ефективността област „ефективност на разходите“, отнасящи се за втория референтен период.

Отделните видове разходи имат следните относителни дялове в общата стойност (като се изключи влиянието на реинтеграцията на провизия за конструктивни задължения):

- Разходи за персонал – 68.88%;
- Разходи за външни услуги – 10.49%;
- Разходи за амортизация – 9.90%;
- Разходи за материали – 1.94%;
- Други разходи (съдържащи разходи за провизии за конструктивни задължения, разходи за командировки, данъци и др.) – 8.79%.

Общите разходи за дейността на ДП РВД са по-високи в сравнение с тези за миналата година в размер на 16,441 хил. лв.

Характерно за дейността на предприятието е ясно изразеното сезонно колебание на обслужвания трафик, като броят на въздухоплавателните средства през летните месеци се увеличава почти двойно. По отношение на разпределянето на трафика през годината, около 45% от ВС се обслужват през първото полугодие, а 55% през второто. Във връзка с колебанието на трафика, разпределението на приходите през годината е неравномерно. През първото полугодие отчитаме по-ниски приходи, докато разходите са сравнително равномерно разпределени през цялата финансова година. Това води до неравномерно разпределяне на финансовия резултат през годината, като обичайно в края на първото полугодие дружеството успява да покрие натрупаните през първите месеци загуби и да реализира счетоводна печалба.

XI.3. Финансов резултат

За 2018 г. финансовият резултат на ДП РВД е счетоводна печалба след облагане в размер на 30,884 хил. лв. За 2018 г. предприятието отчита както увеличение в общите приходи, така и увеличение на общите разходи, като нетната разлика води до финансов резултат по-висок от този за предходната година.

XI.4. Финансови показатели

Анализът на наблюдаваните финансови параметри показват, че предприятието е в добро финансово състояние:

- Нетни приходи от продажби – 218 020 хил.лв. (31.12.2017 г.: 197 530 хил.лв.), от тях 216 443 хил.лв., (31.12.2017 г.: 196 533 хил.лв.) са от такси за аеронавигационно обслужване;
- Нетни приходи от продажби на един зает – 193.28 хил. лв. (31.12.2017 г.: 177.63 хил.лв.);
- Печалба от оперативна дейност спрямо приходи – 15.89% (31.12.2017 г.: 15.49%);
- Коефициент на обща ликвидност – 5.12 (31.12.2017 г.: 2.66);
- Коефициент на финансова автономност – 5.38 (31.12.2017 г.: 3.76).
- Брой на обслужени единици на един зает – 3,491 (31.12.2017 г.: 3,159).

При показателите в точките по-горе се наблюдава увеличение на броя на обслужените единици на един зает. Това е свързано основно с нарастването на трафика за 2018 година. Коефициентите от обща ликвидност и на финансова автономност за двата периода са значително по-добри от общоприетите референтни стойности. Предприятието е в добро финансово състояние, което му позволява да изпълнява възложените му от държавата функции и задачи.

XII. РИСКОВЕ СВЪРЗАНИ С ДЕЙНОСТТА НА ПРЕДПРИЯТИЕТО

XII.1. Категории финансови активи и пасиви

Балансовите стойности на финансовите активи и пасиви на Предприятието могат да бъдат представени в следните категории:

Финансови активи

	31 декември 2018 ‘000 лв.	31 декември 2017 ‘000 лв.
Дългосрочни търговски вземания	-	9,665
Търговски и други вземания	46,614	43,679
Пари и парични еквиваленти	156,303	149,437
	202,917	202,781

Финансови пасиви

	31 декември 2018 ‘000 лв.	31 декември 2017 ‘000 лв.
Финансови пасиви, отчитани по		
амортизирана стойност		
Търговски и други задължения	8,946	8,607
	<u>8,946</u>	<u>8,607</u>

Предприятието се финансира с генерирани в обичайната си дейност ресурси, като при възможност се ползват и средства по европейски програми за финансиране на иновации и нови технологии. ДП РВД не ползва заеми за финансиране на дейността си. Наличните финансови ресурси и устойчиво високата събираемост на търговските вземания позволяват на предприятието да обслужва регулярно задълженията си.

XII.2. Ценови риск

Таксите за аеронавигационно обслужване на въздушното движение се събират по реда и в размери, определени съгласно разпоредбите на Многостранното споразумение за пътните такси от 12.02.1981 г., Международната Конвенция на Евроконтрол за сътрудничество по безопасност на въздухоплаването от 13.12.1960 г. с последващите изменения и допълнения и консолидирана с Протокола от 27.06.1997 г. и свързаните с тях документи на Евроконтрол и Наредбата за таксите за използване на летищата за обществено ползване и за аеронавигационно обслужване в Република България. Цената на услугата (таксовата единица) е разходноориентирана. Таксовите единици за АНО се формират на базата прогноза на разходите и прогноза за равнището на обслужените единици.

От 2012 г., в изпълнение на Регламент (ЕС) 691/2010 и Регламент (ЕС) 1191/2010 на Европейската комисия (заменени с Регламент (ЕС) 390/2013 и Регламент (ЕС) 391/2013), е въведен методът на установени разходи (determined cost) по отношение таксите за АНО при прелитане. За целите на планирането и отчитането са определени референтни периоди. За всеки РП се изготвя план за ефективност, в който са дефинирани установените разходи за всяка година от този РП. Първият РП е тригодишен (2012 - 2014 г.), а следващите са петгодишни.

XII.3. Валутен риск

Предприятието е изложено на валутен риск от покупки, продажби и получени заемни средства (в случай че такива се ползват през следващите години), деноминирани в чуждестранна валута. Българският лев е фиксиран към еврото в съотношение 1:1.95583. Валутният риск за предприятието е породен основно от евентуални трансакции в щатски долари британски лири и швейцарски франкове. Ръководството контролира валутния риск чрез фиксиране на покупните, продажните цени в левове или евро.

XII.4. Лихвен риск

Предприятието не е изложено на лихвен риск, тъй като няма заеми и не ползва привлечен капитал, за да финансира дейността си.

XII.5. Кредитен риск

Кредитният риск представлява рискът даден контрагент да не заплати задължението си. Предприятието е изложено на този риск във връзка с възникване на вземания от клиенти и депозирание на средства. Излагането на кредитен риск е ограничено до размера на балансовата стойност на финансовите активи.

Предприятието редовно следи за неизпълнението на задълженията на своите клиенти и други контрагенти и използва тази информация за контрол на кредитния риск. Предприемат се действия за намаляване на кредитния риск, посредством установени правила и процедури за събиране на дължимите и неплатени такси за аеронавигационно обслужване. Степента на събираемост на вземанията от предоставяне на АНО надхвърля 99%.

Предприятието не е предоставяло финансовите си активи като обезпечение по други сделки.

XII.6. Ликвиден риск

При оценяването и управлението на ликвидния риск Предприятието отчита очакваните парични потоци от финансови инструменти, по-специално наличните парични средства и търговски вземания. Наличните парични ресурси и търговски вземания са в размер, обезпечаващ изходящия паричен поток.

Със Закона за гражданското въздухоплаване е регламентирано, че срещу имуществото на предприятието не може да се насочва принудително изпълнение, нито да се открива производство по несъстоятелност.

За гарантиране на платежоспособността на ДП РВД се установява паричен резерв в размер 11 млн. евро, който е регламентиран с Наредба № 140 на Министерството на транспорта и съобщенията и Министерство на финансите от 04.12.2001 г. за установяване режима, реда и условията за поддържане и разходване на паричния резерв на предприятието.

XIII. ИНФОРМАЦИЯ ЗА СВЪРЗАНИ ЛИЦА

Свързаните лица на Предприятието включват сделки с предприятия с над 50% държавно участие в системата на Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията и ключов управленски персонал.

XIII.1. Сделки с други свързани лица под общ контрол

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Получени услуги		
Авиоотряд 28	576	622
Летище София ЕАД	49	72
Летище Г.Оряховица ЕАД	39	34
Български пощи ЕАД	33	26
Летище Пловдив ЕАД	5	28
ГД ГВА	2	162
Предоставени услуги		
Летище София ЕАД	374	311
Летище Пловдив ЕАД	50	37
Летище Г.Оряховица ЕАД	25	32
ГД ГВА и МТИТС	-	1

XIII.2. Сделки с ключов управленски персонал

Възнагражденията на ключовия управленски персонал имат краткосрочен характер и за 2018 г. са в общ размер 724 хил. лв., който включва разходи за възнаграждения и разходи за социални осигуровки.

ХІІІ.3. Разчети със свързани лица в края на периода

	2017 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Текущи вземания от:		
Летище София ЕАД	33	329
Летище Пловдив ЕАД	8	6
Летище Горна Оряховица ЕАД	2	2
Общо вземания от свързани лица	43	337
Текущи задължения към:		
Авиоотряд 28	52	123
Летище Г.Оряховица ЕАД	7	5
Български пощи ЕАД	4	2
Летище София ЕАД	3	632
Общо задължения към свързани лица	66	762

Намалението на разчетите от/към Летище София ЕАД е свързано с уреждане на взаимоотношенията по проект „Реконструкция развитие и разширение на Летище София – ЛОТ В2 - нова ПИК система и свързаните с нея дейности”.

Приложения:

Приложение 1 Национални таксови единици на страните-членки на ЕВРОКОНТРОЛ за 2018 г.

Приложение 2 Обслужени единици от страните-членки на ЕВРОКОНТРОЛ за 2018 г.

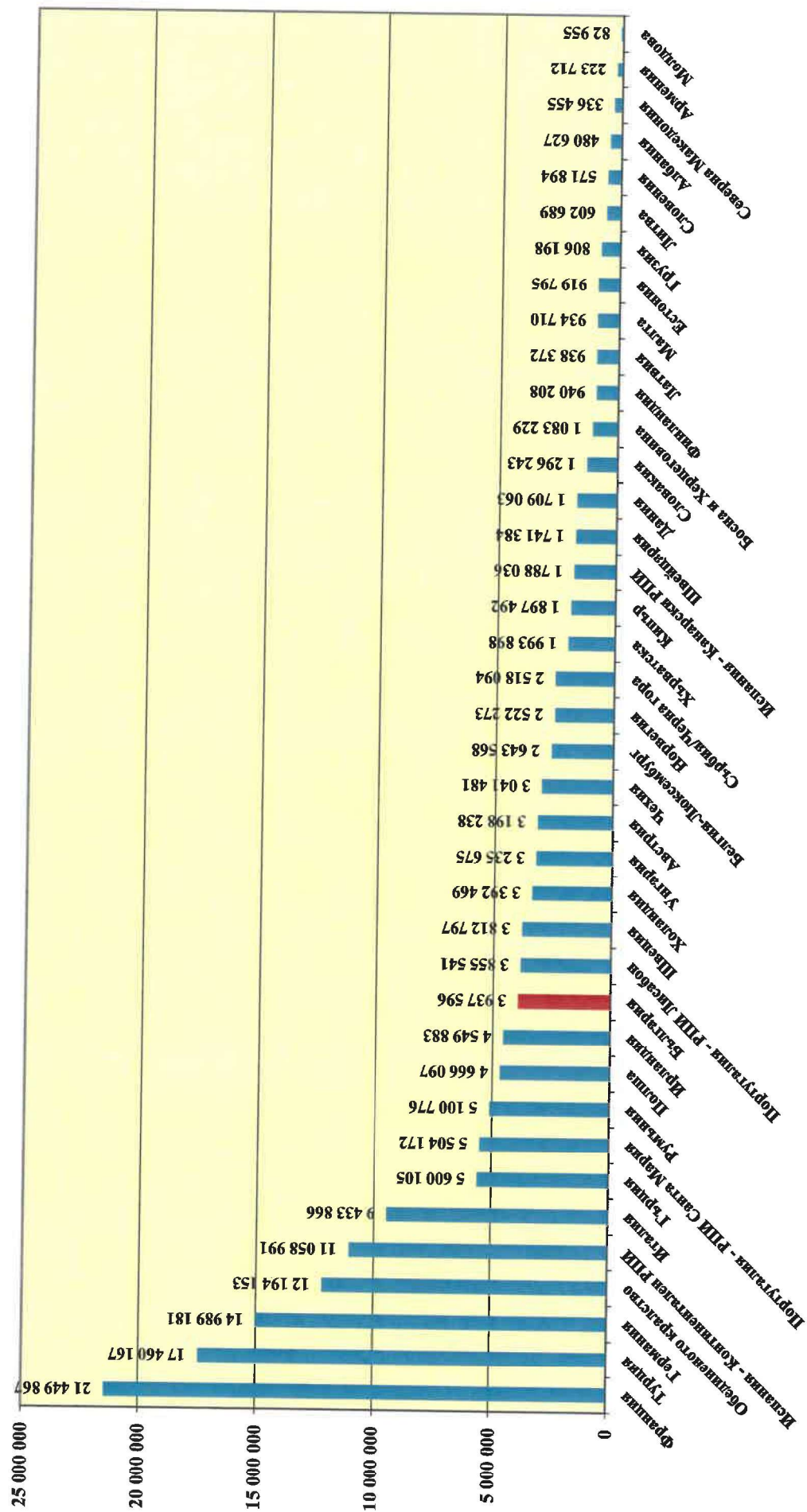
Приложение 3 Изменение на националната таксова единица на България за периода 2005-2018 г.

Дата: 15.03.2019 г.

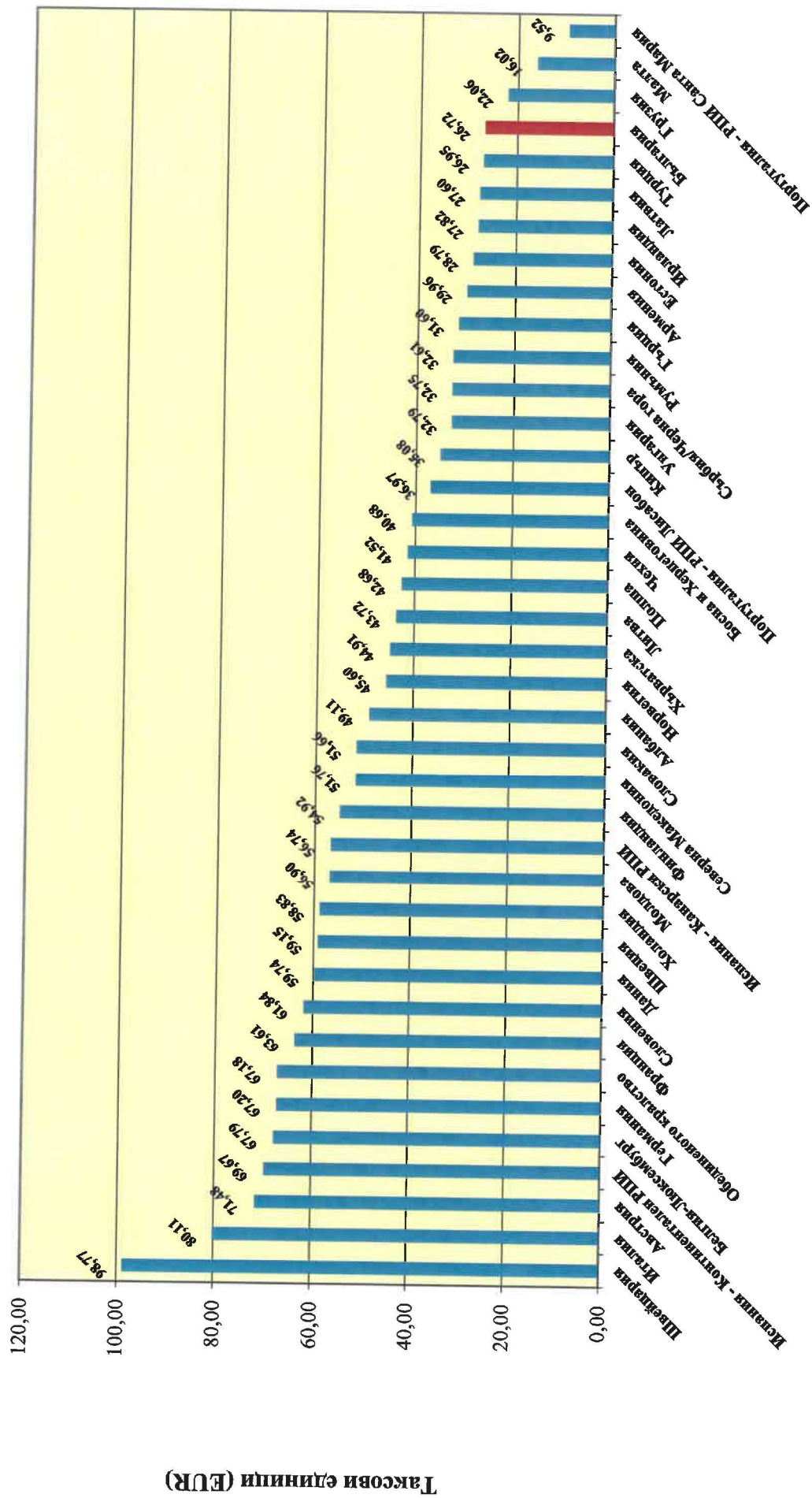

**Заличена информация
на основание чл.2, ал.2,
т.5 от ЗЗЛД**

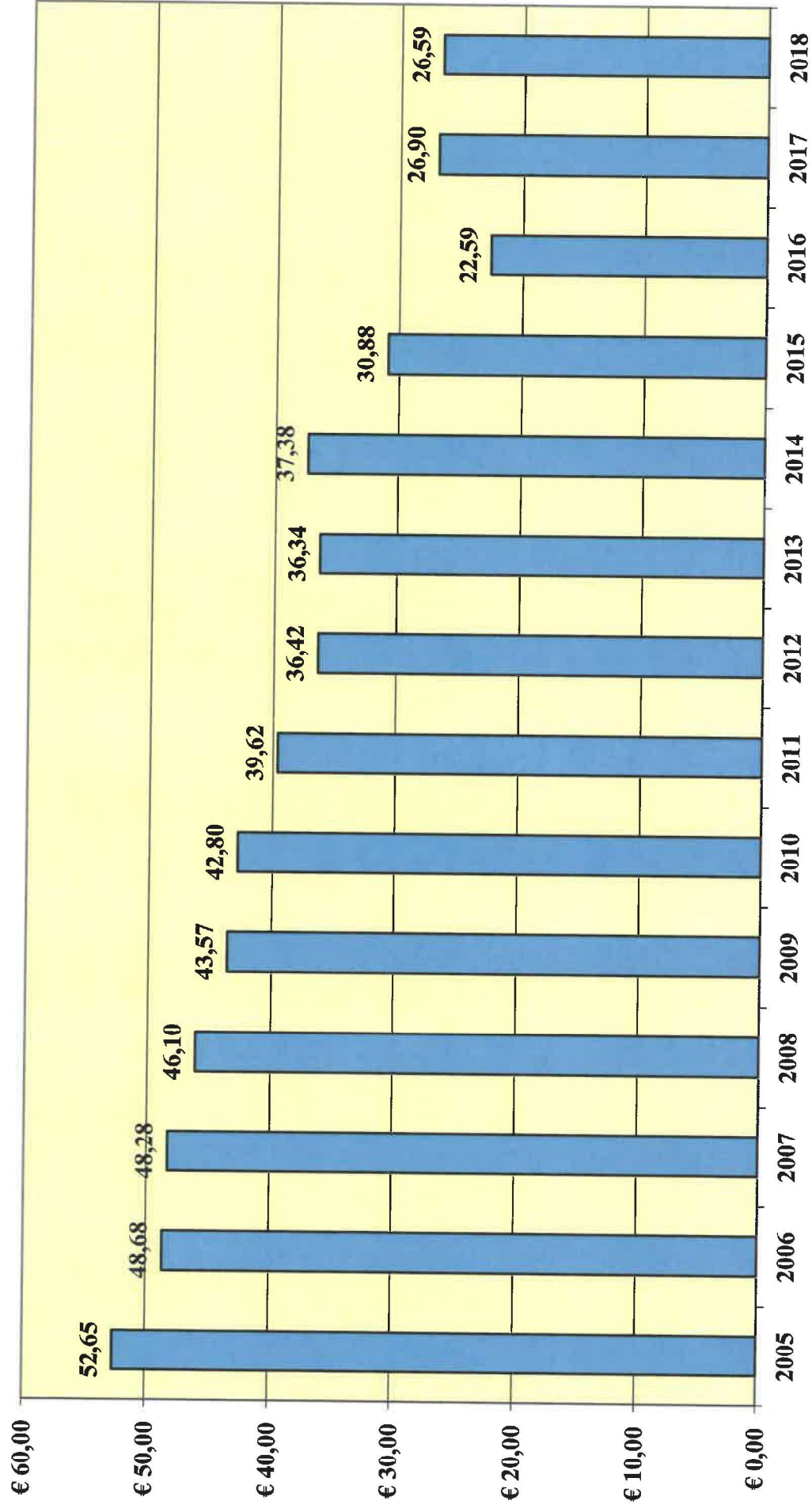
Общо обслужени единици в страните-членки на Евроконтрол за 2018 г.

Национални базови таксови единици на страните-членки на Евроконтрол за 2018 г.
(вкл. административната такса на Евроконтрол)

Изменение на националната таксова единица на България за периода 2005 г. - 2018 г. (без административната такса на Евроконтрол)

XIV. ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

АБ	Авиобаза
АИО	Авиационно информационно обслужване
АМНС	Автоматизирани метеорологични наблюдателни системи
АНО	Аеронавигационно обслужване
АСУВД	Автоматизирана система за управление на въздушното движение
АУЦ	Авиационен учебен център
БСПЕ	Балансирана система от показатели за ефективност
ВВС	Военно-въздушни сили
ВС	Въздухоплавателно средство
ВМС	Военно-морски сили
ВП	Въздушно пространство
ВПСП	Въздушно пространство свободно планиране
ВС	Въздухоплавателно средство
ГД ГВА	Главна дирекция "Гражданска въздухоплавателна администрация"
ДАНО	Доставчици на аеронавигационно обслужване
ДАНС	Държавна агенция „Национална сигурност“
ДКСИ	Държавна комисия по сигурността на информацията
ЕЕН	Единно европейско небе
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЕЦ	Единен център
ЗГВ	Закон за гражданското въздухоплаване
ЗЗКИ	Закон за защита на класифицираната информация
ЗМВР	Закон за министерството на вътрешните работи
ИСУ	Интегрирана система за управление
ИТ	Информационни технологии
ИТП	Инженерно-технически персонал
КИ	Класифицирана информация
КНО	Комуникация, навигация и обзор
ЛКЗ	Летищна контролирана зона

АКК	Летищна контролирана кула
АРАК	Летищен радиолокационен комплекс
ЛЦ	Летищен център
МПС	Моторно превозно средство
МТИТС	Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията
НКЩ	Неплатен кризисен щаб
ОАЕ	Обединени арабски емирства
ОАПТС	Облитане на аеро-навигационни процедури и технически средства
ОВД	Обслужване на въздушното движение
ОЦИС	Оперативен център по информационна сигурност
ПОК	Постоянна обектна комисия
ПЕ	Плана за ефективност
ППЦ	Приемо-предавателен център
РП	Ръководител(и) на полети
РП2	Референтен период 2
РПИ	Район на полетна информация
РРА	Радио релейна линия
РЦ	Районен център
СЗ	Сигурност и защита
СМР	Строително-монтажни работи
СУБ	Система за управление на безопасността
СУВОС	Система за управление на въздействието върху околната среда
СУСИ	Системата за управление на сигурността на информацията
ТРАК	Трасови радиолокационен комплекс
УВД	Управление на въздушното движение
УВП	Управление на въздушното пространство
УКВ	Ултракъси вълни
УПВД	Управление на потоците въздушно движение
ФБВП	Функционален блок въздушно пространство
АСС	Area control center
AFTN	Aeronautical Fixed Telecommunication Network

AIM	Aeronautical Information Management
AIP	Aeronautical Information Publication
AIS	Aeronautical Information Services
ANSP	Air Navigation Services Provider
AMHS	ATS Message Handling System
APDSG	ATM Procedures Development Sub-Group
CANSO	Civil Air Navigation Services Organisation
CEF	Connecting Europe Facility
CIMACT	Civil Military ATM Coordination Tool
CTR	Control zone
ECAC	European Civil Aviation Conference
ERP	Enterprise resource planning
FAB	Functional Airspace Block
FRA	Free Route Airspace
FRMS	Fatigue Risk Management System
IDS	Information display system
IANs	Institute for Air Navigation Services
ICAO	International Civil Aviation Organization
ILS	Instrument landing system
KEA	Key performance indicator measuring the level of horizontal En-route flight inefficiency in Actually flown trajectories
NADP	Noise Abatement Departure Procedure
PKI	Public Key Infrastructure
RAISG	RNAV Approach implementation Support Group
RAT	Risk Assessment Tool
RNAV	Area navigation
RNDSG	Route Network Development Sub-Group
SAPSC	Strategy and Planning Standing Committee
SAT	Site Acceptance Test
SCF	Social Consultation Forum
SESAR	Single European Sky ATM Research
SDM	SESAR Deployment Manager

SWIM	System Wide information Management
TAF	Terminal Area Forecast
TESLA	Tactical Encounter SoLver Assistant
TMA	Terminal / Manoeuvring / Control Area
UKAS	United Kingdom Accreditation Service
VPN	Virtual private network
WAM	Wide Area Multilateration

Грант Торнтон ООД
Бул. Черни връх № 26, 1421 София
Ул. Параскева Николау №4, 9000 Варна
Т (+3592) 987 28 79, (+35952) 69 55 44
F (+3592) 980 48 24, (+35952) 69 55 33
E office@bg.gt.com
W www.gtbulgaria.com

ДОКЛАД НА НЕЗАВИСИМИЯ ОДИТОР

До: Управителния съвет на
Държавно предприятие Ръководство на въздушното движение
гр. София, бул. Брюксел №1

Доклад относно одита на финансовия отчет

Мнение

Ние извършихме одит на финансовия отчет на ДП Ръководство на въздушното движение („Предприятието“), съдържащ отчета за финансовото състояние към 31 декември 2018 г. и отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход, отчета за промените в собствения капитал и отчета за паричните потоци за годината, завършваща на тази дата, както и пояснителните приложения към финансовия отчет, включващи и обобщено оповестяване на съществените счетоводни политики.

По наше мнение, приложеният финансов отчет дава вярна и честна представа за финансовото състояние на Дружеството към 31 декември 2018 г., неговите финансови резултати от дейността и паричните му потоци за годината, завършваща на тази дата, в съответствие с Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО), приети от ЕС и българското законодателство.

База за изразяване на мнение

Ние извършихме нашия одит в съответствие с Международните одиторски стандарти (МОС). Нашите отговорности съгласно тези стандарти са описани допълнително в раздела от нашия доклад „Отговорности на одитора за одита на финансовия отчет“. Ние сме независими от Дружеството в съответствие с Етичния кодекс на професионалните счетоводители на Съвета за международни стандарти по етика за счетоводители (Кодекса на СМСЕС), заедно с етичните изисквания на Закона за независимия финансов одит, приложим в България, като ние изпълнихме и нашите други етични отговорности в съответствие с тези изисквания. Ние считаме, че одиторските доказателства, получени от нас, са достатъчни и уместни, за да осигурят база за нашето мнение.

Друга информация, различна от финансовия отчет и одиторския доклад върху него

Ръководството носи отговорност за другата информация. Другата информация се състои от доклад за дейността, изготвен от ръководството съгласно Закона за счетоводството, но не включва финансовия отчет и нашия одиторски доклад върху него.

Нашето мнение относно финансовия отчет не обхваща другата информация и ние не изразяваме каквато и да е форма на заключение за сигурност относно нея, освен ако не е изрично посочено в доклада ни и до степента, до която е посочено. Във връзка с нашия одит на финансовия отчет, нашата отговорност се състои в това да прочетем другата информация и по този начин да преценим дали тази друга информация е в съществено несъответствие с финансовия отчет или с нашите познания, придобити по време на одита, или по друг начин изглежда да съдържа съществено неправилно докладване. В случай че на базата на работата, която сме извършили, ние достигнем до заключение, че е налице съществено неправилно докладване в тази друга информация, от нас се изисква да докладваме този факт. Нямаме какво да докладваме в това отношение.

Отговорност на ръководството и лицата, натоварени с общо управление за финансовия отчет

Ръководството носи отговорност за изготвянето и достоверното представяне на този финансов отчет в съответствие с Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО), приети от ЕС и българското законодателство, както и за такава система за вътрешен контрол, каквато ръководството

определя като необходима за осигуряване изготвянето на финансови отчети, които не съдържат съществени неправилни отчитания, независимо дали дължащи се на измама или грешка.

При изготвяне на финансовия отчет ръководството носи отговорност за оценяване на способността на Дружеството да продължи да функционира като действащо предприятие, оповестявайки, когато това е приложимо, въпроси, свързани с предположението за действащо предприятие и използвайки счетоводната база на основата на предположението за действащо предприятие, освен ако ръководството не възнамерява да ликвидира Дружеството или да преустанови дейността му, или ако ръководството на практика няма друга алтернатива, освен да постъпи по този начин.

Лицата, натоварени с общо управление, носят отговорност за осъществяването на надзор над процеса по финансово отчитане на Дружеството.

Отговорности на одитора за одита на финансовия отчет

Нашите цели са да получим разумна степен на сигурност относно това дали финансовият отчет като цяло не съдържа съществени неправилни отчитания, независимо дали дължащи се на измама или грешка, и да издадем одиторски доклад, който да включва нашето одиторско мнение. Разумната степен на сигурност е висока степен на сигурност, но не е гаранция, че одит, извършен в съответствие с МОС и Закона за независимия финансов одит, винаги ще разкрива съществено неправилно отчитане, когато такова съществува. Неправилни отчитания могат да възникнат в резултат на измама или грешка и се считат за съществени, ако би могло разумно да се очаква, че те, самостоятелно или като съвкупност, биха могли да окажат влияние върху икономическите решения на потребителите, вземани въз основа на този финансов отчет.

Като част от одита в съответствие с МОС, ние използваме професионална преценка и запазваме професионален скептицизъм по време на целия одит. Ние също така:

- идентифицираме и оценяваме рисковете от съществени неправилни отчитания във финансовия отчет, независимо дали дължащи се на измама или грешка, разработваме и изпълняваме одиторски процедури в отговор на тези рискове и получаваме одиторски доказателства, които да са достатъчни и уместни, за да осигурят база за нашето мнение. Рискът да не бъде разкрито съществено неправилно отчитане, което е резултат от измама, е по-висок, отколкото риска от съществено неправилно отчитане, което е резултат от грешка, тъй като измамата може да включва тайно споразумяване, фалшифициране, преднамерени пропуски, изявления за въвеждане на одитора в заблуждение, както и пренебрегване или заобикаляне на вътрешния контрол;
- получаваме разбиране за вътрешния контрол, имащ отношение към одита, за да разработим одиторски процедури, които да са подходящи при конкретните обстоятелства, но не с цел изразяване на мнение относно ефективността на вътрешния контрол на Дружеството;
- оценяваме уместността на използваните счетоводни политики и разумността на счетоводните приблизителни оценки и свързаните с тях оповестявания, направени от ръководството;
- достигаем до заключение относно уместността на използване от страна на ръководството на счетоводната база на основата на предположението за действащо предприятие и, на базата на получените одиторски доказателства, относно това дали е налице съществена несигурност, отнасяща се до събития или условия, които биха могли да породят значителни съмнения относно способността на Дружеството да продължи да функционира като действащо предприятие. Ако ние достигнем до заключение, че е налице съществена несигурност, от нас се изисква да привлечем внимание в одиторския си доклад към свързаните с тази несигурност оповестявания във финансовия отчет или в случай че тези оповестявания са неадекватни, да модифицираме мнението си. Нашите заключения се основават на одиторските доказателства, получени до датата на одиторския ни доклад. Бъдещи събития или условия обаче могат да станат причина Дружеството да преустанови функционирането си като действащо предприятие;
- оценяваме цялостното представяне, структура и съдържание на финансовия отчет, включително оповестяванията, и дали финансовият отчет представя основополагащите за него сделки и събития по начин, който постига достоверно представяне.

Ние комуникираме с лицата, натоварени с общо управление, наред с останалите въпроси, планирания обхват и време на изпълнение на одита и съществените констатации от одита, включително съществени недостатъци във вътрешния контрол, които идентифицираме по време на извършвания от нас одит.

Доклад във връзка с други законови и регулаторни изисквания

В допълнение на нашите отговорности и докладване съгласно МОС, описани по-горе в раздела „Друга информация, различна от финансовия отчет и одиторския доклад върху него“ по отношение на доклада за дейността, ние изпълнихме и процедурите, добавени към изискваните по МОС съгласно Указанията на професионалната организация на дипломираните експерт-счетоводители и регистрираните одитори в България – Институт на дипломираните експерт-счетоводители (ИДЕС). Тези процедури касаят проверки за наличието, както и проверки на формата и съдържанието на тази друга информация с цел да ни подпомогнат във формиране на становища относно това дали другата информация включва оповестяванията и докладванията, предвидени в Глава седма от Закона за счетоводството и в Закона за публичното предлагане на ценни книжа, приложими в България.

Становище във връзка с чл. 37, ал. 6 от Закона за счетоводството

На базата на извършените процедури, нашето становище е, че:

- (а) информацията, включена в доклада за дейността за финансовата година, за която е изготвен финансов отчет, съответства на финансовия отчет;
- (б) докладът за дейността е изготвен в съответствие с приложимите законови изисквания;
- (в) в резултат на придобитото познаване и разбиране на дейността на Дружеството и средата, в която то функционира, не сме установили случаи на съществено невярно представяне в доклада за дейността;

Грант Торнтон ООД
Одиторско дружество

Марий Апостолов
Управител
Регистриран одитор, отг.

15 март 2019 г.
гр. София

*Заличена информация на
основание чл.2, ал.2, т.5 от
ЗЗЛД*

Отчет за финансовото състояние

Активи	Пояснение	31 декември 2018 ‘000 лв.	31 декември 2017 ‘000 лв.
Нетекущи активи			
Имоти, машини и съоръжения	5	183,717	187,194
Нематериални активи	6	20,301	20,722
Отсрочени данъчни активи	7	347	3,817
Търговски вземания	9	-	9,665
Нетекущи активи		204,365	221,398
Текущи активи			
Материални запаси	8	1,882	1,706
Търговски вземания	9	48,042	45,857
Вземания от свързани лица	27	43	337
Вземания във връзка с данъци върху дохода		1,282	954
Други вземания	10	4,755	3,654
Пари и парични еквиваленти	11	156,303	149,437
Текущи активи		212,307	201,945
Общо активи		416,672	423,343

Финансов директор и
главен счетоводител

Заличена
информация на
основание чл.2,
ал.2, т.5 от
ЗЗЛД

Генерален директ

Заличена информация
на основание чл.2,
ал.2, т.5 от ЗЗЛД

Дата: 05.03.2019 г.

Заверил съгласно одитор
Грант Торнтон ООД
Одиторско дружество
Марий Апостолов
Регистриран одитор, от
Управител

Заличена
информация на
основание чл.2, ал.2,
т.5 от ЗЗЛД

Отчет за финансовото състояние (продължение)

Собствен капитал и пасиви	Пояснение	31 декември 2018 ‘000 лв.	31 декември 2017 ‘000 лв.
Собствен капитал			
Основен капитал	12.1	129,758	129,758
Законови резерви	12.1	44,097	44,097
Други резерви	12.1	146,605	132,856
Печалба за текущата година		30,884	27,745
Общо собствен капитал		351,344	334,456
Пасиви			
Нетекущи пасиви			
Пенсионни и други задължения към персонала	13.2	10,749	11,093
Провизии	14	12,812	2,860
Финансирания	15	1,096	5
Нетекущи пасиви		24,657	13,958
Текущи пасиви			
Пенсионни и други задължения към персонала	13.2	19,319	18,577
Провизии	14	9,032	44,708
Търговски задължения	16	5,811	4,691
Краткосрочни задължения към свързани лица	27	66	762
Данъчни задължения	17	3,357	3,020
Други задължения	18	3,086	3,171
Текущи пасиви		40,671	74,929
Общо пасиви		65,328	88,887
Общо собствен капитал и пасиви		416,672	423,343

Общо собствен капитал и пасиви

Финансов директор и
главен счетоводител

Дата: 05.03.2019 г.

Заверил съгласно одиторски доклад от дата 15.03.2019г.:

Грант Торнтон ООД
Одиторско дружество

Марий Апостолов

Регистриран одитор, опто
Управител

Заличена
информация на
основание чл.2,
ал.2, т.5 от ЗЗЛД

Заличена информация
на основание чл.2,
ал.2, т.5 от ЗЗЛД

Заличена
информация на
основание чл.2,
ал.2, т.5 от ЗЗЛД

Отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за годината, приключваща на 31 декември

	Пояснение	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Приходи от предоставени услуги	19	216,443	196,533
Други приходи	20	1,577	997
Разходи за материали	21	(4,302)	(3,669)
Разходи за външни услуги	22	(23,424)	(22,139)
Разходи за персонала	13.1	(153,793)	(141,270)
Разходи за амортизация на нефинансови активи	5,6	(22,110)	(19,870)
Други разходи, нетно	23	20,253	20,013
Печалба от оперативна дейност		34,644	30,595
Финансови приходи	24	122	612
Финансови разходи	24	(309)	(335)
Печалба преди данъци		34,457	30,872
Разходи за данъци върху дохода	25	(3,573)	(3,127)
Печалба за годината		30,884	27,745
Друг всеобхватен доход			
Компоненти, които не се рекласифицират в печалбата или загубата:			
Преоценки на задълженията за обезщетения при пенсиониране	13.2	(137)	(764)
Данък върху дохода, отнасящ се до компоненти, които не се рекласифицират в печалбата или загубата	25	14	76
Друг всеобхватен доход/(загуба) за годината, нетно от данъци		(123)	(688)
Общо всеобхватен доход за годината		30,761	27,057

Финансов директор и
главен счетоводител

Дата: 05.03.2019 г.

Заверил съгласно одиторски доклад от дата 15.03.2019г.

Грант Торнтон ООД

Одиторско дружество

Марий Апостолов

Регистриран одитор, от
Управител

Заличена информация
на основание чл.2,
ал.2, т.5 от ЗЗЛД

Заличена
информация на
основание чл.2,
ал.2, т.5 от ЗЗЛД

Заличена информация на
основание чл.2, ал.2, т.5 от
ЗЗЛД

Отчет за промените в собствения капитал за годината, приключваща на 31 декември

Всички суми са представени в '000 лв.	Основен капитал	Законови резерви	Други резерви	Печалба за текущата година	Общо собствен капитал
Салдо към 1 януари 2018 г.	129,758	44,097	132,856	27,745	334,456
Отчисления от печалбата	-	-	-	(13,873)	(13,873)
Сделки със собственика	-	-	-	(13,873)	(13,873)
Печалба за годината	-	-	-	30,884	30,884
Друга всеобхватна (загуба):					
Преоценки на задълженията за обезщетения при пенсиониране, нетно от данъци	-	-	(123)	-	(123)
Общо всеобхватен доход за годината	-	-	(123)	30,884	30,761
Разпределение на печалбата от 2017 г.	-	-	13,872	(13,872)	-
Салдо към 31 декември 2018 г.	129,758	44,097	146,605	30,884	351,344
Салдо към 1 януари 2017 г.	129,758	44,097	124,217	18,636	316,708
Отчисления от печалбата	-	-	-	(9,318)	(9,318)
Придобити активи	-	-	9	-	9
Сделки със собственика	-	-	9	(9,318)	(9,309)
Печалба за годината	-	-	-	27,745	27,745
Друга всеобхватна загуба:					
Преоценки на задълженията за обезщетения при пенсиониране, нетно от данъци	-	-	(688)	-	(688)
Общо всеобхватен доход за годината	-	-	(688)	27,745	27,057
Разпределение на печалбата от 2016 г.	-	-	9,318	(9,318)	-
Салдо към 31 декември 2017 г.	129,758	44,097	132,856	27,745	334,456

Финансов директор
 счетоводител

Витан Тодоров

Заличена информация
 на основание чл.2,
 ал.2, т.5 от ЗЗЛД

Финансов директор

Георги

Заличена
 информация на
 основание чл.2,
 ал.2, т.5 от ЗЗЛД

Заверил съгласно одиторския доклад от дата 19.03.2019г.

Грант Торнтон ООД

Одиторско дружество

Марий Апостолов

Регистриран одитор, отговаря

Управител

Заличена информация
 на основание чл.2,
 ал.2, т.5 от ЗЗЛД

Отчет за паричните потоци за годината, приключваща на 31 декември

Пояснение	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Оперативна дейност		
Постъпления от клиенти	223,487	199,382
Плащания към доставчици	(39,734)	(38,403)
Плащания към персонал и осигурителни институции	(145,561)	(132,553)
Плащания за данък върху дохода	(417)	(935)
Получени финансираия	269	2,420
Други плащания за оперативна дейност, нетно	(1,641)	(876)
Нетен паричен поток от оперативна дейност	36,403	29,035
Инвестиционна дейност		
Придобиване на имоти, машини и съоръжения	(11,538)	(20,441)
Придобиване на нематериални активи	(4,107)	(3,478)
Получени лихви	(16)	193
Нетен паричен поток от инвестиционна дейност	(15,661)	(23,726)
Финансова дейност		
Плащания на отчисления от печалбата	12.3 (13,873)	(9,318)
Нетен паричен поток от финансова дейност	(13,873)	(9,318)
Нетна промяна в пари и парични еквиваленти	6,869	(4,009)
Пари и парични еквиваленти в началото на годината	149,437	153,451
Загуба от валутна преоценка на пари и парични еквиваленти	(3)	(5)
Пари и парични еквиваленти в края на годината, в това число:	11 156,303	149,437
Паричен резерв в БНБ	21,514	21,514

Финансов директор и
главен счетоводител

Заличена
информация на
основание чл.2,
ал.2, т.5 от ЗЗЛД

генерален директор

Заличена
информация на
основание чл.2,
ал.2, т.5 от
ЗЗЛД

Дата: 05.03.2019 г.

Заверил съгласно одиторски доклад от дата 15.03.2019г.:

Грант Торнтон ООД
Одиторско дружество
Марий Апостолов
Регистриран одитор от
Управител

Заличена информация
на основание чл.2, ал.2,
т.5 от ЗЗЛД

Пояснения към финансовия отчет

1. Предмет на дейност

Държавно Предприятие „Ръководство на Въздушното Движение“ (ДП РВД, или Предприятието) е Предприятие със седалище в Република България, гр. София, бул. „Брюксел“ № 1, ЕИК 000697179. На 1 януари 2001 г. то е регистрирано като държавно предприятие. Преди това Предприятието е извършвало дейността си като главна дирекция към Министерството на транспорта и съобщенията. Към момента, министърът на Транспортта, информационните технологии и съобщенията упражнява правата на едноличен собственик (принципал).

Предприятието изпълнява функциите по предоставяне на аеронавигационно обслужване в гражданското въздушно пространство на Република България. Основните извършвани дейности включват:

1. управление на въздушното движение за постигане на безопасност, ефективност и редовност на полетите в обслужваното гражданско въздушно пространство;
2. планиране, осигуряване, внедряване, експлоатация и поддържане на съоръжения, системи и оборудване за комуникационно, навигационно, обзорно, енергийно, метеорологично и аеронавигационно осигуряване на обслужваното въздушно движение и съпътстващата инфраструктура;
3. комуникационно обслужване, навигационно обслужване и обслужване по обзора;
4. метеорологично обслужване;
5. аеронавигационно информационно обслужване;
6. информационно обслужване на дейностите по търсене и спасяване на въздухоплавателни средства;
7. управление на системата за безопасност на въздушното движение в рамките на предоставената му компетентност;
8. изпълнение на задълженията на Република България, произтичащи от международни договори в областта на управлението на въздушното движение, по които Република България е страна.
9. събиране на такси за аеронавигационно обслужване.

Дейността на Предприятието е регламентирана със Закона за гражданското въздухоплаване и с Правилник за устройството, функциите и дейността на ДП РВД.

Органи на управление на ДП "Ръководство на въздушното движение" са:

1. Министърът на транспорта, информационните технологии и съобщенията;
2. Управителният съвет;
3. Генералният директор.

Към датата на финансовия отчет, както и към датата на изготвяне на финансовия отчет, членове на Управителния съвет са:

1. Веселина Карамилева - Тодорова – председател на Управителния съвет
2. Георги Пеев – генерален директор и член на Управителния съвет
3. Десислава Замфирова – член на Управителния съвет.

Средносписъчният брой на персонала на Предприятието към 31.12.2018 г. е 1,128 човека.

2. Основа за изготвяне на финансовия отчет

Финансовият отчет на Предприятието е изготвен в съответствие с Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО), разработени и публикувани от Съвета по международни счетоводни стандарти (СМСС) и приети от Европейския съюз (ЕС) и приложими в Република България. По смисъла на параграф 1, точка 8 от Допълнителните разпоредби на Закона за счетоводството, приложим в България, терминът „МСФО, приети от ЕС“ представляват Международните счетоводни стандарти (МСС), приети в съответствие с Регламент (ЕО) 1606/2002 на Европейския парламент и на Съвета.

Финансовият отчет е съставен в български лева, което е функционалната валута на Предприятието. Всички суми са представени в хиляди лева ('000 лв.) (включително сравнителната информация за 2017 г.), освен ако не е посочено друго.

Финансовият отчет е съставен при спазване на принципа на действащо предприятие.

3. Промени в счетоводната политика

3.1. Нови стандарти, изменения и разяснения към МСФО, които са влезли в сила от 1 януари 2018 г.

Предприятието е приложило следните нови стандарти, изменения и разяснения към МСФО, разработени и публикувани от Съвета по международни счетоводни стандарти, които са задължителни за прилагане от годишния период, започващ на 1 януари 2018 г., но нямат съществен ефект от прилагането им върху финансовия резултат и финансовото състояние на Дружеството:

МСФО 15 „Приходи от договори с клиенти“ в сила от 1 януари 2018 г., приет от ЕС

МСФО 15 “Приходи от договори с клиенти” и свързаните разяснения към МСФО 15 „Приходи от договори с клиенти” (наричан по-нататък МСФО 15) заместват МСС 18 „Приходи“, МСС 11 „Договори за строителство“, както и няколко разяснения свързани с приходите.

Няма необходимост от корекция на началното салдо на неразпределената печалба към 1 януари 2018 г. за отчитане на ефект от първоначалното прилагане на стандарта. В съответствие с преходните разпоредби, МСФО 15 следва да се приложи само към договори, които не са приключени към 1 януари 2018 г.

МСФО 15 въвежда нов модел за признаване на приходите на базата на контрол. Новият стандарт променя правилата за определяне дали приходите се признават към даден момент или през даден период от време и води до разширяване и подобряване на оповестяванията относно приходите. МСФО 15 се базира на основен принцип, който изисква предприятието да признава приход по начин, който отразява прехвърлянето на стоки или предоставянето на услуги на клиентите и в размер, който отразява очакваното възнаграждение, което дружеството ще получи в замяна на тези стоки или услуги.

Ръководството е оценило ефекта от прилагането на този нов стандарт и не е идентифицирало области, които да доведат до различен начин на третиране и отчитане на приходите от предоставяни услуги като например наличие на първоначални разходи по договор, многокомпонентни договори, договори на загуба, обременяващи договори.

Основната дейност на Предприятието е свързана с аеронавигационно обслужване, което се предоставя на непрекъсната база в течение на времето. В допълнение, предоставянето на това аеронавигационно обслужване не се предоставя по силата на сключени договори с

операторите на обслужваните въздухоплавателни средства, а съгласно специално създаден Закон за гражданското въздухоплаване на Република България.

МСФО 9 „Финансови инструменти“ в сила от 1 януари 2018 г., приет от ЕС

МСФО 9 „Финансови инструменти“ заменя МСС 39 „Финансови инструменти: признаване и оценяване“. Новият стандарт въвежда значителни промени в класификацията и оценяването на финансови активи, както и нов модел на очакваните кредитни загуби за обезценка на финансови активи.

При прилагането на МСФО 9 Дружеството е използвало преходното облекчение и е избрало да не преизчислява предходни периоди. Разлики, възникващи от прилагането на МСФО 9, във връзка с класификация, оценяване и обезценка следва да се признават в неразпределената печалба.

Ръководството на Предприятието е анализиало класификацията и оценяването на финансовите активи, които се състоят предимно от търговски вземания и е стигнало до заключението, че те се държат единствено за събиране на договорените парични потоци. Активите от оценъчната категория „Кредити и вземания“ съгласно МСС 39 са класифицирани като дългови инструменти по амортизирана стойност съгласно МСФО 9.

По отношение на обезценката на финансови активи по модела на очакваните кредитни загуби, Предприятието е определило, че моделът на очакваните кредитни загуби има ефект върху търговските вземания, за които се прилага опростен подход за признаване на очакваните кредитни загуби, тъй като те не съдържат съществен компонент на финансиране. Поради факта, че Предприятието е прилагало консервативна кредитна политика за обезценяване на търговски вземания до 31.12.2017 г., изчисленията съгласно новия модел за очаквани кредитни загуби показват, че първоначалното прилагане на МСФО 9 няма ефект върху неразпределената печалба на Предприятието. Загубата от обезценка на търговски вземания към 31.12.2017 г. е същата както загубата, определена по новия модел към 01.01.2018

КРМСФО 22 “Сделки и авансови плащания в чуждестранна валута” в сила от 1 януари 2018 г., приет от ЕС

Разяснението дава насоки как да се отчитат авансови постъпления или плащания съответно на непарични активи или непарични пасиви преди дружеството да е признало свързания с тях актив, разход или приход. Датата на сделката за целите на определяне на обменния курс е датата на първоначалното предплащане за непаричен актив или за пасив по отсрочени приходи. Ако има няколко авансови плащания или постъпления, за всяко отделно плащане се определя дата на сделката.

3.2. Стандарти, изменения и разяснения, които все още не са влезли в сила и не се прилагат от по-ранна дата от Предприятието

Към датата на одобрение на този финансов отчет са публикувани нови стандарти, изменения и разяснения към съществуващи вече стандарти, но не са влезли в сила или не са приети от ЕС за финансовата година, започваща на 1 януари 2018 г., и не са били приложени от по-ранна дата от Предприятието. Информация за тези стандарти и изменения, които е възможно да имат ефект върху финансовия отчет на Дружеството, е представена по-долу.

Ръководството очаква всички стандарти и изменения да бъдат приети в счетоводната политика на Дружеството през първия период, започващ след датата на влизането им в сила.

МСФО 16 „Лизинг“ в сила от 1 януари 2019 г., приет от ЕС

Този стандарт заменя указанията на МСС 17 „Лизинг“ и въвежда значителни промени в отчитането на лизинги особено от страна на лизингополучателите. Съгласно МСС 17 от лизингополучателите се изискваше да направят разграничение между финансов лизинг (признат в баланса) и оперативен лизинг (признат извънбалансово). МСФО 16 изисква лизингополучателите да признават лизингово задължение, отразяващо бъдещите лизингови плащания, и ‘право за ползване на актив’ за почти всички лизингови договори. МСС е включил право на избор за някои краткосрочни лизинги и лизинги на малоценни активи; това изключение може да бъде приложено само от лизингополучателите.

Съгласно МСФО 16 за договор, който е или съдържа лизинг, се счита договор, който предоставя правото за контрол върху ползването на актива за определен период от време срещу възнаграждение. Ръководството е в процес на оценяване на ефекта от прилагането на стандарта, но все още не може да представи количествена информация. Следните действия са предприети, за да се определи ефектът:

- ✓ извършва се пълен преглед на всички договори, за да се прецени дали допълнителни договори няма да се считат за лизингови договори съгласно новата дефиниция на МСФО 16;
- ✓ решава се кои условия за прилагане да се изберат, пълно ретроспективно прилагане или частично ретроспективно прилагане (което означава, че сравнителната информация няма да бъде променяна).

Към датата на одобрение на този финансов отчет са публикувани нови стандарти, изменения и разяснения към съществуващи вече стандарти, но не са влезли в сила или не са приети от ЕС за финансовата година, започваща на 1 януари 2018 г., и не са били приложени от по-ранна дата от Дружеството. Не се очаква те да имат ефект върху финансовите отчети на Дружеството. Промените са свързани със следните стандарти:

МСФО 9 „Финансови инструменти“ (изменен) – Предплащания с отрицателно компенсиране, в сила от 1 януари 2019 г., приет от ЕС

МСФО 14 „Отсрочени сметки при регулирани цени“ в сила от 1 януари 2016 г., все още не е приет от ЕС

МСФО 17 „Застрахователни договори“ в сила от 1 януари 2021 г., все още не е приет от ЕС

МСС 28 „Инвестиции в асоциирани предприятия и съвместни предприятия“ (изменен) – Дългосрочни участия в асоциирани и съвместни предприятия в сила от 1 януари 2019 г., все още не е приет от ЕС

КРМСФО 23 „Несигурност относно отчитането на данък върху дохода“ в сила от 1 януари 2019 г., все още не е приет от ЕС

МСС 19 „Доходи на наети лица“ (изменен) – Промяна в плана, съкращаване или уреждане - в сила от 1 януари 2019 г., все още не е приет от ЕС

Годишни подобрения на МСФО 2015-2017 г., в сила от 1 януари 2019 г., все още не са приети от ЕС

4. Счетоводна политика

4.1. Общи положения

Най-значимите счетоводни политики, прилагани при изготвянето на този финансов отчет, са представени по-долу.

Финансовият отчет е изготвен при спазване на принципите за оценяване на всички видове активи, пасиви, приходи и разходи, съгласно МСФО. Базите за оценка са оповестени подробно по-нататък в счетоводната политика към финансовия отчет.

Следва да се отбележи, че при изготвянето на представения финансов отчет са използвани счетоводни оценки и допускания. Въпреки че те са базирани на информация, предоставена на ръководството към датата на изготвяне на финансовия отчет, реалните резултати могат да се различават от направените оценки и допускания.

4.2. Представяне на финансовия отчет

Финансовият отчет е представен в съответствие с МСС 1 „Представяне на финансови отчети”. Предприятието прие да представя отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход в единен отчет.

В отчета за финансовото състояние се представят два сравнителни периода, когато Предприятието: а) прилага счетоводна политика ретроспективно; б) преизчислява ретроспективно позиции във финансовия отчет; или в) рекласифицира позиции във финансовия отчет, когато това има съществен ефект върху информацията в отчета за финансовото състояние към началото на предходния период.

Предприятието е възприело да представя отчета за паричните потоци по пряк метод според изискванията на МСС 7 Отчети за паричните потоци.

4.3. Сделки в чуждестранна валута

Сделките в чуждестранна валута се отчитат във функционалната валута на Предприятието по официалния обменен курс към датата на сделката (обявения фиксинг на Българска народна банка). Печалбите и загубите от курсови разлики, които възникват при уреждането на тези сделки и пресочняването на паричните позиции в чуждестранна валута към края на отчетния период, се признават в печалбата или загубата.

4.4. Приходи

Приходите включват приходи от предоставяне на услуги. Приходите от основните услуги са представени в пояснение 19 и включват приходи от пътни такси за прелитане в обслужваното въздушно пространство на Република България и от такси за използване на радионавигационни средства и полетно обслужване в зоните и районите на летищата.

За да определи дали и как да признае приходи, Предприятието използва следните 5 стъпки:

- 1 Идентифициране на договора с клиент
- 2 Идентифициране на задълженията за изпълнение
- 3 Определяне на цената на сделката
- 4 Разпределение на цената на сделката към задълженията за изпълнение
- 5 Признаване на приходите, когато са удовлетворени задълженията за изпълнение.

Приходите се признават или в даден момент или с течение на времето, когато или докато Предприятието удовлетвори задълженията за изпълнение, прехвърляйки обещаните стоки или услуги на своите клиенти. Предприятието признава като задължения по договор възнаграждение, получено по отношение на неудовлетворени задължения за изпълнение и ги представя като други задължения в отчета за финансовото състояние. По същия начин,

ако Предприятието удовлетвори задължение за изпълнение, преди да получи възнаграждението, то признава в отчета за финансовото състояние или актив по договора, или вземане, в зависимост от това дали се изисква нещо друго освен определено време за получаване на възнаграждението.

4.4.1. Приходи, които се признават с течение на времето

Предоставяне на услуги

Предприятието притежава свидетелство за извършване на аеронавигационно обслужване и изпълнява държавни функции по предоставяне на аеронавигационни услуги в обслужваното гражданско въздушно пространство на Република България, в съответствие със Закона за гражданското въздухоплаване, ратифицираните международни договори в областта на гражданското въздухоплаване, по които Република България е страна и приложимите регламенти на Европейския съюз.

Услугите, предоставяни от Предприятието включват предоставяне на аеронавигационно обслужване подробно описани в Пояснение 1. Аеронавигационното обслужване основно включва следните услуги и съответните им съставни задължения за изпълнение:

- Аеронавигационно обслужване на прелитания трафик в обслужваното въздушно пространство на Република България
- Аеронавигационно обслужване за използване на радионавигационни средства и полетно обслужване в зоните и районите на летищата

Предприятието осъществява основната си дейност на база своя статут и Закона за гражданското въздухоплаване. България е страна-членка на Европейска организация за безопасност на въздухоплаването (ЕВРОКОНТРОЛ) от 1998 г. Организацията осъществява своята дейност в сътрудничество с националните граждански и военни власти. Съобразно ратифицираните международни споразумения ЕВРОКОНТРОЛ има ангажимент да фактурира и събира таксите при прелитане и в зоните и районите на летищата за въздухоплавателни средства над два тона излетно тегло.

Пътната такса за аеронавигационно обслужване при прелитане за даден полет се определя като произведение на приложимата за годината таксова единица и броя обслужени единици за съответния полет, получен по формула отчитаща прелетяното ортодромическо разстояние и тегловия фактор.

Пътната такса за аеронавигационно обслужване в зоните и районите на летищата се определя по сходен начин, като се изключи неприложимия компонент за прелетяно разстояние.

Размерът на пътните такси за услугите, предоставяни от ДП РВД се регламентира ежегодно в Наредба за таксите за използване на летищата за обществено ползване и за аеронавигационно обслужване в Република България.

Приходите от аеронавигационно обслужване се признават, когато контролът върху ползите от предоставените услуги е прехвърлен върху ползвателя на услугите. Приход се признава с течение на времето на база изпълнение на отделните задължения за изпълнение и се счита, че методът за измерване на напредъка е на база вложени ресурси.

4.4.2. Приходи от финансираня/Отсрочени приходи

Финансиранията за нетекущи активи и за текущата дейност първоначално се признават в отчета за финансовото състояние като отсрочени приходи, при условие че са налице достатъчно основания да се счита, че същите ще бъдат получени, както и че Предприятието ще изпълни свързаните с тях условия. Приходите от финансираня за нетекущи активи се признават равномерно за срока на полезен живот на съответните активи. Приходите от

финансирания за текущата дейност се признават през периода и до стойността на отчетените разходи, за които те са предназначени.

4.4.3. Приходи от лихви

Приходите от лихви се отчитат текущо по метода на ефективния лихвен процент.

4.5. Активи и пасиви по договори с клиенти

Предприятието признава активи и/или пасиви по договор, когато една от страните по договора е изпълнила задълженията си в зависимост от връзката между дейността на предприятието и плащането от клиента. Дружеството представя отделно всяко безусловно право на възнаграждение като вземане. Вземане е безусловното право на предприятието да получи възнаграждение.

Пасиви по договор се признават в отчета за финансовото състояние, ако клиент заплаща възнаграждение или дружеството има право на възнаграждение, което е безусловно, преди да е прехвърлен контрола върху стоката или услугата.

Предприятието признава активи по договор, когато задълженията за изпълнение са удовлетворени и плащането не е дължимо от страна на клиента. Актив по договор е правото на предприятието да получи възнаграждение в замяна на стоките или услугите, които предприятието е прехвърлило на клиент.

Последващо Предприятието определя размера на обезценката за актив по договора в съответствие с МСФО 9 „Финансови инструменти“.

4.6. Оперативни разходи

Оперативните разходи се признават в печалбата или загубата при ползването на услугите и при спазване на принципа за съпоставимост с приходите или на датата на възникването им.

Следните оперативни разходи винаги се отразяват като текущ разход в момента на възникването им:

- Общи и административни разходи (освен ако не са за сметка на клиента);
- Разходи за брак на материални запаси;
- Разходи, свързани с изпълнение на задължението;
- Разходи, за които предприятието не може да определи, дали са свързани с удовлетворено или неудовлетворено задължение за изпълнение.

4.7. Разходи за лихви

Разходите за лихви се отчитат текущо по метода на ефективния лихвен процент и се признават като разход за периода, в който са възникнали в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Финансови разходи“.

4.8. Нематериални активи

Нематериалните активи включват специализиран и стандартен софтуер. Те се отчитат по цена на придобиване, включваща покупната цена, всички платени мита, невъзстановими данъци и направените преки разходи във връзка с подготовка на актива за експлоатация, при което капитализираните разходи се амортизират въз основа на линейния метод през оценения срок на полезен живот на активите, тъй като се счита, че той е ограничен. Последващото оценяване се извършва по цена на придобиване, намалена с натрупаните амортизации и загуби от обезценка. Направените обезценки се отчитат като разход и се признават в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за съответния период.

Последващите разходи, които възникват във връзка с нематериалните активи след първоначалното им признаване, се признават в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за периода на тяхното възникване, освен ако благодарение на тях активът може да генерира повече от първоначално предвидените бъдещи икономически ползи и когато тези разходи могат надеждно да бъдат оценени и отнесени към актива. Ако тези условия са изпълнени, разходите се добавят към цената на придобиване на актива.

Остатъчната стойност и полезният живот на нематериалните активи се преценяват към датата на финансовия отчет.

Амортизацията се изчислява, като се използва линейният метод върху оценения полезен срок на годност на отделните активи, както следва:

- Софтуер - от 3 до 5 години
- Права за ползване на софтуер - в зависимост от срока на ползване

Разходите за амортизация са включени в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Разходи за амортизация на нефинансови активи”.

Печалбата или загубата от продажбата на нематериални активи се определя като разлика между постъпленията от продажбата и балансовата стойност на активите и се представя в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Други приходи”.

Избраният праг на същественост за нематериалните активи на Предприятието е в размер на 700 лв.

4.9. Имоти, машини и съоръжения

Имотите, машините и съоръженията се оценяват първоначално по цена на придобиване (себестойност), включваща покупната цена, както и всички преки разходи за привеждането на актива в работно състояние.

Последващото оценяване на сгради, машини и съоръжения се извършва по цена на придобиване, намалена с натрупаните амортизации и загуби от обезценка. Направените обезценки се отчитат като разход и се признават в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход за съответния период.

Последващите разходи, свързани с определен актив от имоти, машини и съоръжения, се прибавят към балансовата сума на актива, когато е вероятно Предприятието да има икономически ползи, надвишаващи първоначално оценената ефективност на съществуващия актив. Всички други последващи разходи се признават за разход за периода, в който са направени.

Резервни части и обслужващо оборудване се класифицират като имоти, машини и съоръжения, а не като материални запаси, когато е приложима дефиницията за имоти, машини и съоръжения и те се използват за повече от една година.

Остатъчната стойност и полезният живот на имоти, машини и съоръжения се преценяват към датата на отчета.

Амортизацията на имоти, машини и съоръжения се изчислява, като се използва линейният метод върху оценения полезен живот на отделните групи активи, както следва:

- Сгради до 40 години
- Машини от 7 до 15 години
- Транспортни средства от 7 до 10 години
- Стопански инвентар от 10 до 15 години

- Компютри от 3 до 10 години
- Други от 3 до 10 години

Разходите за амортизация са включени в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Разходи за амортизация на нефинансови активи”.

Печалбата или загубата от продажбата на имоти, машини и съоръжения се определя като разлика между постъпленията от продажбата и балансовата стойност на актива и се признава в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Други приходи”.

Избраният праг на същественост за имотите, машините и съоръженията на Предприятието е в размер на 700 лв.

4.10. Тестове за обезценка на активи

При изчисляване размера на обезценката Предприятието дефинира най-малката разграничима група активи, за която могат да бъдат определени самостоятелни парични потоци (единица, генерираща парични потоци). В резултат на това някои от активите подлежат на тест за обезценка на индивидуална база, а други - на база на единица, генерираща парични потоци.

Всички активи и единици, генериращи парични потоци, се тестват за обезценка поне веднъж годишно. Всички други отделни активи или единици, генериращи парични потоци, се тестват за обезценка, когато събития или промяна в обстоятелствата индикират, че тяхната балансова стойност не може да бъде възстановена.

За загуба от обезценка се признава сумата, с която балансовата стойност на даден актив или единица, генерираща парични потоци, превишава възстановимата им стойност, която е по-високата от справедливата стойност, намалена с разходите по продажба на даден актив, и неговата стойност в употреба. Загубите от обезценка на единица, генерираща парични потоци, се посочват в намаление на балансовата сума на активите от тази единица и се признават в отчета за доходите.

4.11. Финансови инструменти съгласно МСФО 9, считано от 01.01.2018 г.

4.11.1. Признаване и отписване

Финансовите активи и финансовите пасиви се признават, когато Дружеството стане страна по договорните условия на финансовия инструмент.

Финансовите активи се отписват, когато договорните права върху паричните потоци от финансовия актив изтичат или когато финансовият актив и по същество всички рискове и изгоди се прехвърлят.

Финансовите пасиви се отписват, когато задължението, посочено в договора, е изпълнено, отменено или срокът му е изтекъл.

4.11.2. Класификация и първоначално оценяване на финансови активи

Първоначално финансовите активи се отчитат по справедлива стойност, коригирана с разходите по сделката, с изключение на финансовите активи по справедлива стойност през печалбата или загубата и търговските вземания, които не съдържат съществен финансов компонент. Първоначалната оценка на търговските вземания, които не съдържат съществен финансов компонент представлява цената на сделката съгласно МСФО 15.

В зависимост от начина на последващо отчитане, финансовите активи се класифицират в една от следните категории:

- дългови инструменти по амортизирана стойност;

- финансови активи по справедлива стойност през печалбата или загубата;
- финансови активи по справедлива стойност през друг всеобхватен доход с или без рекласификация в печалбата или загубата в зависимост дали са дългови или капиталови инструменти.

Класификацията на финансовите активи се определя на базата на следните две условия:

- бизнес моделът на Дружеството за управление на финансовите активи;
- характеристиките на договорните парични потоци на финансовия актив.

Всички приходи и разходи, свързани с финансовите активи, които са признати в печалбата и загубата, се включват във финансови разходи или финансови приходи с изключение на обезценката на търговските вземания, която се представя на ред други разходи в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход.

4.11.3. Последващо оценяване на финансовите активи

Дългови инструменти по амортизирана стойност

Финансовите активи се оценяват по амортизирана стойност, ако активите изпълняват следните критерии и не са определени за оценяване по справедлива стойност през печалбата и загубата:

- дружеството управлява активите в рамките на бизнес модел, чиято цел е да държи финансовите активи и да събира техните договорни парични потоци;
- съгласно договорните условия на финансовия актив на конкретни дати възникват парични потоци, които са единствено плащания по главница и лихва върху непогасената сума на главницата.

Предприятието класифицира в тази категория търговските и други вземания и парите и паричните еквиваленти.

Търговските вземания са суми, дължими от клиенти за продадени стоки или услуги, извършени в обичайния ход на стопанската дейност. Обикновено те се дължат за уреждане в кратък срок и следователно са класифицирани като текущи. Търговските вземания се признават първоначално в размер на безусловното възнаграждение, освен ако съдържат значителни компоненти на финансиране. Предприятието държи търговските вземания с цел събиране на договорните парични потоци и следователно ги оценява по амортизирана стойност, като използва метода на ефективната лихва. Дисконтиране не се извършва, когато ефектът от него е несъществен.

4.11.4. Обезценка на финансовите активи

Новите изисквания за обезценка съгласно МСФО 9, използват повече информация, ориентирана към бъдещето, за да признаят очакваните кредитни загуби – моделът за „очакваните кредитни загуби“, който замества „модела на понесените загуби“, представен в МСС 39.

Инструментите, които попадат в обхвата на новите изисквания, включват и търговски вземания, активи по договори, признати и оценявани съгласно МСФО 15.

Признаването на кредитни загуби вече не зависи от настъпването на събитие с кредитна загуба. Вместо това Предприятието разглежда по-широк спектър от информация при оценката на кредитния риск и оценяването на очакваните кредитни загуби, включително минали събития, текущи условия, разумни и поддържащи прогнози, които влияят върху очакваната събираемост на бъдещите парични потоци на инструмента.

Изчисляването на очакваните кредитни загуби се определя на базата на вероятностно претеглената приблизителна оценка на кредитните загуби през очаквания срок на финансовите инструменти.

Предприятието използва опростен подход при отчитането на търговските и други вземания, както и на активите по договор и признава загуба от обезценка като очаквани кредитни загуби за целия срок. Те представляват очакваният недостиг в договорните парични потоци, като се има предвид възможността за неизпълнение във всеки момент от срока на финансовия инструмент. Предприятието използва своя натрупан опит, във всички показатели и информация в дългосрочен план, за да изчисли очакваните кредитни загуби чрез разпределянето на вземанията по сročна структура, използвайки матрица на провизиите.

Предприятието обезценява с 50 % стойностите, които са с изтекъл срок от 90 до 180 дни и напълно (със 100%) обезценява стойностите, които са с изтекъл срок повече от 180 дни.

4.11.5. Класификация и оценяване на финансовите пасиви

Финансовите пасиви на Предприятието включват търговски и други задължения. Финансовите пасиви се признават, когато съществува договорно задължение за плащане на парични суми или друг финансов актив на друго предприятие или договорно задължение за размяна на финансови инструменти с друго предприятие при потенциално неблагоприятни условия. Всички разходи, свързани с лихви, и промени в справедливата стойност на финансови инструменти, ако има такива, се признават в печалбата или загубата на ред „Финансови разходи” или „Финансови приходи” в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход.

Финансовите пасиви се оценяват последващо по амортизирана стойност, като се използва методът на ефективната лихва.

Търговските задължения се признават първоначално по номинална стойност и впоследствие се оценяват по амортизирана стойност, намалена с плащания по уреждане на задължението.

4.12. Финансови инструменти съгласно МСС 39 до 31.12.2017 г.

Финансовите активи и пасиви се признават, когато Предприятието стане страна по договорни споразумения, включващи финансови инструменти.

Финансов актив се отписва, когато се загуби контрол върху договорните права, които съставляват финансовия актив, т.е. когато са изтекли правата за получаване на парични потоци или е прехвърлена значимата част от рисковете и изгодите от собствеността.

Финансов пасив се отписва при неговото погасяване, изплащане, при анулиране на сделката или при изтичане на давностния срок.

Финансовите активи се признават на датата на сделката.

Финансовите активи и финансовите пасиви до края на 2017 г. се оценяват последващо, както е посочено по-долу.

4.12.1. Финансови активи

Финансовите активи се разпределят към отделните категории в зависимост от целта, с която са придобити. Категорията на даден финансов инструмент определя метода му на оценяване и дали приходите и разходите се отразяват в печалбата или загубата или в другия всеобхватен доход на Предприятието. Всички финансови активи с изключение на тези, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, подлежат на тест за обезценка към датата на финансовия отчет. Финансовите активи се обезценяват, когато съществуват обективни

доказателства за това. Прилагат се различни критерии за определяне на загубата от обезценка в зависимост от категорията на финансовите активи, както е описано по-долу.

Всички приходи и разходи, свързани с притежаването на финансови инструменти, се отразяват в печалбата или загубата при получаването им, независимо от това как се оценява балансовата стойност на финансовия актив, за който се отнасят, и се представят в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на редове „Финансови разходи“, „Финансови приходи“, с изключение на загубата от обезценка на търговски вземания, която се представя на ред „Други разходи“.

Кредити и вземания

Кредити и вземания, възникнали първоначално в Предприятието, са недеривативни финансови инструменти с фиксирани плащания, които не се търгуват на активен пазар. Кредитите и вземанията последващо се оценяват по амортизирана стойност, като се използва методът на ефективната лихва, намалена с размера на обезценката. Всяка промяна в стойността им се отразява в печалбата или загубата за текущия период. Парите и паричните еквиваленти, търговските и по-голямата част от други вземания на Предприятието спадат към тази категория финансови инструменти. Дисконтиране не се извършва, когато ефектът от него е незначителен. През отчетния период Предприятието не е ползвало финансиране чрез кредити.

Значими вземания се тестват за обезценка поотделно, когато са просрочени към датата на финансовия отчет или когато съществуват обективни доказателства, че контрагентът няма да изпълни задълженията си. Загубата от обезценка на търговските вземания се представя в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Други разходи“.

4.12.2. Финансови пасиви

Финансовите пасиви на Предприятието до края на 2017 г. се признават и оценяват както и по реда на новия МСФО 9 т.е. няма промяна в начина на отчитане на финансовите пасиви през 2018 г. спрямо 2017 г.

4.13. Материални запаси

Материалните запаси включват материали и стоки. В себестойността на материалните запаси се включват преките разходи по закупуването. Финансовите разходи не се включват в стойността на материалните запаси. Материалните запаси се оценяват по по-ниската от себестойността им и тяхната нетна реализуема стойност. Сумата на всяка обезценка на материалните запаси до нетната им реализуема стойност се признава като разход за периода на обезценката.

Нетната реализуема стойност представлява очакваната продажна цена на материалните запаси, намалена с очакваните разходи по продажбата. В случай, че материалните запаси са били вече обезценени до нетната им реализуема стойност и в последващ отчетен период се окаже, че условията довели до обезценката не са вече налице, то се възприема новата им нетна реализуема стойност. Сумата на възстановяването може да бъде само до размера на балансовата стойност на материалните запаси преди обезценката. Сумата на обратно възстановяване на стойността на материалните запаси се отчита като намаление на разходите за материали за периода, в който възниква възстановяването.

Предприятието определя разходите за материални запаси, като използва метода среднопретеглена стойност.

При продажба на материалните запаси тяхната балансова стойност се признава като разход в периода, в който е признат съответният приход.

4.14. Данъци върху дохода

Разходите за данъци, признати в печалбата или загубата, включват сумата на отсрочените и текущите данъци, които не са признати в другия всеобхватен доход или директно в собствения капитал.

Текущите данъчни активи и/или пасиви представляват тези задължения към или вземания от данъчните институции, отнасящи се за текущи или предходни отчетни периоди, които не са платени към датата на финансовия отчет. Текущият данък е дължим върху облагаемия доход, който се различава от печалбата или загубата във финансовите отчети. Изчисляването на текущия данък е базиран на данъчните ставки и на данъчните закони, които са в сила към края на отчетния период.

Отсрочените данъци се изчисляват по пасивния метод за всички временни разлики между балансовата стойност на активите и пасивите и тяхната данъчна основа. Отсрочен данък не се предвижда при първоначалното признаване на актив или пасив, освен ако съответната транзакция не засяга данъчната или счетоводната печалба.

Отсрочените данъчни активи и пасиви не се дисконтират. При тяхното изчисление се използват данъчни ставки, които се очаква да бъдат приложими за периода на реализацията им, при условие че те са влезли в сила или е сигурно, че ще влезнат в сила, към края на отчетния период.

Отсрочените данъчни пасиви се признават в пълен размер.

Отсрочни данъчни активи се признават, само ако съществува вероятност те да бъдат усвоени чрез бъдещи облагаеми доходи. Относно преценката на ръководството за вероятността за възникване на бъдещи облагаеми доходи, чрез които да се усвоят отсрочени данъчни активи, вижте пояснение 4.19.

Отсрочени данъчни активи и пасиви се компенсират, само когато Предприятието има право и намерение да компенсира текущите данъчни активи или пасиви от същата данъчна институция.

Промяната в отсрочените данъчни активи или пасиви се признава като компонент от данъчния приход или разход в печалбата или загубата, освен ако те не са свързани с позиции, признати в другия всеобхватен доход или директно в собствения капитал, при което съответният отсрочен данък се признава в другия всеобхватен доход или в собствения капитал.

4.15. Пари и парични еквиваленти

Парите и паричните еквиваленти се състоят от наличните пари в брой, парични средства по банкови сметки и срочни депозити, които са лесно обръщаеми в конкретни парични суми и съдържат незначителен риск от промяна в стойността си.

4.16. Собствен капитал, резерви и плащания на отчисления от печалбата

Основен капитал

Съгласно чл. 53 от Закона за гражданското въздухоплаване, ДП „Ръководство на въздушното движение“ е създадено като държавно предприятие по реда на чл.62, ал.3. от Търговския закон. Основният капитал на Предприятието е 100% държавна собственост. На основание чл. 53б, т.1 от Закона за гражданското въздухоплаване, Министърът на транспорта, информационните технологии и съобщенията упражнява правата на собственост на държавата в ДП РВД.

Законови резерви

Законовите резерви включват следните видове:

- резерв, формиран от преотстъпен данък печалба в съответствие с изискванията на ЗКПО в сила до 31.12.2009 г., когато Предприятието формира специфичен резерв, равен на преотстъпения данък в размер на 60% от задължението за данък върху печалбата.
- законови резерви, равняващи се на 10% от нетната печалба за всеки отчетен период в изпълнение на Наредба 140 от 04.12.2001 г., издадена от Министерството на транспорта и съобщенията и Министерство на финансите, във връзка с изискванията за поддържане на паричния резерв на Предприятието.

Други резерви

Другите резерви включват резерви, формирани при придобиването на нетекущи активи - държавна собственост, предоставени за управление от Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията, разпределена печалба от предходни периоди и преоценки на задължения за обезщетения при пенсиониране.

Предприятието разпределя печалбата за предходната година под формата на резерви и отчисления от печалбата в полза на държавата, представлявана от Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията. Разпределението е пряко в държавния бюджет.

Всички транзакции със собственика на Предприятието са представени отделно в отчета за собствения капитал.

4.17. Пенсионни и краткосрочни възнаграждения на служителите

Предприятието отчита краткосрочни задължения по компенсируеми отпуски, възникнали поради неизползван платен годишен отпуск в случаите, в които се очаква да бъде ползван в рамките на 12 месеца след датата на отчетния период, през който наетите лица са положили труда, свързан с тези отпуски. Краткосрочните задължения към персонала включват заплати и социални осигуровки.

Съгласно изискванията на Кодекса на труда и Колективния трудов договор при прекратяване на трудовото правоотношение, след като служителят е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, Предприятието е задължено да му изплати обезщетение в размер до шест брутни работни заплати и допълнително обезщетение съгласно Колективния трудов договор. Предприятието е начислило правно задължение за изплащане на обезщетения на наетите лица при пенсиониране в съответствие с изискванията на МСС 19 „Доходи на наети лица” на база на прогнозираните плащания за следващите пет години, дисконтирани към настоящия момент с дългосрочен лихвен процент за целите на конвергенцията с падеж 10 години. Използваната при предходната оценка норма на дисконтиране 2% е преразгледана, като за текущата оценка е приложена 1.25% годишна норма на дисконтиране определена като средна за последните две години на база информация от Европейската Централна Банка.

Предприятието дължи пенсионни възнаграждения на служителите си по планове с дефинирани доходи и по планове с дефинирани вноски.

Планове с дефинирани вноски са пенсионни планове, по които Предприятието внася фиксирани вноски в независими дружества. Предприятието няма други правни или договорни задължения след изплащането на фиксираните вноски. Предприятието плаща фиксирани вноски във връзка с планове с дефинирани вноски.

Планове, които не отговарят на дефиницията за планове с дефинирани вноски, се определят като планове с дефинирани доходи. Планове с дефинирани доходи са пенсионни планове, според които се определя сумата, която служителят ще получи след пенсиониране, във връзка с трудовия стаж и последното възнаграждение.

Задължението, признато в отчета за финансовото състояние относно планове с дефинирани доходи, представлява настоящата стойност на задължението по изплащане на дефинирани доходи към края на отчетния период.

Ръководството на Предприятието оценява задължението по изплащане на дефинирани доходи веднъж годишно с помощта на независим актюер. Оценката на задълженията е базирана на стандартни проценти на инфлация и смъртност. Бъдещи увеличения на заплатите също се вземат под внимание. Дисконтовите фактори се определят към края на всяка година, като се взема предвид доходността на безрискови държавни ценни книжа (правителствени облигации), в която доходите ще бъдат платени и са с падеж, близък до този на съответните пенсионни задължения.

Актюерските печалби или загуби се признават в другия всеобхватен доход.

Разходите за лихви, свързани с пенсионните задължения, са включени в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Финансови разходи”. Разходите за трудов стаж, свързани с разходи за пенсионни възнаграждения на служителите, са включени на ред „Разходи за персонала” в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход.

Краткосрочните доходи на служителите, включително и полагаемите се отпуски, са включени в текущите пасиви на ред „Пенсионни и други задължения към персонала” по недисконтирана стойност, която Предприятието очаква да изплати.

4.18. Провизии, условни пасиви и условни активи

Провизиите се признават, когато Предприятието има настоящо (конструктивно или правно) задължение в резултат от минало събитие и е вероятно погасяването/уреждането на това задължение да доведе до изходящ поток на ресурси. Възможно е срочността или сумата на изходящия паричен поток да е несигурна. Бъдещи загуби от дейността не се признават като провизия.

Стойността на провизията се изчислява на база най-добрата приблизителна преценка на ръководството за разходите, необходими за уреждане на сегашно задължение към края на отчетния период, като се вземат предвид рисковете и несигурността, свързани със сегашното задължение. Когато съществуват редица подобни задължения, вероятната необходимост от изходящ поток за погасяване на задължението се определя, като се отчете групата на задълженията като цяло. Провизиите се дисконтират, когато ефектът от времевите разлики в стойността на парите е значителен.

Обезщетения от трети лица във връзка с дадено задължение, за които Предприятието е сигурно, че ще получи, се признават като отделен актив. Този актив може и да не надвишава стойността на съответната провизия.

Провизиите се преразглеждат към края на всеки отчетен период и стойността им се коригира, за да се отрази най-добрата приблизителна оценка.

В случаите, в които се счита, че е малко вероятно да възникне изходящ поток на икономически ресурси в резултат на текущо задължение, пасив не се признава.

Вероятни входящи потоци на икономически ползи, които все още не отговарят на критериите за признаване на актив, се смятат за условни активи.

4.19. Значими преценки на ръководството при прилагане на счетоводната политика

Значимите преценки на ръководството при прилагането на счетоводните политики на Предприятието, които оказват най-съществено влияние върху финансовият отчет, са описани по-долу. Основните източници на несигурност при използването на приблизителните счетоводни оценки са описани в пояснение 4.20.

Приходи

Настъпилите след 2014 г. промени в обстановката в Република Украйна, съчтани с развитието на ситуацията в Ирак и Сирия, доведоха до съществено и трайно увеличение на нивата на трафик във въздушното пространство, обслужвано от ДП РВД (Район за полетна информация София – РПИ София). В допълнение към тези обстоятелства се очакват изменения в оперативната дейност, произтичащи от въвеждането в експлоатация на новото летище в Истанбул, свързани с нарастване на комплексността на операциите в РПИ София. Тези факти и обстоятелства са екзогенни, но имат пряко отражение върху броя на полетите, обслужените единици във въздушното пространство и необходимите ресурси за неговото предоставяне.

Повишените нива на трафик се запазват през 2018 г. и се очаква да продължат поне до края на втория референтен период (РП2), т.е. до края на 2019 г. Налице е голяма вероятност използването на въздушното пространство на РПИ Симферопол и РПИ Днепропетровск да остане крайно ограничено и през третия референтен период (2020 – 2024 г.), като това е основният сценарий, за който ДП РВД ще подготвя своята дейност. Той е свързан с предприемане на мерки, за да може ДП РВД да осигури безопасността на полетите и високо качество на обслужването при така описаната оперативна обстановка. Предвидените мерки за обслужване на увеличения обем трафик са:

- Осигуряване на допълнителни човешки и специфични инвестиции с цел осигуряване на безопасност, капацитет и качество на услугите;
- Реорганизация и оптимизация на въздушното пространство;
- Увеличение на капацитета и броя на секторите;

Изпълнението на тези мерки е свързано с нарастване на постоянните разходи, чрез които те да се финансират. Следователно посрещането на увеличения обем трафик в средносрочен аспект може да се извърши с увеличаване на установените разходи за Предприятието, заложили в Плана за ефективност. От друга страна, приходите на ДП РВД от АНО се базират на таксова единица, която се определя по метода на установените разходи, като взема под внимание прогнозата за обслужените единици, схемата за споделяне на риска по отношение на установените разходи и нивото на обслужените единици за всяка календарна година от референтния период на ПЕ, както и по отношение на риска от изменение на общия размер на действителните разходи спрямо установените такива за целия референтен период (последното има евентуално отражение върху таксовите единици през следващия референтен период).

Увеличението на установените разходи с цел осигуряване на допълнителни човешки и технически ресурси води до изменение на таксовата единица, която при новата прогноза за ниво на обслужените единици ще генерира необходимите приходи.

След провеждане детайлни и съдържателни консултации с всички участници в процеса на одобряване на Плановете за ефективност, е постигната договореност за ревизиране на установените разходи, заложи в Плана за ефективност за периода 2015 - 2019 г. Това е свързано със слабо увеличение на таксовата единица спрямо първоначалните разчети в последните три години от него (2017 - 2019 г.). Действията обхващат периода 2016 г. – 2019 г., като промяна на разходната рамка и по-висока таксова единица е валидна за периода 2017г. – 2019 г.

В резултат на това, на основание на чл. 17 от Регламент за изпълнение (ЕС) № 390/2013 и на база на извършения анализ на геополитическия риск, е изготвено, представено и одобрено обосновано предложение за ревизия на Плана за ефективност за втория референтен период. През 2017 г. се финализира процеса по ревизиране на Плана за ефективност (ПЕ) на DANUBE FAB за втория референтен период (РП2) в частта, свързана с България след като Европейската комисия в качеството си на компетентен орган издаде Решения №№ 1985/31.10.2017 г. и 2376/15.12.2017 г. за разрешаване на преразглеждането на целите в област „ефективност на разходите“ за 2017 г., 2018 г. и 2019 г. за аеронавигационно обслужване в Плана за ефективност за периода 2017 – 2019 г. През 2018 г. завърши ревизията на ПЕ на DANUBE FAB, на частта свързана с Румъния.

Съгласно един от основните принципи на концептуалната рамка, финансовите резултати от дейността се отразяват посредством счетоводното отчитане на базата на начисляването. Счетоводното отчитане на базата на начисляването описва ефектите от сделки и други събития и обстоятелства върху икономическите ресурси на отчитащото се предприятие и претенциите срещу него в периодите, в които настъпват тези ефекти, дори ако произтичащите от това парични постъпления и плащания възникват в различен период. Това има съществено значение, тъй като информацията относно икономическите ресурси на Предприятието и претенциите срещу него, както и измененията в тези ресурси и претенции през даден период осигурява по-добра база за оценяване на миналите и бъдещи резултати от дейността на предприятието, отколкото информацията единствено за паричните постъпления и плащания през този период.

Отсрочени данъчни активи

Оценката на вероятността за бъдещи облагаеми доходи за усвояването на отсрочени данъчни активи се базира на последната одобрена бюджетна прогноза, коригирана относно значими необлагаеми приходи и разходи и специфични ограничения за пренасяне на неизползвани данъчни загуби или кредити. Ако надеждна прогноза за облагаем доход предполага вероятното използване на отсрочен данъчен актив особено в случаи, когато активът може да се употреби без времево ограничение, тогава отсроченият данъчен актив се признава изцяло. Признаването на отсрочени данъчни активи, които подлежат на определени правни или икономически ограничения или несигурност, се преценява от ръководството за всеки отделен случай на базата на специфичните факти и обстоятелства.

4.20. Несигурност на счетоводните приблизителни оценки

При изготвянето на финансовия отчет ръководството прави редица предположения, оценки и допускания относно признаването и оценяването на активи, пасиви, приходи и разходи.

Действителните резултати могат да се различават от предположенията, оценките и допусканията на ръководството и в редки случаи съответстват напълно на предварително оценените резултати.

Информация относно съществените предположения, оценки и допускания, които оказват най-значително влияние върху признаването и оценяването на активи, пасиви, приходи и разходи е представена по-долу.

4.20.1. Измерване на очакваните кредитни загуби и обезценка на вземания

Кредитните загуби представляват разликата между всички договорни парични потоци, дължими на Предприятието и всички парични потоци, които Предприятието очаква да получи. Очакваните кредитни загуби са вероятностно претеглена оценка на кредитните загуби, които изискват преценката. Приблизителната оценка за загуби от трудносъбираеми и несъбираеми вземания се прави в края на всеки отчетен период. Вземанията, при чието събиране са констатирани трудности и които са с изтекъл срок на плащане между 3 месеца и 6 месеца се класифицират като трудносъбираеми, а такива с изтекъл срок на плащане над 6 месеца – като несъбираеми. Ръководството на Предприятието е възприело, че трудносъбираемите вземания се обезценяват до 50 % от тяхната брутна стойност, а несъбираемите вземания се обезценяват пълно.

4.20.2. Полезен живот на амортизируеми активи

Развитието и динамиката на съвременната икономическа среда, в която оперира ДП РВД е довела до промяна в стойностния праг за признаване на нетекущите активи от 150 лв. на 700 лв. през отчетния период. Промяната е извършена на база преценка на ръководството за структурата, организацията, характера и мащабите на дейността на Предприятието при съществуващите икономически условия. Промяна в стойностния праг за признаване на нетекущи активи е промяна в приблизителна счетоводна оценка по реда на МСС 8. Промяната в приблизителната оценка е приложена перспективно т.е. без преизчисление на сравнителен отчетен период.

Ръководството преразглежда полезния живот на амортизируемите активи в края на всеки отчетен период.

Към 31 декември 2018 г. ръководството определя полезния живот на активите, който представлява очакваният срок на ползване на активите от Предприятието. Балансовите стойности на активите са анализирани в пояснения 5 и 6. Действителният полезен живот може да се различава от направената оценка поради техническо и морално изхабяване, предимно на софтуерни продукти и компютърно оборудване.

4.20.3. Материални запаси

Материалните запаси се оценяват по по-ниската стойност от цената на придобиване и нетната реализуема стойност. При определяне на нетната реализуема стойност ръководството взема предвид най-надеждната налична информация към датата на приблизителната оценка.

4.20.4. Задължение за изплащане на обезщетения при пенсиониране

Ръководството оценява веднъж годишно с помощта на независим актюер задължението за изплащане на обезщетения. Действителната стойност на задължението може да се различава от предварителната оценка поради нейната несигурност. Оценката на задължението за изплащане на обезщетенията се базира на актюерски допускания, описани в Пояснение 13.2.

4.20.5. Провизии

Провизии за конструктивни задължения във връзка с услугата за аеронавигационно обслужване (АНО)

Във връзка с прилагане на схема за споделяне на риска

Съобразно приложимите регламенти 390/2013 и 391/2013 на Европейската комисия по отношение на таксите за аеронавигационно обслужване (АНО) действа схема за споделяне на риска (risk sharing) при отклонения на определени показатели спрямо тези, установени за съответната година в Плана за ефективност (ПЕ). През РП2 схемата за споделяне на риска действа както при АНО при прелитане, така и при АНО в зоните и районите на летищата (ЗРА), по-конкретно за летище София¹. Разграничени са две групи рискове:

- а) Произтичащи от отклонение на фактическия спрямо планирания трафик, при които:
- ако действителният брой обслужени единици през годината n превишава планирания с повече от 2%, тогава задълженията на доставчика на аеронавигационно обслужване (ДАНО) по отношение на допълнителните приходи над 2% следва да се уредят с авиокомпаниите най-късно в година $n+2$;
 - ако действителният брой обслужени единици през годината n е по-нисък от планирания с повече от 2%, тогава вземанията от авиокомпаниите на ДАНО по отношение на неполучените приходи под 2%, могат да се разсрочат в рамките на няколко години;

б) Произтичащи от отклонение на фактическия размер на разходите спрямо установените такива, при които са дефинирани две групи разходи:

- контролируеми – разходи, за които се счита, че могат да бъдат управлявани от доставчиците на АНО. По отношение на тях се формира съответно нетна печалба и нетна загуба за ДАНО.
- неконтролируеми – разходи, за които се счита, че зависят от екзогенни фактори, на които доставчиците на АНО не могат да влияят (например непредвидени промени в националното законодателство или произтичащи от международни споразумения, съществени промени в лихвени проценти по заеми). По отношение на тях при отклонение в размера на фактическите неконтролируеми разходи спрямо плановите им стойности продължава да се прилага коригиращият механизъм, но през следващия референтен период. Към момента съществуват известни неясноти относно това кои разходи могат да бъдат третираны като неконтролируеми, като този въпрос и свързаните с него ефекти ще получат в пълна степен разрешение след изтичането на съответния референтен период и изготвяне на съответните доклади от Органа за преглед на ефективността. Ефектите, свързани с тях по отношение на първия референтен период могат да окажат влияние върху размера на таксовите единици през втория референтен период.

Във връзка с нереализирани капиталови проекти

Ежегодно, Органът за преглед на ефективността (PRB), в качеството си на консултативен орган на Европейската комисия, публикува доклади съдържащи наблюдения и препоръки относно изпълнението на схемата за ефективност на Европейско и национално равнище за страните-членки. Оценката за 2012 г. и 2013 г. показва, че на общоевропейско равнище плановите разходи за амортизация на страните-членки са надценени спрямо фактическите разходи. В годишните мониторингови доклади на националните надзорни органи (ННО) на страните-членки е посочено, че това отклонение се дължи основно на отлагане на капиталови проекти за следващи години. В контекста на установени разходи, таксовите единици при прелитане включват определен в ПЕ разход за амортизация и в случай, че съответстващите му нетекущи активи фактически не са въведени в експлоатация, то те не са

¹ Схемата за ефективност е задължителна за летищата с над 70 хил. движения за година или ако няма такива, за летището с най-много движения. В България на този етап няма летища с повече от 70 хил. движения за година и в този смисъл регулаторният режим се прилага само по отношение на летище София (LBSF) и по отношение на АНО в ЗРА то е отделено в самостоятелна зона за таксуване.

донесли очакваните от потребителите ползи, за които същите са заплатили. В този смисъл прпсържката на PRB е ННО на страните-членки да предприемат необходимите мерки, потребителите на въздушното пространство да не възстановяват през РП2 стойността на капиталови проекти, които вече са били включени при формирането на таксовите единици за РП1.

Предприет е задълбочен анализ на необходимостта от начисляване на провизия за конструктивни задължения в резултат на нереализирани капиталови проекти до края на 2014 г., заложен в националния ПЕ за РП1, за които в установените разходи, респективно в таксовите единици за 2012 г., 2013 г. и 2014 г. са включени разходи за амортизации. На база този анализ е установена сума, представена в Пояснение 14, която ръководството на Предприятието очаква да бъде възстановена на ползвателите през РП2, в съответствие с постигнатите с тях договорености относно времевото разпределение. В допълнение е направен анализ относно реализацията на капиталовите проекти през първите четири години от РП2 т.е. периода от 2015 г. до 2018 г. включително и не е установена необходимост от допълнително начисляване на провизия във връзка с нереализиране на капиталови проекти.

Провизия във връзка с планирани разходи за търсене и спасяване (ТиС)

В ПЕ за РП2 като елемент от установените разходи са предвидени средства за изпълнение на дейности по поддържане на готовност за реализиране на операции за търсене и спасяване (накратко дейности по ТиС) при авиационно произшествие (АП). Планирането и отчитането на тези разходи се осъществява от ГД ГВА. Съгласно разпоредбите на действащото законодателство неразходваните в рамките на календарната година средства за такива дейности се планират за следващата година отново за дейности по Националния план за ТиС при АП. В този смисъл неразходваните средства за ТиС, които са включени в установените разходи за съответната година и са целево предназначени за дейности регламентирани в Националния план за ТиС, следва да бъдат отчетени като провизия за конструктивно задължение.

Провизия във връзка с планирани разходи за национален надзорен орган (ННО)

Разходите на ННО се включват в ПЕ като част от установените разходи на база прогноза за разпределението им по години и икономически елементи. Съгласно изискванията на действащото законодателство тези средства се предоставят целево за дейността на ННО и ежегодно се дължат в размер, равен на установения размер на тези разходи за съответната година, която е включена в ПЕ. Поради тази причина, ако действително разходваните средства от ННО са по-ниски от размера на установените разходи за ННО за съответната година, тази разлика се отчита като провизия за конструктивни задължения.

Ефектите от изменението на настоящата стойност на провизиите за конструктивни задължения към авиопревозвачи са представени в Пояснение 14.

Провизии по правни задължения

Предприятието е ответник по няколко съдебни дела към настоящия момент, чийто изход може да доведе до задължения на стойност, различна от сумата на признатите във финансовия отчет провизии. Провизиите няма да бъдат разглеждани тук по-подробно, за да се избегнат предубеждения, свързани с позицията на Предприятието в горепосочените спорове.

5. Имоти, машини и съоръжения

Имотите, машините и съоръженията на Предприятието включват земи и сгради, машини и съоръжения, транспортни средства, оборудване и разходи за придобиване на нетекучи активи. Балансовата стойност може да бъде анализирана, както следва:

	Земя и сгради	Машини и съоръжения	Транспортни средства	Оборудване	Разходи за придобиване на нетекучи активи	Общо
	‘000 лв.	‘000 лв.	‘000 лв.	‘000 лв.	‘000 лв.	‘000 лв.
Брутна балансова стойност						
Салдо към 1 януари 2018 г.	149,173	199,284	4,886	5,419	14,394	373,156
Новопридобити активи	147	1,183	536	35	10,905	12,806
Описани активи	-	(7,326)	(51)	(187)	-	(7,564)
Трансфери	43	17,913	-	292	(18,248)	-
Салдо към 31 декември 2018 г.	149,363	211,054	5,371	5,559	7,051	378,398
Амортизация						
Салдо към 1 януари 2018 г.	(48,582)	(129,708)	(3,800)	(3,816)	(56)	(185,962)
Амортизация и обезценка	(3,825)	(11,819)	(303)	(298)	(-)	(16,245)
Описани активи	-	7,301	51	174	-	7,526
Салдо към 31 декември 2018 г.	(52,407)	(134,226)	(4,052)	(3,940)	(56)	(194,681)
Балансова стойност към 31 декември 2018 г.	96,956	76,828	1,319	1,619	6,995	183,717

	Земя и сгради	Машини и съоръжения	Транспортни средства	Оборудване	Разходи за придобиване на нетекучи активи	Общо
	‘000 лв.	‘000 лв.	‘000 лв.	‘000 лв.	‘000 лв.	‘000 лв.
Брутна балансова стойност						
Салдо към 1 януари 2017 г.	147,995	184,409	4,897	5,342	19,381	362,024
Новопридобити активи	653	861	-	104	14,338	15,956
Отписани активи	-	(4,743)	(11)	(70)	-	(4,824)
Трансфери	525	18,757	-	43	(19,325)	-
Салдо към 31 декември 2017 г.	149,173	199,284	4,886	5,419	14,394	373,156
Амортизация						
Салдо към 1 януари 2017 г.	(44,800)	(124,560)	(3,545)	(3,592)	-	(176,497)
Амортизация	(3,782)	(9,891)	(266)	(293)	(56)	(14,288)
Отписани активи	-	4,743	11	69	-	4,823
Салдо към 31 декември 2017 г.	(48,582)	(129,708)	(3,800)	(3,816)	(56)	(185,962)
Балансова стойност към 31 декември 2017 г.	100,591	69,576	1,086	1,603	14,338	187,194

Всички разходи за амортизация са включени в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на реал., Разходи за амортизация на нефинансови активи”.

Предприятието има сключени договори за закупуването на активи, доставките по които се отчитат първоначално като разходи за придобиване на нетекучи материални активи. Разходите за придобиване на нетекучи материални активи към 31.12.2018 г. са в размер на 6,955 хил. лв. и се отнасят за следните по-значими активи:

- Разширение на системи WAM и ADS-B за TMA/ACC София (1,832 хил. лв.)
- Модернизация на система от всенасочени УКВ радиофаре и далекомерни съоръжения VOR/DME (1,705 хил. лв.)
- Система за разпределение на обзорни данни (1,356 хил. лв.)

- Компютри и монитори за оперативни системи (821 хил. лв.)
- Контролери и модули към Системата за управление на сградата (515 хил. лв.)

Натрупаните разходи за придобиване на нетекущи материални активи се прехвърлят в съответната група активи, когато Предприятието придобие правата за ползване на съответния актив и той е въведен в експлоатация. Съответните суми са представени на ред „Трансфери“.

Съществената част от новопридобитите нетекущи материални активи през 2018 г., които са на стойност 20,149 хил. лв. се отнасят основно за придобиване на радиолокационни комплекси (7,140 хил. лв.), модернизация на системи ILS/DME CAT I при ЛЦ за ОВД Варна и Бургас (2,807 хил. лв.), доставка на многопозиционна система за независим обзор с разширен обхват WAM и система за зависим кооперативен обзор AS-B 1090 ES (2,415 хил. лв.), доставка на съоръжения за обзор и комуникации въздух-земя (825 хил. лв.), компютри и монитори за оперативни системи (738 хил. лв.), както и съоръжения, апаратура, работни станции и сървъри за основни системи за аеронавигационно обслужване и оборудване.

Предприятието няма активи от групата на имоти, машини и съоръжения, заложили като обезпечения по свои задължения.

6. Нематериални активи

Нематериалните активи на Предприятието включват специализиран и стандартен софтуер и разходи за придобиване на софтуер. Балансовите стойности за представените отчетни периоди могат да бъдат анализирани, както следва:

	Софтуер	Разходи за придобиване на нематериални активи	Други	Общо
	‘000 лв.	‘000 лв.	‘000 лв.	‘000 лв.
Брутна балансова стойност				
Салдо към 1 януари 2018 г.	51,354	2,028	8	53,390
Новопридобити активи, закупени	781	4,663	-	5,444
Трансфери	454	(454)	-	-
Отписани активи	(65)	-	-	(65)
Салдо към 31 декември 2018 г.	52,524	6,237	8	58,769
Амортизация				
Салдо към 1 януари 2018 г.	(32,668)	-	-	(32,668)
Амортизация	(5,846)	(19)	-	(5,865)
Отписани активи	65	-	-	65
Салдо към 31 декември 2018 г.	(38,449)	(19)	-	(38,468)
Балансова стойност към 31 декември 2018 г.	14,075	6,218	8	20,301

	Софтуер	Разходи за придобиване на нематериални активи	Други	Общо
	‘000 лв.	‘000 лв.	‘000 лв.	‘000 лв.
Брутна балансова стойност				
Салдо към 1 януари 2017 г.	46,945	4,281	-	51,226
Новопридобити активи, закупени	243	1,924	-	2,167
Трансфери	4,169	(4,177)	8	-
Отписани активи	(3)	-	-	(3)
Салдо към 31 декември 2017 г.	51,354	2,028	8	53,390
Амортизация				
Салдо към 1 януари 2017 г.	(27,089)	-	-	(27,089)
Амортизация	(5,582)	-	-	(5,582)
Отписани активи	3	-	-	3
Салдо към 31 декември 2017 г.	(32,668)	-	-	(32,668)
Балансова стойност към 31 декември 2017 г.	18,686	2,028	8	20,722

Специализираният софтуер на Предприятието представлява лицензи за ползването на програмни продукти (софтуер) за управление на въздушното пространство и предоставеното аеронавигационно обслужване.

Стандартният софтуер на Предприятието представлява лицензи за ползването на програмни продукти, с които Предприятието осъществява оперативната и финансовата си дейност.

По-значими нетекущи нематериалните активи, придобити през годината са специализиран софтуер за модернизация на SATCAS (489 хил. лв.), софтуер за сървърна виртуализация VMW VSPHERE (179 хил. лв.), софтуер W-Tesla (148 хил. лв.), софтуер за ДМРА (106 хил. лв.) от общо 1,235 хил. лв.

Към 31 декември 2018 г. разходите за придобиване на нематериални активи в размер на 6,218 хил. лв. представляват такива активи, които не са въведени в експлоатация към края на отчетния период. От тях значимата част на стойност 4,613 хил. лв. се отнасят за софтуер за разширяване на функционалностите на тренажорен комплекс на ДП РВД и система за мониторинг, запис и статус на GNSS (798 хил. лв.).

Всички разходи за амортизация са включени в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Разходи за амортизация на нефинансови активи”.

Предприятието не е заложило нематериални активи като обезпечения по свои задължения. Най-значимите нематериални активи са от групата на специализирано приложно програмно осигуряване за управление на въздушното движение, за обмен на аеронавигационни съобщения, за облитане на аеронавигационни съоръжения, за системата за възпроизводство и запис на гласова информация, за метеорологично наблюдение, за тренажор за обучение на ръководител полети, както и стандартни продукти на Майкрософт. Оставаният полезен живот на значимите нематериални активи е в рамките на от 1 г. до 5 г.

7. Отсрочени данъчни активи

Отсрочените данъци възникват в резултат на временни данъчни разлики и могат да бъдат представени, като следва:

Отсрочени данъчни (активи)/пасиви	1 януари 2018	Признати в печалбата или загубата	Признати в друг всеобхватен доход	31 декември 2018
	‘000 лв.	‘000 лв.	‘000 лв.	‘000 лв.
Нетекущи активи				
Имоти, машини и съоръжения	4,038	780	-	4,818
Текущи активи				
Търговски и други вземания	(431)	49	-	(382)
Нетекущи пасиви				
Пенсионни и други задължения към персонала	(1,109)	34	-	(1,075)
Провизии за конструктивни задължения	(286)	(995)	-	(1,281)
Текущи пасиви				
Пенсионни и други задължения към персонала	(1,559)	48	(14)	(1,525)
Провизии за конструктивни задължения	(3,989)	3,703	-	(286)
Провизии по национален план за търсене и спасяване	(418)	(129)	-	(547)
Провизии за ННО	(63)	(6)	-	(69)
	(3,817)	3,484	(14)	(347)
Признати като:				
Отсрочени данъчни активи	(7,855)			(5,165)
Отсрочени данъчни пасиви	4,038			4,818
Нетно отсрочени данъчни активи	(3,817)			(347)

Всички отсрочени данъчни активи са признати в отчета за финансовото състояние.

Отсрочените данъци за сравнителния период могат да бъдат обобщени, както следва:

Отсрочени данъчни (активи)/пасиви	1 януари 2017	Признати в печалбата или загубата	Признати в друг всеобхватен доход	31 декември 2017
	‘000 лв.	‘000 лв.	‘000 лв.	‘000 лв.
Нетекущи активи				
Имоти, машини и съоръжения	3,452	586	-	4,038
Текущи активи				
Търговски и други вземания	(394)	(37)	-	(431)
Нетекущи пасиви				
Пенсионни и други задължения към персонала	(1,185)	76	-	(1,109)
Провизии за конструктивни задължения	(3,989)	3,703		(286)
Текущи пасиви				
Пенсионни и други задължения към персонала	(1,286)	(197)	(76)	(1,559)
Провизии за конструктивни задължения	(2,942)	(1,047)	-	(3,989)
Провизии по национален план за ТиС при АП	(302)	(116)	-	(418)
Провизии за ННО	(62)	(1)	-	(63)
	(6,708)	2,967	(76)	(3,817)
Признати като:				
Отсрочени данъчни активи	(10,160)			(7,855)
Отсрочени данъчни пасиви	3,452			4,038
Нетно отсрочени данъчни активи	(6,708)			(3,817)

8. Материални запаси

Материалните запаси, признати в отчета за финансовото състояние, могат да бъдат анализирани, както следва:

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Материали и консумативи	1,803	1,630
Стоки	79	76
Материални запаси	1,882	1,706

През 2018 г. общо 1,475 хил. лв. от материалните запаси са отчетени като разход в печалбата или загубата (2017 г. - 1,360 хил. лв.). Ежегодният преглед за обезценка, съгласно прилаганата политика, не е показал необходимост от отчитане на такава.

Основната част от материалите представляват резервни части. Ръководството на Предприятието, подпомогнато от вътрешни експерти, е извършило преглед на

материалните запаси и не е констатирано наличие на резервни части и обслужващо оборудване, за които да с приложима дефиницията за имоти, машини и съоръжения и да са със срок на използване повече от една година.

Материалните запаси не са предоставяни като обезпечение по задължения.

9. Търговски вземания

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Дългосрочни		
Търговски вземания, брутно	-	9,665
Общо дългосрочни търговски вземания	-	9,665
Краткосрочни		
Търговски вземания, брутно	52,248	50,794
Обезценка	(4,206)	(4,937)
Общо краткосрочни търговски вземания	48,042	45,857
Общо търговски вземания	48,042	55,522

Към датата на изготвяне на финансовия отчет, търговските вземания са класифицирани като краткосрочни в зависимост от датата на настъпване на падежа за плащане.

Всички търговски и други финансови вземания на Предприятието са прегледани относно индикации за обезценка като за тях е приложен опростен подход за определяне на очакваните кредитни загуби към края на периода. Съгласно счетоводната политика на Предприятието приблизителната оценка за загуби от трудносьбираеми и несъбираеми вземания се извършва в края на всеки отчетен период. Вземанията с изтекъл срок на плащане между 3 месеца и 6 месеца се класифицират като трудносьбираеми, а такива с изтекъл срок на плащане над 6 месеца – като несъбираеми. Ръководството на Предприятието е възприело, че трудносьбираемите вземания се обезценяват до 50 % от тяхната брутна стойност, а несъбираемите вземания се обезценяват напълно. На база възрастов анализ, търговски вземания, които са с изтекъл падеж над 3 месеца, са обезценени и съответната обезценка в размер на 1,186 хил. лв. (2017 г.: 1,200 хил. лв.) е призната в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватния доход на ред „Други разходи”.

Нетната балансова стойност на търговските вземания се приема за разумна приблизителна оценка на справедливата им стойност.

Изменението в обезценката на търговските вземанията (коректива за очаквани кредитни загуби) може да бъде представено по следния начин:

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Салдо към 1 януари	4,937	4,563
Отписани суми (несъбираеми)	(1,196)	(335)
Загуба от обезценка	1,186	1,200
Възстановяване на загуба от обезценка	(721)	(491)
Салдо към 31 декември	4,206	4,937

Няма необезценени просрочени търговски вземания.

Най-значимите краткосрочни търговски вземания към 31 декември са представени, както следва:

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Вземания от Евроконтрол за такси за АНО – прелитане	44,810	42,860
Обезценка	(2,616)	(3,499)
Вземания от Евроконтрол за такси за АНО - в зоните и районите на летищата	4,991	4,862
Обезценка	(1,223)	(991)
Вземания за такси АНО – подход и кацане	-	82
Обезценка	-	(80)
Предоставени аванси за изграждане на активи	1,597	2,380
Други търговски вземания	850	610
Обезценка	(367)	(367)
	48,042	45,857

Най-съществените краткосрочни търговски вземания са от Евроконтрол в размер на 49,801 хил. лв. (2017 г: 47,722 хил. лв.).

Общият размер на търговските вземания от Евроконтрол за такси за АНО-прелитане и за такси за АНО в зоните и районите на летищата по отношение на най-голямото летище в страната, се определя в цялостния контекст на процесите по изготвяне, оценяване и одобряване на ПЕ, съгласно Регламенти (ЕС) №№ 390/2013 и 391/2013.

Евроконтрол е Европейска организация за безопасност на въздухоплаването, на която Република България е член от 1998 г. Организацията осъществява своята дейност в сътрудничество с националните граждански и военни власти. Организацията осъществява посредничеството на взаимоотношенията между ДП РВД и всички клиенти на Предприятието, на които се оказват аеронавигационно обслужване за прелитане трафик, а от 01.01.2013 г. и в зоните и районите на летищата за въздухоплавателни средства с максимално излетно тегло по-голямо или равно на два тона.

Вземанията за предоставени аванси са възникнали във връзка с договори за придобиване на нетекущи активи и по-специално два мобилни радиопелентаторни комплекса (1,144 хил. лв.) и Система за оценка и управление на комплексността на въздушното движение и работното натоварване на РП (324 хил. лв.).

10. Други вземания

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Съдебни и присъдени вземания	13,753	13,751
Обезценка	(13,750)	(13,750)
Предплатени разходи	4,025	2,957
Данък добавена стойност за възстановяване	545	536
Вземания по проекти, финансирани от ЕК	102	69
Гаранции, депозити, лихви и други вземания	148	165
Обезценка	(76)	(76)
Вземания от подотчетни лица	8	2
	4,755	3,654

Изменението в обезценката на другите вземания може да бъде представено по следния начин:

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Салдо към 1 януари	13,826	13,814
Начислена обезценка	-	12
Салдо към 31 декември	13,826	13,826

11. Пари и парични еквиваленти

Парите и паричните еквиваленти включват следните елементи:

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Парични средства в банки и в брой в:		
- евро	39,974	39,199
- български лева	94,792	88,054
- британски лири	13	8
- щатски долари	3	3
- швейцарски франкове	7	2
Акредитив	-	657
Паричен резерв в БНБ (депозит)	21,514	21,514
Пари и парични еквиваленти в т.ч.	156,303	149,437

Сумата от 21,514 хил. лв., равняваща се на левовия еквивалент на 11 милиона евро, представлява срочен депозит в Българска Народна Банка в съответствие с издадената „Наредба №140 на Министерството на транспорта и съобщенията и Министерство на финансите от 04.12.2001 г. за установяване режима, реда и условията за поддържане и разходване на паричния резерв на ДП РВД”.

Предприятието е извършило оценка на очакваните кредитни загуби върху парични средства и парични еквиваленти. Оценената стойност е в размер под 0.1% от брутната стойност на паричните средства, депозирани във финансови институции, поради което е определена като несъществена и не е призната във финансовите отчети на Предприятието.

12. Собствен капитал

12.1. Основен капитал

Основният капитал на Предприятието е в размер на 129,758 хил. лв. и е 100% държавна собственост. Стойността му представлява размера на капитала на ГД РВД към датата на преобразуването му по реда на чл. 62 от Търговския закон.

12.2. Резерви

Всички суми са в '000 лв.	Законови резерви	Други резерви	Общо
Салдо към 01 януари 2017 г.	44,097	124,217	168,314
Разпределение на печалбата за 2016 г.	-	9,318	9,318
Безвъзмездно придобити активи	-	9	9
Преоценки на задълженията за обезщетения при пенсиониране	-	(764)	(764)
Данъчен ефект върху преоценката на задълженията за обезщетения при пенсиониране (данъчен приход)	-	76	76
Салдо към 31 декември 2017 г.	44,097	132,856	176,953
Разпределение на печалбата за 2017 г.	-	13,872	13,872
Преоценки на задълженията за обезщетения при пенсиониране	-	(137)	(137)
Данъчен ефект върху преоценката на задълженията за обезщетения при пенсиониране (данъчен приход)	-	14	14
Салдо към 31 декември 2018г.	44,097	146,605	190,702

Законови резерви

Законовите резерви представляват резерв, формиран от преотстъпен данък печалба, регламентиран при изиглянението на определени условия съгласно чл.180 от ЗКПО (отм.). Предприятието е формирало специфичен резерв, равен на преотстъпления до края на 2009 г. корпоративен данък в размер на 60% от задължението за данък върху печалбата. Общият размер на резервите, акумулирани от преотстъпен корпоративен данък, възлиза на 22,583 хил. лв. за периода 2001 г. - 2009 г. С промяна на ЗКПО в сила от 01.01.2010 г. е отменена разпоредбата за преотстъпване на 60 % от корпоративния данък на ДП РВД.

Законовите резерви включват още и законови резерви, равняващи се на 10 % от нетната печалба за периода от 2001 г. до 2015 г. в съответствие с Наредба 140 от 04.12.2001 г., издадена от Министерството на транспорта и съобщенията и Министерството на финансите, за поддържане на паричния резерв на Предприятието. Общият размер на резервите, акумулирани към 31.12.2018 г. в съответствие с Наредба 140 от 04.12.2001 г., възлиза на 21,514 хил. лв.

Общата стойност на законовите резерви към 31.12.2018 г. е в размер на 44,097 хил. лв.

Други резерви

Другите резерви на Предприятието представляват резерви, формиран при придобиването на нетекущи активи - държавна собственост, предоставени за управление от едноличния собственик на капитала, както и натрупаните печалби след всички разпределения от преходни периоди.

Като други резерви се отчита и ефектът от прилагането на ревизирания МСС 19 върху отчета за финансовото състояние, формиран от натрупаните актюерски печалби/загуби за периода от 2011г. до 2018г. Загубата от преоценки на задължения за обезщетения при

пенсиониране за 2018 г. е в размер на 123 хил. лв., нетно след данъци, отчетена за сметка на другите резерви.

Увеличението на другите резерви през 2018 г. представлява разпределението на остатъка от печалбата за 2017 г. на стойност 13,872 хил. лв.

12.3. Отчисления от печалбата

В изпълнение на Разпореждане на МС № 2 от 09.03.2018 г. за изпълнението на държавния бюджет на Република България за 2018 г. отчисленията от печалбата за 2017 г. след данъчно облагане за Държавата са в размер на 13,873 хил. лв.

13. Възнаграждения на персонала

13.1. Разходи за персонала

Разходите за възнаграждения на персонала включват:

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Разходи за заплати и възнаграждения	(131,651)	(120,895)
Разходи за социални осигуровки	(8,695)	(8,193)
Разходи за социални надбавки	(8,753)	(8,763)
Провизии за обезщетения при пенсиониране	(4,139)	(2,745)
Обезщетения по Кодекса на труда и Колективния трудов договор	(555)	(674)
Разходи за персонала	(153,793)	(141,270)

13.2. Пенсионни и други задължения към персонала

Пенсионните и други задължения към персонала, признати в отчета за финансовото състояние, се състоят от следните суми:

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Нетекущи:		
Обезщетения при пенсиониране по Кодекса на труда и Колективния трудов договор	10,749	11,093
Нетекущи пенсионни задължения към персонала	10,749	11,093
Текущи:		
Обезщетения при пенсиониране по Кодекса на труда и Колективния трудов договор	4,385	4,444
Задължения към осигурителни предприятия	1,408	1,336
Краткосрочни задължения към персонала	13,526	12,797
Текущи пенсионни и други задължения към персонала	19,319	18,577

Текущата част от задълженията към персонала представляват задължения към настоящи и бивши служители на Предприятието, които следва да бъдат уредени през 2019 г. Другите краткосрочни задължения към персонала възникват главно във връзка с натрупани

неизползвани отпуски в края на отчетния период и текущите задължения свързани с възнагражденията на персонала.

Съгласно изискванията на Кодекса на труда и Колективния трудов договор, при прекратяване на договора на служител по повод на неговото пенсиониране, ДП РВД е задължено да изплати определена компенсация, базирана на брутното месечно възнаграждение на служителите. Провизията за компенсиране на пенсионираните служители на Предприятието в съответствие с условията и изискванията, регламентирани в Кодекса на труда и Колективния трудов договор, е изчислена за периода от месец януари 2019 г. до месец декември 2023 г. включително.

Предприятието е начислило правно задължение за изплащане на обезщетения на наетите лица при пенсиониране в съответствие с изискванията на МСС 19 „Доходи на наети лица” на база на прогнозираните плащания за следващите пет години, дисконтирани към настоящия момент с 1,25% годишна норма на дисконтиране определена на база информация от Европейска централна банка за дългосрочен лихвен процент за целите на конвергенцията - десет години падеж, деноминиран в български лева. Промените в провизиите за обезщетения при пенсиониране съгласно Кодекса на труда и Колективния трудов договор през годината са представени, както следва:

	2018	2017
	‘000 лв.	‘000 лв.
Настоящата стойност на задължението към 1 януари	15,537	14,440
Разходи за текущ трудов стаж за периода	491	473
Разходи за лихви	194	289
Разходи за минал трудов стаж	3,648	2,272
Изплатени доходи	(4,873)	(2,701)
Актюерски загуби, признати в другия всеобхватен доход	137	764
Задължения за изплащане на дефинирани доходи към 31 декември	15,134	15,537

При определяне на пенсионните задължения са използвани следните актюерски допускания:

	2018	2017
Дисконтов процент	1,25 %	2 %
Очакван процент на увеличение на заплатите	2%	2.4%
Средна продължителност на живота:		
Мъже	71	71
Жени	78	78

Ръководството на Предприятието е направило тези предположения след консултации с независим актюер.

Задълженията за изплащане на дефинирани доходи са изчислени посредством кредитния метод на прогнозираните единици. Кредитният метод на прогнозираните единици представя едно задължение, което ще възникне в един бъдещ момент във времето и се основава на редица предположения. От тази гледна точка методът е чувствителен по отношение на допусканията за стойностите на основните параметри, от които зависи настъпването на задължението и размера на дължимото обезщетение. Основните предположения, от които зависи размерът на задължението, се основават на следните допускания:

- демографски допускания: отразяват вероятността лицата, назначени на трудов договор да останат при работодателя и в момента на придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст за тях да възникне задължение за изплащане на обезщетение; лицата могат да отпадат преди пенсиониране по различни причини - заболяване, смърт и други.
- финансови допускания: прогнозирания ръст на заплатите; процентът на дисконтиране, който е използван при изчисляване на задължението е в размер на 1,25 % годишно за целия срок на задължението.

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Разходи за текущ трудов стаж	491	473
Разходи за минал трудов стаж	3,648	2,272
Разходи за лихви	194	289
Общо разходи, признати в печалбата или загубата	4,333	3,034

Разходите за лихви са включени в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход на ред „Финансови разходи” (вж. Пояснение 24). Разходите за текущ и минал трудов стаж са включени на ред „Разходи за персонала” в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход. При оценяването на задължението Предприятието отчита актюерската печалба или загуба съгласно МСС 19 „Доходи на наети лица” за сметка на другия всеобхватен доход.

През текущия период отчетената актюерска загуба по планове с дефинирани доходи на Предприятието, призната в другия всеобхватен доход, е в размер на 137 хил. лв., реализирана в резултат на промени в демографските и финансовите предположения.

На базата на минал опит Предприятието очаква да плати вноски по плана за дефинирани доходи за 2019 г. в приблизителен размер на 4,385 хил. лв.

Средно претеглената продължителност на задължението признато в отчета за финансовото състояние за изплащане на дефинирани доходи към 31 декември 2018 г. е 3.01 години (31.12.2017 г.: 3.75 години).

Значимите актюерски предположения при определянето на задълженията по планове с дефинирани доходи са свързани с дисконтовия процент, очаквания процент на увеличение на заплатите и средната продължителност на живота. Следващата таблица представя анализ на чувствителността и обобщава ефектите от промените в тези актюерски предположения върху задълженията по планове с дефинирани доходи към 31 декември 2018 г.:

	Увеличение с 1% ‘000 лв.	Намаление с 1% ‘000 лв.
Дисконтов процент		
Увеличение/(Намаление) на задълженията по планове с дефинирани доходи	(319)	333
Процент на увеличение на заплатите		
Увеличение/(Намаление) на задълженията по планове с дефинирани доходи	134	(134)
Текучество на персонала	Увеличение с 1 година	Намаление с 1 година
Увеличение/(Намаление) на задълженията по планове с дефинирани доходи	17	12

Анализът на чувствителността е базиран на промяна в само едно от предположенията. Той може да се различава от действителната промяна в задълженията за дефинирани доходи, тъй като промените в предположенията често са свързани помежду си.

14. Провизии

Балансовите стойности на провизиите могат да бъдат представени, както следва:

	Провизия за конструктивно задължение във връзка с прилагане на схемата за споделяне на риска и от нереализирани капиталови проекти ‘000 лв.	Провизия за конструктивно задължение във връзка с планирани разходи за ННО и ТиС при АП ‘000 лв.
Балансова стойност към 1 януари 2017 г.	69,306	3,646
Начислени провизии	2,862	1,174
Възстановена провизия	(29,420)	-
Балансова стойност към 31 декември 2017г.	42,748	4,820
Начислени провизии	12,813	1,351
Възстановена провизия	(39,888)	-
Балансова стойност към 31 декември 2018г.	15,673	6,171

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Балансова стойност		
Нетекуща част	12,812	2,860
Текуща част	9,032	44,708
	21,844	47,568

Детайлно описание на характера и елементите на провизията за конструктивни задължения на Предприятието във връзка с предоставяне на услуги по АНО е представено в Пояснение 4.18.5. към финансовия отчет.

Ефектите върху финансовия отчет за представените отчетни периоди могат да бъдат обобщени, както следва:

Начислената за текущия период провизия за конструктивно задължение към ползвателите на услуги за АНО при прелитане и в зоните и районите на летищата е в общ размер на 12, 813 хил. лв., възникнала през 2018 г. (вж. Пояснение 23).

- **Провизия във връзка с прилагане на схема за споделяне на риска**

Съобразно приложимите регламенти (ЕС) 390/2013 и (ЕС) 391/2013 на Европейската комисия, действа схема за споделяне на риска (risk sharing) по отношение на планираните разходи и ниво на обслужени единици (ОЕ) за всяка календарна година спрямо отчетните такива.

През 2018 г. обслужените единици при прелитане превишиха планираните с 9.02 %. Вследствие прилагането на режима на установени разходи и механизма на третиране на отклонения на действителния трафик спрямо планирания, за ДП РВД възниква задължение за възстановяване на суми на потребителите на АНО за 2018 г. в номинален размер от 9,944 хил. лв. Настоящата стойност на провизията към 31.12.2018 г. възлиза на 9,944 хил. лв.; (вж. Пояснение 23).

При предоставяне на АНО в зоните и районите на летищата по отношение на летище София обслужените единици през 2018 г. превишиха планираните с 35.56%. Вследствие прилагането на режима на установени разходи и механизма на третиране на отклонения на действителния трафик спрямо планирания, за ДП РВД възниква задължение за възстановяване на суми на потребителите на АНО за 2018 г. в номинален размер от 2,869 хил. лв. Настоящата стойност на провизията към 31.12.2018 г. възлиза на 2,869 хил. лв. (вж. Пояснение 23).

През 2016 г. вследствие прилагането на режима на установени разходи и механизма на третиране на отклонения на действителния трафик спрямо планирания, за ДП РВД е възникнало задължение за възстановяване на суми на потребителите на АНО, чийто номинален размер към датата на възникване е оценен на 36,281 хил. лв. През 2018 г. провизията в размер на 36,281 хил. лв. е възстановена и е представена на ред „Други разходи” в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (вж. Пояснение 23). С размера на провизията от 34,952 хил. лв. е намалена таксовата единица прелитане през 2018 г., респективно с размера на провизията от 1,329 хил. лв. е намалена таксовата единица за терминална такса на Летище София за 2018 г.

- **Провизия за нереализирани капиталови проекти**

Съгласно препоръките, представени в мониторинговите доклади на PRB, през предходни отчетни периоди са начислени провизии за конструктивни задължения във връзка с нереализирани капиталови проекти в резултат на отклонение, породено от отложена във времето реализация на определени капиталови проекти. Разходи за амортизация за същите капиталови проекти са заложили в установените разходи за РП1 на база очаквано ниво. В момента, в който те бъдат действително завършени и включени в счетоводните регистри, разходи за тях отново ще бъдат включени в таксовите единици.

Направен е анализ на заложените проекти в ревизирания План за ефективност за РП2 и тяхното изпълнение и не е установено отклонение спрямо плановия разчет на разхода за амортизация, породено от планирани, но нестартирали в 2018 г. проекти. С оглед на това, допълнително начисляване на провизия за неизпълнени капиталови проекти не е необходимо.

Очакваният по-висок размер на установения разход за амортизация в разходна база „прелитане“, чието приспадане е извършено през 2018 г. чрез намаление на таксовата единица, съобразно договореностите с потребителите на АНО, възлиза на 3,607 хил. лв. През 2018 г. провизията в размер на 3,607 хил. лв. е възстановена и е представена на ред

„Други разходи” в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (вж. Пояснение 23).

- Провизия във връзка с планирани разходи за търсене и спасяване

В ПЕ за РП2 като елемент от установените разходи, респективно от таксите за АНО при прелитане, са предвидени средства за изпълнение на дейности съгласно Националния план за търсене и спасяване при авиационни произшествия (накратко дейности по ТиС при АП), чийто размер с натрупване за периода 2015 г. - 2018 г. възлиза на 7,715 хил. лв.

Към 31.12.2017 г. провизията за търсене и спасяване при авиационни произшествия е в размер на 4,188 хил. лв. През 2018 г. е призната провизия в размер на 1,294 хил. лв. посочена на ред „Други разходи” в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход (вж. Пояснение 23).

Провизията е отчетена по номинална стойност, доколкото може да бъде разходвана от ГД ГВА непосредствено след 31.12.2018 г.

- Провизия във връзка с планирани разходи за ННО

Стойността на неизразходваните средства от началото на РП2 до 31.12.2018 г., която е дължима за дейности на ННО възлиза на 689 хил. лв. В тази връзка през 2018 г. на ред „Други разходи” в отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход е признат разход за провизия в размер на 57 хил. лв. (вж. Пояснение 23).

Провизията е отчетена по номинална стойност, доколкото може да бъде разходвана от ННО непосредствено след 31.12.2018 г. Използваната дисконтова норма, където е приложимо, е доходността на дългосрочни безрискови ценни книжа. Такъв дисконтов фактор е избран доколкото Предприятието не се финансира с привлечени средства и ръководството е на мнение, че подобна норма в максимална степен показва честно и вярно настоящата стойност на задълженията.

При оценяването на провизиите на Предприятието, ръководството е взело предвид всички обстоятелства, които имат ефект върху очакваните задължения. Сумата на признатите провизии е най-добрата приблизителна оценка на разходите, необходими за покриване на настоящото задължение към края на отчетния период.

15. Финансирания

Финансиранията на Предприятието в качеството му на бенефициент са свързани с редица проекти, финансирани от Европейската комисия по програма Хоризонт 2020 (Horizon 2020) и чрез Изпълнителната агенция за иновации и мрежи (INEA) по програма CEF (Connecting Europe Facility).

Общата сума на финансиранията по проектите, е в размер на 3,709 хил. лв. за периода на споразуменията.

Предприятието е бенефициент по проекти, за които през 2018 г. са получени финансираня на обща стойност 271 хил. лв., предназначени за покриване на текущи разходи по съответните проекти.

Към 31.12.2017 г. неусвоените финансираня са в размер на 2,039 хил. лв., от тях 1,207 хил. лв. се отнасят за придобиване на нетекущи активи и се признават като приход пропорционално на разходите за амортизация на съответните активи.

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Баланс на полученото финансиране към 01 януари	5	5
Рекласифицирано финансиране от финансиране за текущата дейност във финансиране за дълготрайни активи	1,207	-
Признат приход от финансиране през годината	(116)	-
Баланс на полученото финансиране към 31 декември	1,096	5

16. Търговски задължения

Търговските задължения, представени в отчета за финансовото състояние, включват следните задължения:

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Задължения свързани с доставка на нетекущи активи	3,643	1,006
Членство в Евроконтрол	-	1,942
Задължение за доставка и разпределение на електроенергия	250	201
Задължения по настаняване и транспорт	131	-
Основен и текущ ремонт на обекти на ДП РВД	116	222
Обучение на ръководител полети	39	90
Консултантски услуги	36	49
Други	1,596	1,181
	5,811	4,691

Всички задължения се погасяват в съответствие с договорените условия.

17. Данъчни задължения

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Данъци върху доходите на физическите лица	2,279	2,020
Данъци върху разходите по ЗКПО	1,077	999
Данъци по ЗМДТ	1	1
	3,357	3,020

18. Други задължения

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Разчети по застраховане	1,065	111
Гаранции	930	526
Удръжки по заплати на персонала	95	118
Задължения по проекти, финансирани от ЕК	648	2,108
Други	348	308
	3,086	3,171

19. Приходи от предоставени услуги

Всички приходи от предоставени услуги от Предприятието, които се признават с течение на времето на територията на страната:

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Приходи от пътни такси за прелитане в обслужваното въздушно пространство на Република България	194,545	173,909
Приходи от такси за използване на радионавигационни средства и полетно обслужване в зоната на летищата	21,898	22,624
	216,443	196,533

20. Други приходи

Другите приходи на Предприятието включват:

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Приходи от финансираня	672	289
Консултантски и технически услуги	364	421
Провеждане на тестове по авиационен английски език и обучение	271	4
Наеми от ведомствени жилища	32	8
Неустойки по договори	9	70
Други	229	205
	1,577	997

Приходите от финансираня в размер на 672 хил. лв. (2017 г.: 289 хил. лв.) са признати във връзка с изпълнението на проекти, финансирани от Европейската комисия (ЕК), за които са били извършени текущи, оперативни разходи, впоследствие възстановени от финансиращия орган.

Проектите по програма CEF са както следва:

- tCAT (tCAT implementation in Sofia ACC),
- SOC (Creating Local Security Operation Center),
- NewPENS (NewPens Stakeholders contribution for the procurement and deployment of NewPens);
- SWIM Common PKI
- DLS Implementation Project
- DLS Target solution assessment

Проектите по програма Хоризонт 2020 са както следва:

- PJ03a SUMO (Integrated Surface Management – SUMO),
- PJ03b SAFE (Airport Safety Nets),
- PJ10 PROSA (Controller Tools and Team Organisation for the Provision of Separation in Air Traffic Management — PROSA)
- PJ06 ToBeFREE
- PJ18 4DTM (4D Trajectory Management)

- GRADE (GNSS Solutions for Increased GA and Rotorcraft Airport Accessibility Demonstration)

21. Разходи за материали

Разходите за материали включват:

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Ел. енергия	(1,912)	(1,757)
Резервни части	(583)	(461)
Топлоенергия	(477)	(424)
Консумативи	(433)	(344)
Малоценни и малотрайни предмети	(263)	(133)
Гориво и смазочни материали	(170)	(165)
Работно облекло и предпазни средства	(100)	(32)
Канцеларски материали	(66)	(85)
Вода	(62)	(55)
Други материали	(236)	(213)
	(4,302)	(3,669)

22. Разходи за външни услуги

Разходите за външни услуги включват:

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Членство в Евроконтрол и административни такси	(8,730)	(7,889)
Поддръжка на оборудване	(2,419)	(1,704)
Разходи по надзор на навигационно обслужване (ННО) за изпълнение на функциите по чл. 16в от ЗГВ	(2,356)	(2,215)
Повишаване на квалификацията	(1,420)	(2,543)
Комплексно обслужване на УВБ	(1,261)	(1,143)
Специализирани проучвания, симулации, консултантски услуги и одити	(1,068)	(554)
Разходи за застраховки	(907)	(971)
Охрана	(874)	(574)
Поддръжка на сграден фонд	(682)	(786)
Разходи за търсене и спасяване при авиационни произшествия	(654)	(789)
Обслужване на сграден фонд и околни пространства	(633)	(593)
Облитане на ОРСТС	(576)	(622)
Разходи за комуникация	(446)	(441)
Реклама	(282)	(264)
Лицензни такси	(247)	(243)
Наем	(202)	(203)
Такса двустранно споразумение с Евроконтрол	(117)	(117)
Транспорт	(46)	(66)
Абонамент за периодични издания	(35)	(36)
Пощенски и куриерски услуги	(30)	(24)
Други разходи (бривети, такси, измервания и др.)	(439)	(362)
	(23,424)	(22,139)

Бъдещите минимални плащания за следващия период от 1 година по договори за наем са в размер на 202 хил. лв. Плащанията, признати като разходи за оперативен наем за периода, възлизат на 202 хил. лв. (2017 г.: 203 хил. лв.). Тази сума включва минималните лизингови плащания. Сублизингови плащания или условни плащания по наеми не са извършени или получени. Приход от сублизинг не се очаква да бъде реализиран, тъй като всички активи, ползвани по договори за наем, се използват само от Предприятието. Разходите за наем включват основно наем на помещения, съоръжения и оборудване.

Начислената през 2018 г. сума за независим финансов одит е в размер на 29 хил. лв.

23. Други разходи, нетно

Другите разходи на Предприятието включват:

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Разходи за провизия за конструктивни задължения към авиопревозвачи	(12,813)	(2,860)
Разходи за данъци	(2,334)	(2,192)
Командировки в страната и чужбина	(2,294)	(2,072)
Разходи за провизия за Национален план за търсене и спасяване при бедствия и аварии	(1,294)	(1,159)
Обезценка на вземания	(1,187)	(1,212)
Дарения	(339)	(279)
Разходи за провизия национален надзорен орган (ННО)	(57)	(15)
Балансова стойност на отписани нетекущи активи	(3)	(1)
Други	(35)	(108)
Възстановена провизия за конструктивни задължения към авиопревозвачи	39,888	29,420
Възстановена обезценка на вземания	721	491
	20,253	20,013

Детайлно описание на разходите и възстановените суми за провизия за конструктивни задължения е представено в Пояснение 14.

24. Финансови приходи и разходи

Финансовите разходи за представените отчетни периоди могат да бъдат анализирани, както следва:

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Разходи за лихви по изплащане на задължения за обезщетения при пенсиониране	(194)	(289)
Разходи за лихви по предоставени депозити	(53)	-
Загуба от промяна във валутните курсове за вземания и задължения	(22)	-
Разходи за лихви по конструктивни задължения към авиопревозвачи	-	(2)
Други финансови разходи (банкови такси)	(40)	(44)
Финансови разходи	(309)	(335)

Финансовите приходи за представените отчетни периоди могат да бъдат анализирани, както следва:

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Приходи от лихви по закъснели плащания от клиенти	119	167
Приходи от лихви по текущи банкови сметки	3	120
Приходи от промяна във валутните курсове за вземания и задължения	-	66
Приходи от лихви по предоставени депозити	-	54
Други финансови приходи	-	205
Финансови приходи	122	612

25. Разходи за данъци върху дохода

Очакваните разходи за данъци, базирани на приложимата данъчна ставка в размер на 10% (2017 г.: 10%), и действително признатите данъчни разходи в печалбата или загубата могат да бъдат равнени, както следва:

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Печалба преди данъчно облагане	34,457	30,872
Данъчна ставка	10%	10%
Очакван разход за данък	(3,446)	(3,087)
Данъчен ефект от:		
Корекции за приходи, освободени от данъчно облагане	8,403	6,636
Корекции за разходи, непризнати за данъчни цели	(5,046)	(3,709)
Текущ разход за данък	(89)	(160)
Отсрочени данъчни разходи	(3,484)	(2,967)
Възникване на временни разлики	2,026	1,096
Обратно проявление на временни разлики	(5,510)	(4,063)
Разходи за данъци върху дохода	(3,573)	(3,127)
Отсрочени данъчни приходи, признати директно в другия всеобхватен доход	14	76

26. Сделки със свързани лица

Свързаните лица на Предприятието включват сделки с предприятия с над 50% държавно участие в системата на Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията и ключов управленски персонал.

26.1. Сделки с други свързани лица под общ контрол

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Получени услуги		
Авиоотряд 28	576	622
Летище София ЕАД	49	72
Летище Г.Оряховица ЕАД	39	34
Български пощи ЕАД	33	26
Летище Пловдив ЕАД	5	28
ГД ГВА	2	162
Предоставени услуги		
Летище София ЕАД	374	311
Летище Пловдив ЕАД	50	37
Летище Г.Оряховица ЕАД	25	32
ГД ГВА и МТИТС	-	1

26.2. Сделки с ключов управленски персонал

Възнагражденията на ключовия управленски персонал имат краткосрочен характер и за 2018 г. са в общ размер 724 хил. лв., който включва разходи за възнаграждения и разходи за социални осигуровки.

27. Разчети със свързани лица в края на годината

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Текущи вземания от:		
Летище София ЕАД	33	329
Летище Пловдив ЕАД	8	6
Летище Горна Оряховица ЕАД	2	2
Общо вземания от свързани лица	43	337
Текущи задължения към:		
Авиоотряд 28	52	123
Летище Г.Оряховица ЕАД	7	5
Български пощи ЕАД	4	2
Летище София ЕАД	3	632
Общо задължения към свързани лица	66	762

Намалението на разчетите от/към Летище София ЕАД е свързано с уреждане на взаимоотношенията по проект „Реконструкция развитие и разширение на Летище София – ЛОТ Б2 - нова ПИК система и свързаните с нея дейности”.

28. Безналични сделки

През текущия отчетен период Предприятието е сключило сделки, при които не са използвани пари или парични еквиваленти на обща стойност 9 хил. лв. Сумата е задължение по сделки, прихванати с вземания за неустойки от същите контрагенти.

29. Условни активи и условни пасиви

Условните активи на Предприятието представляват банкови гаранции за изпълнение на договори, гаранционна поддръжка и свързани с тях аванси на стойност 12,821 хил. лв. От тях по-значимите са по договори за оборудване и модернизация на радиолокационни комплекси (2,307 хил. лв.); за изграждане на система за управление на авионавигационната информация (2,002 хил. лв.); за доставка на мобилни радиопеленгаторни комплекси (1,684 хил. лв.); за модернизация на навигационни комплекси VOR/DME (1,343 хил. лв.); за разширяване на функционалностите на тренажорния комплекс на ДП РВД (1061 хил. лв.);

Във връзка с конструктивните си задължения, породени от членството на България в Европейския съюз и в международната организация Евроконтрол и прилагането на принципите и споразуменията, валидни за всички страни-членки, ръководството на ДП РВД е установило, че биха могли да възникнат вземания/задължения към авиопревозвачите като резултат от прилагане на механизма за установени разходи и схемата за споделяне на риска. Възможно е да се наложат корекции в разчетите с авиопревозвачите след края на първия референтен период.

През годината са предявени различни правни искове от и към Предприятието. Ръководството на Предприятието счита, че отправените искове са несъществени или неоснователни и вероятността те да доведат до разходи за Предприятието при уреждането им е незначителна. Тази преценка на ръководството е подкрепена от информация, предоставена от отдел Правен на Предприятието.

30. Категории финансови активи и пасиви

Балансовите стойности на финансовите активи и пасиви на Предприятието могат да бъдат представени в следните категории:

Финансови активи	Пояснение	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Дългови инструменти по амортизирана стойност			
Краткосрочни търговски и други финансови вземания	9,10,27	46,614	-
Пари и парични еквиваленти	11	156,303	-
Кредити и вземания:			
Дългосрочни търговски вземания	9	-	9,665
Краткосрочни търговски и други вземания	9,10,27	-	43,679
Пари и парични еквиваленти	11	-	149,437
		202,917	202,781

Финансови пасиви	Пояснение	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Финансови пасиви, отчитани по амортизирана стойност			
Търговски и други задължения	16,18,27	8,946	8,607
		<u>8,946</u>	<u>8,607</u>

31. Рискове, свързани с финансовите инструменти

Цели и политика на ръководството по отношение управление на риска

Видовете финансови рискове, на които е изложено Предприятието, са пазарен риск, кредитен риск и ликвиден риск.

Управлението на риска на Предприятието се осъществява от неговите органи на управление. Приоритет при управлението на риска е да се осигури финансовата стабилност на Предприятието.

31.1. Анализ на пазарния риск

Дейността на Предприятието се осъществява при условията на Валутен борд при който курсът на българския лев е фиксиран на 1.95583 лв. за 1 евро и не се променя в зависимост от състоянието на валутните пазари и лихвените проценти.

По-голямата част от сделките се осъществяват в евро и български лева. Предприятието е изложено на незначителен валутен риск, породен от наличности и транзакции, деноминирани в щатски долари, британски лири и швейцарски франкове. Предприятието няма заеми в чужда валута и не притежава инвестиции в облигации, деноминирани в чужда валута.

Финансовите активи и пасиви, които са деноминирани в чуждестранна валута и са преизчислени в български лева към края на отчетния период, са представени, както следва:

	Издаване на краткосрочен риск		
	Щатски долари ‘000	Британски лири ‘000	Швейцарски франкове ‘000
31 декември 2018 г.			
Финансови активи	3	13	7
Финансови пасиви	-	39	-
Общо издаване на риск	<u>3</u>	<u>52</u>	<u>7</u>
31 декември 2017 г.			
Финансови активи	299	8	
Финансови пасиви	(561)	129	
Общо издаване на риск	<u>(262)</u>	<u>137</u>	

31.1.1. Лихвен риск

Предприятието не е изложено на лихвен риск, тъй като няма заем и не ползва привлечен капитал, за да финансира дейността си.

31.1.2. Ценови риск

Таксите за аеронавигационно обслужване на въздушното движение се събират по реда и в размери, определени съгласно разпоредбите на Многостранното споразумение за пътните такси от 12.02.1981 г., Международната Конвенция на Евроконтрол за сътрудничество по безопасност на въздухоплаването и свързаните с тях документи на Евроконтрол и Наредбата за таксите за използване на летищата за обществено ползване и за аеронавигационно обслужване в Република България. Цената на услугата (таксовата единица) е разходноориентирана. Таксовите единици за АНО се формират на базата прогноза на разходите и прогноза за равнището на обслужените единици.

Съобразно Регламенти (ЕС) 390/2013 и 391/2013 се прилага схема за ефективност и метод на установените разходи (determined cost) по отношение таксите за АНО при прелитане. По отношение на зоните и районите на летищата регулацията по тези регламенти е задължителна и се прилагат само по отношение на летище София, като най-голямо в Република България. То е отделено в самостоятелна зона за таксуване. За останалите летища, на които ДП РВД предоставя обслужване, схемата за ефективност не е задължителна, тъй като броят движения на въздухоплавателни средства за всяко от тях не превишава количествените критерии установени в двата регламента. За целите на планирането и отчитането са определени референтни периоди. За всеки референтен период се изготвя план за ефективност (ПЕ), в който са дефинирани установените разходи за всяка година от този РР. Първият РР е тригодишен (2012 - 2014 г.), а следващите са петгодишни.

31.2. Анализ на кредитния риск

Кредитният риск представлява рискът даден контрагент да не заплати задължението си. Предприятието е изложено на този риск във връзка с възникване на вземания от клиенти и депозирание на средства. Излагането на Предприятието на кредитен риск е ограничено до размера на балансовата стойност на финансовите активи, признати в края на отчетния период, както е посочено по-долу:

	2018 ‘000 лв.	2017 ‘000 лв.
Групи финансови активи – балансови стойности:		
Пари и парични еквиваленти	156,303	149,437
Търговски и други вземания	46,614	43,679
Балансова стойност	202,917	193,116

Предприятието редовно следи за неизпълнението на задълженията на своите клиенти и други контрагенти и използва тази информация за контрол на кредитния риск. Предприема действия за намаляване на кредитния риск, посредством установени правила и процедури за събиране на дължимите и неплатени такси за аеронавигационно обслужване. Степента на събиращост на вземанията от предоставяне на АНО надхвърля 99%. Водеща роля при събиране на вземанията и при иницирането на комплекса от мерки за това има Евроконтрол съгласно действащите споразумения с тази организация.

Предприятието не е предоставяло финансовите си активи като обезпечение по други сделки.

Към датата на финансовия отчет няма необезпечени търговски вземания с изтекъл срок на плащане.

Кредитният риск относно пари и парични еквиваленти се счита за несъществен, тъй като контрагентите са банки с добра репутация.

Част от паричните средства, държани като депозит от Предприятието, са в Българска Народна Банка и те са предоставени при условията на Наредба, издадена от министъра на транспорта и съобщенията и министъра на финансите.

31.3. Анализ на ликвидния риск

При оценяването и управлението на ликвидния риск Предприятието отчита очакваните парични потоци от финансови инструменти, по-специално наличните парични средства и търговски вземания. Наличните парични ресурси и търговски вземания са в размер, обезпечаващ изходящия паричен поток.

Със Закона за гражданското въздухоплаване е регламентирано, че срещу имуществото на Предприятието не може да се насочва принудително изпълнение, нито да се открива производство по несъстоятелност.

За гарантиране на платежоспособността на ДП РВД се установява паричен резерв в размер на 11 млн. евро, който е регламентиран с Наредба №140 на Министерството на транспорта и съобщенията и Министерство на финансите от 04.12. 2001 г. за установяване режима, реда и условията за поддържане и разходване на паричния резерв на ДП РВД. Паричният резерв представлява срочен валутен депозит на ДП РВД в БНБ, при съответните общи депозитни условия на банката в размер на 11 млн. евро.

32. Политика и процедури за управление на капитала на ДП РВД

Целите на Предприятието във връзка с управление на капитала са да осигури способността на Предприятието да продължи да съществува като действащо предприятие.

Политиката на Предприятието е да се финансира чрез собствени средства.

33. Събития след края на отчетния период

Не са възникнали коригиращи събития или значителни некоригиращи събития между датата на финансовия отчет и датата на предоставянето му за одобрение от Управителния съвет, които да имат съществен ефект върху финансовия отчет за 2018 г.

Определен е размерът на осреднената базова таксова единица за аеронавигационно обслужване за прелитане в размер на 31.42 евро за 2019 г. (2018 г.: 26.72 евро).

34. Оторизиране на финансовия отчет

Финансовият отчет към 31 декември 2018 г. (включително сравнителната информация) с оторизиран за издаване от Генералния директор на 05.03.2019 г. Одитираният финансов отчет на Предприятието ще бъде предоставен за приемане от Управителния съвет.